

Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w gminie Sosnowica

Diagnoza obszarów o szczególnej koncentracji negatywnych
zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych,
funkcjonalno-przestrzennych i technicznych

Opracowanie pn. „Diagnoza i delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji w gminie Sosnowica” zostało przygotowane przez firmę EuroCompass Sp. z o.o. na podstawie umowy nr IGR.271.11.2022.MB z dnia 12 sierpnia 2022 r.

Urząd gminy w Sosnowicy

*Ryszard Boguszewski
Beata Filipowicz
Magdalena Kulczyńska
Monika Pietruczuk
Patrycja Bojanek*

Spis treści

1.	Podstawa prawna	4
2.	Diagnoza stanu gminy	5
2.1	Położenie i zarys historii gminy	5
2.2	Sfera społeczna.....	6
2.3	Sfera gospodarcza	8
2.4	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	9
2.5	Sfera techniczna	11
2.6	Sfera środowiskowa	12
3.	Metodyka prowadzenia działań diagnostycznych.....	14
4.	Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – analiza wskaźnikowa	18
4.1	Analiza problemów w sferze społecznej	18
4.2	Analiza problemów w sferze gospodarczej.....	51
4.3	Analiza problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej	57
4.4	Analiza problemów w sferze technicznej.....	61
4.5	Analiza problemów w sferze środowiskowej	69
5.	Włączenie społeczeństwa w działania diagnostyczne – analiza jakościowa	75
5.4	Ankietyzacja.....	75
5.5	Pogłębiony wywiad indywidualny	95
6.	Obszar rewitalizacji w gminie Sosnowica	97
6.4	Podsumowanie analiz – koncentracja negatywnych zjawisk	97
6.5	Obszar rewitalizacji.....	101
7.	Metodyka wyliczania wartości wskaźników	104

1. Podstawa prawna

Gminny Program Rewitalizacji (GPR) jest dokumentem o charakterze strategicznym, będącym wieloletnim planem działań podejmowanych w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, a także przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, który ma na celu wyprowadzenie obszaru wyznaczonego do rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenie warunków do jego sukcesywnego i zrównoważonego rozwoju. Jest to narzędzie służące strategicznemu planowaniu, integrowaniu i koordynacji różnorodnych aktywności i działań w ramach skumulowanych działań rewitalizacyjnych danego obszaru. GPR jest opracowywany na podstawie *Ustawy o rewitalizacji*, przy uwzględnieniu *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* Ministra Rozwoju z dn. 2 sierpnia 2016 r.

Zgodnie z wymogami ustawowymi, procedurę opracowania *Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Sosnowica na lata 2024 - 2030* poprzedziła delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – jest to proces, w ramach którego na bazie różnego rodzaju analiz wyznaczany jest obszar cechujący się najwyższą koncentracją negatywnych zjawisk w różnych obszarach funkcjonowania gminy. Obszar zdegradowany definiowany jest jako obszar w gminie będący w stanie kryzysowym spowodowanym koncentracją negatywnych zjawisk społecznych przy jednoczesnym występowaniu negatywnych zjawisk w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. W jego ramach wyznaczany jest obszar rewitalizacji, który cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, a jednocześnie jest istotny z punktu widzenia rozwoju lokalnego gminy. Zgodnie z wymogiem ustawowym zawartym w art. 10 pkt. 2 *Ustawy o rewitalizacji*, obszar poddany działaniom rewitalizacyjnym nie może być większy niż 20% powierzchni gminy, a ludność go zamieszkująca nie może przekraczać 30% wszystkich mieszkańców gminy.

2. Diagnoza stanu gminy

2.1 Położenie i zarys historii gminy

Gmina Sosnowica jest gminą wiejską położoną w Polsce wschodniej, w centralnej części województwa lubelskiego, w powiecie parczewskim. Geograficznie należy do rejonu Wyżyny Lubelskiej. Od stolicy województwa – Lublina – oddalona jest o około 60 km w kierunku północno-wschodnim. Od przejścia granicznego z Ukrainą w Dorohusku dzieli gminę odległość ok. 80 km. Ogólna powierzchnia gminy wynosi 172 km².

Ryc. 1. Położenie gminy Sosnowica na tle Polski

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Polska_kontur_bialy.png [dostęp 04.09.2022]

Gmina Sosnowica leży na granicy powiatów łęczyńskiego, parczewskiego, lubartowskiego i włodawskiego. Siedzibą gminy jest miejscowość Sosnowica. Gmina Sosnowica sąsiaduje z gminami: Ludwin, Uścimów, Stary Brus, Urszulin i Dębowa Kłoda.

Ryc. 2. Położenie gminy Sosnowica na tle powiatu parczewskiego

Źródło: <http://www.gminy.pl/powiaty/71.html> [dostęp 27.01.2022]

Na obszar gminy składa się z 14 sołectw: Górki, Komarówka, Kropiwki, Lejno, Lipniak, Nowy Orzechów, Olchówka, Pieszowola, Sosnowica, Sosnowica Dwór, Stary Orzechów, Turno, Zbójno, Zienki.

Gmina jest również istotnym punktem na szlaku komunikacyjnym między Lublinem a Pojezierzem Łęczyńsko-Włodawskim, stanowiącym ponadregionalną atrakcję turystyczno-rekreacyjną.

Środowisko przyrodnicze gminy stanowi jeden ze znaczących potencjałów rozwojowych obszaru. Historia gminy również jest silnie powiązana z jej przygranicznym położeniem. Ma to swoje odzwierciedlenie także w zwyczajach, kulturze czy elementach architektury obszaru, gdzie silnie przenikają się wpływy polskie i ruskie. Jak w przypadku większości obszarów przygranicznych, ich historia ma burzliwy charakter - ma to swoje odzwierciedlenie w przynależności państwowej, a co za tym idzie, także w usytuowaniu w strukturze administracyjnej obszaru na przestrzeni lat.

Historycznie, zagospodarowanie tych terenów w dużym stopniu uzależnione było od warunków przyrodniczych nań dominujących. Ze względu na przewagę mało urodzajnych i ciężkich w uprawie gleb, a także duże zabagnienia i zalesienie typ prowadzonej tu gospodarki opierał się o zasoby okolicznych lasów i wód. Uprawa roli co najmniej do końca XVI wieku miała charakter uzupełniający. Przypuszczać można, że znaczna część mieszkańców regionu zajmowała się bartnictwem i rybołówstwem. Dopiero na drugim miejscu znajdowało się rolnictwo i hodowla zwierząt.

Początki osadnictwa na obszarze dzisiejszej gminy Sosnowica sięgają pierwszej połowy XV wieku. Przed tym okresem najprawdopodobniej nie było tutaj zwartych ośrodków osadniczych, o czym decydować mogły uwarunkowania polityczne i geograficzne.

Dominującą rolę na tych obszarach odgrywał ród Sosnowskich, który wydał kilka postaci o znaczeniu nie tylko dla historii lokalnej, ale również odznaczających się w dziejach całego kraju. Posiadłości tego rodu stanowiły największy kompleks majątkowy na tym terenie.

2.2 Sfera społeczna

Gmina Sosnowica zamieszkiwana jest obecnie przez 2 358 osób (49,5% mężczyzn, 50,5% kobiet; stan na 31 grudnia 2021 r. wg danych GUS), co stanowi 7,15% ludności powiatu parczewskiego (wg. danych GUS, w grudniu 2021 powiat zamieszkiwało 32 934 osoby). Gminę cechuje niska wartość wskaźnika gęstości zaludnienia, który wynosi 13,7 osób/km². Dla porównania gęstość zaludnienia na obszarze województwa lubelskiego to 81,1 osób/km², natomiast w powiecie przypada średnio 34,6 osób/km².

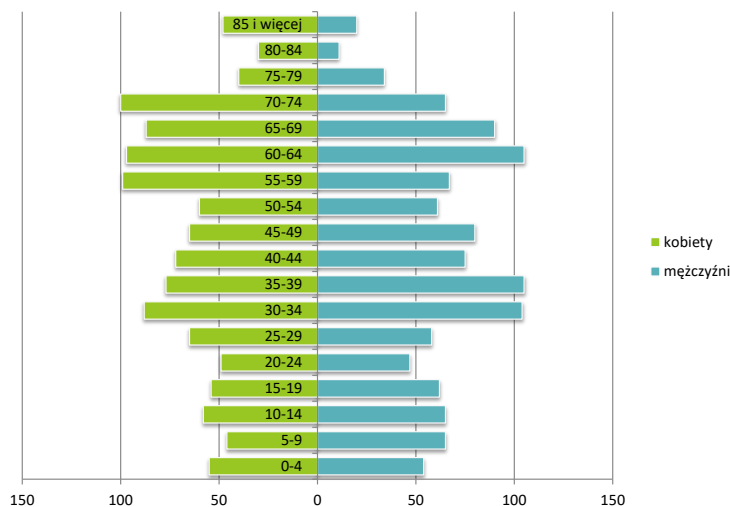
W ostatnich latach sytuacja demograficzna w gminie Sosnowica ulega pogorszeniu, od 2016 roku liczba ludności zmalała o 274 osoby. Zgodnie z danymi GUS na terenie gminy występuje niewielka przewaga kobiet nad mężczyznami. Współczynnik feminizacji w 2021 roku wyniósł 102. Obserwuje się jednocześnie ujemne saldo migracji (na poziomie -27), co oznacza większą liczbę wymeldowań, niż zameldowań w ciągu roku.

Zgodnie z danymi GUS w gminie Sosnowica najliczniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku produkcyjnym: 1 330 osób (dane na rok 2021). Drugą, co do wielkości grupą są mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym: 622 osoby. Natomiast ludność zaliczana do grupy w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej) stanowi niższy udział mieszkańców niż osoby w wieku poprodukcyjnym tj. 406 osób. W porównaniu do roku 2016 liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wzrasta, od 2016 roku o 47

osób. W pozostałych grupach wiekowych zauważalny jest spadek: liczba osób w wieku produkcyjnym spadła o 287 osób, a grupa osób w wieku przedprodukcyjnym zmalała o 34 osoby.

Z punktu widzenia prognoz rozwoju gminy niezwykle ważna jest struktura wiekowa jej mieszkańców. Większe perspektywy rozwojowe mają jednostki samorządu terytorialnego, w których przeważającą część tej struktury stanowią ludzie młodzi. Struktura wiekowa w gminie Sosnowica zdominowana jest przez osoby w wieku 55 -74 lata. Dużym udziałem charakteryzują się również osoby w wieku w przedziałach 30-49 lat. W przedziale wiekowym 5-9, 30-

Ryc. 3. Ludność wg płci i wieku w 2021 r.

Źródło: BDL GUS

34, 35-39, 45-49 lat wyraźnie widoczna jest przewaga liczby mężczyzn. Należy zwrócić uwagę na budowę piramidy wieku dla obszaru gminy. Podstawa piramidy zwęża się, co oznacza coraz mniejszy udział w populacji młodzieży poniżej 24 roku życia oraz dzieci. Obrazuje to proces starzenia się społeczeństwa, co przekłada się na wzrost współczynnika obciążenia demograficznego oraz wskaźnika starości. Problem starzejącego się społeczeństwa, występujący, jako negatywny wskaźnik społeczno-gospodarczy, dotyczy nie tylko gminy Sosnowica, lecz obecnie całego kraju.

Według stanu na rok 2021, w gminie Sosnowica w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) odnotowano 494 mieszkańców. Zgodnie z danymi GUS, nieco ponad 17% mieszkańców gminy, będących w wieku potencjalnej nauki należy do przedziału 3-6 lat, czyli wieku objęcia wychowaniem przedszkolnym. Niestety, z tej grupy do placówek wychowania przedszkolnego w 2021 roku uczęszczało zaledwie 46 dzieci. Współczynnik skolaryzacji netto dla uczniów szkół podstawowych wynosi natomiast 83,59 jest niższy od współczynnika wojewódzkiego (94) czy krajowego (95). Oznacza to, że część dzieci i młodzieży z obszaru gminy uczęszcza do szkół poza jej obszarem.

W skład infrastruktury społecznej gminy Sosnowica wchodzi:

1. obiekty edukacyjno-wychowawcze:
 - Punkt Przedszkolny w Sosnowicy,
 - Szkoła Podstawowa w Sosnowicy;
2. instytucje kulturalne:
 - Gminny Ośrodek Kultury w Sosnowicy,
 - Gminna Biblioteka Publiczna w Sosnowicy, wraz z:
 - * Filia Biblioteczna w Nowym Orzechowie,
 - * Filia Biblioteczna w Zienkach;
3. obiekty sportowe:
 - boiska sportowe w miejscowościach: Zienki, Górki, Lejno, Nowy Orzechów, Sosnowica, Turno Osada, Turno;
 - napowietrzne siłownie w miejscowościach: Sosnowica, Zienki, Stary Orzechów

- place zabaw i miejsca spotkań w miejscowościach: Pieszowola, Pasieka, Sosnowica, Zienki, Nowy Orzechów, Stary Orzechów, Turno, Turno Osada, Górki;
4. placówki ochrony zdrowia:
 - Przychodnia SPZPOZ w Sosnowicy,
 5. służby bezpieczeństwa:
 - OSP Nowy Orzechów,
 - OSP Sosnowica,
 - OSP Stary Orzechów,
 - OSP Lejno
 - OSP Pieszowola;
 6. ośrodki pomocy społecznej:
 - Ośrodek Pomocy Społecznej w Sosnowicy.

W gminie działa ponadto 16 organizacji pozarządowych posiadających wpis do KRS (2021, wg danych własnych Urzędu gminy Sosnowica). Do NGO-sów aktywnie współpracujących z Urzędem Gminy należą m.in:

- Stowarzyszenie „Aktywni w Sosnowicy”,
- Społeczne Stowarzyszenie Przyjaciół Sosnowicy i okolic „Gościniec”,

2.3 Sfera gospodarcza

W kwestii analizy stanu gospodarki danego obszaru warto wziąć pod uwagę takie obszary jak: atrakcyjność inwestycyjna, przedsiębiorczość, struktura gospodarki, czy stan rynku pracy.

Pomocnym narzędziem obrazującym atrakcyjność inwestycyjną gminy są cykliczne raporty nt. atrakcyjności inwestycyjnej jednostek samorządu terytorialnego w Polsce przygotowywane przez Szkołę Główną Handlową (SGH) oraz badania atrakcyjności inwestycyjnej regionów i subregionów opracowywane przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR) w Gdańsku. Zgodnie z ostatnim dostępnym raportem SGH, gmina Sosnowica charakteryzuje się niską potencjalną atrakcyjnością inwestycyjną w 6 stopniowej skali (od A do F) i została zakwalifikowana do klasy E.

Gmina Sosnowica w polityce rozwoju przestrzennego została sklasyfikowana, jako część obszaru województwa lubelskiego przeznaczona pod rozwój rolnictwa ekologicznego, turystyki i rekreacji o funkcji podstawowej w zakresie rolnictwa, turystyki i agroturystyki. Ze względu na objęcie obszaru gminy różnymi formami ochrony przyrody, rozwój turystyki odbywać się może przy zachowaniu ścisłej ochrony walorów przyrodniczych.

Pod względem poziomu przedsiębiorczości, według stanu na koniec 2021 roku na terenie gminy Sosnowica zarejestrowane w systemie REGON były 154 podmioty i w latach 2016-2020 ich liczba sukcesywnie rosła, co jest korzystne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego. Przedsiębiorstwa zarejestrowane na terenie gminy Sosnowica stanowiły nieco ponad 5% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w powiecie parczewskim.

Gmina Sosnowica dysponuje wyznaczonym terenem inwestycyjnym zlokalizowanym w sołectwie Lejno o powierzchni 0,78 ha.

Ważnym aspektem z pogranicza sfery społecznej i gospodarczej, determinującym rozwój danego obszaru jest stan rynku pracy. W 2021 roku wg danych GUS na terenie gminy Sosnowica pracowało

288 osób (56,9% stanowiły kobiety) i w porównaniu do roku 2020 nastąpił wzrost osób zatrudnionych (o 21 osób).

Wskaźnik liczby pracujących na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym na terenie gminy Sosnowica w 2021 roku wyniósł 216,5. Jest to wartość niższa niż dla powiatu parczewskiego (260,1). Na tej podstawie stwierdzić można, iż rynek pracy w gminie Sosnowica jest w chwili obecnej stabilny, jednak zmiany wymuszone różnego rodzaju sytuacjami kryzysowymi wpływają na jego destabilizację.

Gmina Sosnowica boryka się z problemami na rynku pracy związanymi z bezrobociem. W 2021 roku liczba bezrobotnych wynosiła 62 osoby (dane GUS), w tym 67,7% stanowiły kobiety. Od 2016 roku zauważalny jest stały spadek liczby osób bezrobotnych, do roku 2021 liczba osób bezrobotnych zmniejszyła się o 70 osób.

Obszary wiejskie borykają się z problem ukrytego bezrobocia, zwanego również utajonym lub agrarnym. Niestety prezentowane przez urzędy statystyczne dane dotyczące liczby osób bezrobotnych opierają się głównie na osobach poszukujących pracy, zarejestrowanych w Powiatowych Urzędach Pracy, dlatego też trudno jest wykazać istniejący problem w oparciu o analizę danych zastanych. Trudno jest określić liczbę osób, które nie poszukują zatrudnienia i nie są zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy, jednocześnie trudno doszukiwać się powodów braku aktywności na rynku pracy. Ukryte bezrobocie można wiązać z brakiem wiary w możliwość znalezienia pracy lub trudnością w znalezieniu pracy zgodnej ze swoim wykształceniem. Gospodarka lokalna nie zapewnia wystarczającej liczby atrakcyjnych miejsc pracy oraz nie pozwala generować wystarczających dochodów na potrzeby rozwoju gminy i jej społeczności lokalnej. Słabością lokalnej przedsiębiorczości jest bowiem wielkość i forma działających firm.

Wartość stopy bezrobocia (stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby ludności aktywnej ekonomicznie) analizowana jest w podziale na powiaty - w powiecie parczewskim w 2021 roku wyniosła 8,5%. Jest to wartość niższa niż średnia dla województwa (8,7%) oraz wyższa niż wartość dla kraju (5,8%).

2.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

W gminie Sosnowica podstawowym dokumentem kształtującym politykę przestrzenną jest Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Sosnowica oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Na poziomie gminy wykształcono trzy główne sieci osadnicze obejmujące:

- * lokalny ośrodek gminy: Sosnowica,
- * obszar wspomagający ośrodek gminy: Pieszowola, Turno, Górki, Zienki, Libiszów,
- * wsie podstawowe: pozostałe.

Struktura osadnicza gminy uwarunkowana jest cechami hydrogeologicznymi okolicy, głównie z występowaniem obszarów podmokłych. Wśród ośrodków osadniczych na terenie gminy przeważają wsie małe i średnie, głównie o charakterze ulicówek. Do takich należą Stary Orzechów, Nowy Orzechów, Pieszowola, Lejno, Turno, Górki Bohutyn. Są to jedne z najstarszych wsi na tym terenie i tu rozpoczął się rozwój osadnictwa gminy. Inny typ zabudowy reprezentuje wieś Zienki - jest to zwarty zespół osiedlowy dawnego PGR Zienki osada z centralnie usytuowanym ośrodkiem usługowym. Na terenie gminy występują również wsie o rozproszonym układzie zabudowy (Zbójno, Komarówka), a w okolicach stawów leżą mniejsze jednostki osadnicze o charakterze kolonii (Libiszów, Izabelin).

Pierwsze wzmianki w źródłach pisanych na temat wsi Sosnowica pochodzą z lat 1446 – 1447. Była to wówczas najbardziej wysunięta na północny zachód miejscowość Ziemi Chełmskiej wchodzącej od początku XVI wieku w skład województwa ruskiego ze stolicą we Lwowie. Prawdopodobnie nazwa miejscowości pochodzi od borów sosnowych porastających tę okolicę. Prawdopodobnie prawo lokowania miasta Sosnowica uzyskała w 1685 roku. W ciągu kilkunastu kolejnych lat powstało na tym obszarze miasto o charakterze rolniczo – targowym, założone na planie otwartym z czworobocznym rynkiem i czterema ulicami wychodzącymi z jego narożników. Układ centrum miejscowości zachował się do dzisiaj. Obecnie Sosnowica, to największa wieś o układzie ulicowym stanowiąca ośrodek gminny. Tradycyjna zabudowa miejska to niemal wyłącznie budynki drewniane, parterowe, wolnostojące. Wschodnia część miejscowości ma założenia wiejskie (dawna wieś ulicowa).

Według Planu Zagospodarowania Województwa Lubelskiego, gmina Sosnowica określona została, jako jednostka kształtująca turystykę wypoczynkową. Gmina wchodzi również w skład łęczyńsko-chełmińskiego okręgu górniczo-energetycznego, jako obszar o zróżnicowanej strukturze gospodarczej oraz potencjalnej eksploatacji złóż kopalin.

Dostępność komunikacyjna obszaru w sposób istotny wpływa na jego możliwości rozwojowe. Na układ komunikacyjny gminy Sosnowica składa się sieć dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych oraz gminnych. Istniejąca sieć dróg sprawia, że gmina charakteryzuje się dobrą zewnętrzną dostępnością komunikacyjną. Przez teren gminy przebiegają dwie drogi wojewódzkie: nr 819 Parczew – Kołacze – Łowcza – Wola Uhruska oraz nr 820 Sosnowica Dwór - Łęczna. Wewnętrzną dostępność komunikacyjną również można uznać za rozwiniętą w sposób zadowalający.

Przez gminę Sosnowica nie prowadzi żadna linia kolejowa, a najbliższa stacja kolejowa znajduje się w Parczewie.

Na potrzeby zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców w wodę korzysta się głównie z wód zalegających w utworach na poziomie trzeciorzędu i czwartorzędu. Od wielu lat prowadzona jest tutaj systematyczna budowa studni wierconych w celu zapewnienia wody dla celów konsumpcyjnych oraz dla potrzeb przemysłu. Funkcjonuje tutaj pięć ujęć wody. W 2021 roku długość eksploatowanej sieci wodociągowej wynosiła 56,1 km, funkcjonowało 775 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, z sieci korzystały 1 794 osoby, a do gospodarstw domowych dostarczono 99 dam³ wody. Średnio zużycie wody w gospodarstwach domowych na jednego mieszkańca wynosiło 41,6 m³ (BDL GUS).

Sieć kanalizacyjna na obszarze gminy jest dużo gorzej rozwinięta. Jej długość to zaledwie 15 km i w 2021 roku funkcjonowało 226 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (715 osób korzystających z sieci). Odprowadzono 26,1 dam³ ścieków bytowych.

W gminie Sosnowica obszary rolne stanowią jeden z podstawowych elementów struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy. Obejmują grunty orne, sady, łąki, pastwiska, zakrzewienia śródpolne, urządzenia melioracyjne, drogi dojazdowe do gruntów itp., co stanowi około 80% ogólnej powierzchni gminy. Użytki rolne zajmują około 43% powierzchni całkowitej gminy. Lasy i grunty leśne to 35,8% gruntów gminy, natomiast pod wodami znajduje się niemal 4,5% powierzchni gminy. Tereny o funkcji turystycznej i rekreacyjnej znajdują się najczęściej w okolicy jezior oraz Poleskiego Parku Narodowego i Poleskiego Parku Krajobrazowego.

2.5 Sfera techniczna

Według danych GUS zasoby mieszkaniowe gminy w 2021 roku wyniosły 823 budynków mieszkalnych, w których funkcjonowało łącznie 1 031 mieszkańców. Przeciętna powierzchnia użytkowa pojedynczego lokum osiągała wówczas 76,7 m² (w 2015 r. było to 72,4 m²), przy czym powierzchnia użytkowa przypadająca na jedną osobę wynosiła 33,5 m². Jest to zdecydowanie więcej, niż średnia dla województwa lubelskiego z tego samego roku (29,4 m²). Stopień wyposażenia gospodarstw domowych w instalacje techniczno-sanitarne, na rok 2021 jest zadowalający – przykładowo, do wodociągu podłączonych jest 94% budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, centralne ogrzewanie posiada ok. 60% mieszkań (dane za rok 2020, brak nowszych danych), natomiast łazienkę - 75% mieszkań w gminie (dane za rok 2020, brak nowszych danych). Zdecydowanie gorzej jest z dostępnością sieci gazowej, do której nie jest podłączone żadne mieszkanie w gminie.

Na terenie gminy Sosnowica występują liczne budowle zabytkowe, posiadające wysoką wartość historyczno-kulturową, które wyraźnie oddziałują na tożsamość społeczności lokalnej. Są one również swoistym świadectwem bogatej historii i różnorodności kulturowej obszaru. Wśród najbardziej imponujących obiektów architektury, wpisanych do rejestru Lubelskiego Konserwatora Zabytków w Lublinie¹ znalazło się 5 zabytków z obszaru gminy. Zlokalizowane są tu zarówno obiekty sakralne świadczące o wielokulturowej przeszłości obszarów gminy jak i zabytki architektury świeckiej:

- * Cerkiew prawosławna pw. Św. Piotra i Pawła;
- * Założenie przestrzenne:
 - a) zespół rezydencyjny: oficyna I, pozostałości oficyny II, alkierz dawnego dworu, park,
 - b) zespół kościelny: kościół parafialny wraz z ruchomościami, dwie dzwonnice, ogrodzenie cmentarza przykościelnego, drzewostan w granicach ogrodzenia cmentarza kościelnego,
 - c) aleja wzdłuż ul. Mickiewicza,
 - d) staw zw. Hetmanem;
- * Założenie parkowe – Sosnowica Lasek;
- * Cmentarz wojenny w Starym Orzechowie;
- * pozostałości parku dworskiego w Pieszowoli.

Fot. 1. Prawosławna cerkiew pod wezwaniem Świętych Apostołów Piotra i Pawła, cmentarz wojenny w Starym Orzechowie, założenie parkowe – Sosnowica Lasek

Źródło: <http://horostyta.pl/o-parafii/swiatynie/cerkiew-w-sosnowicy/>; <https://bloodandfrogs.com/wp-content/uploads/encyclopedia/poland/slimakow/trobal.pulawy.pl/node/710.html>;
<https://nowa.sosnowica.pl/turystyka/dziedzictwo-kulturowe/#>

Na obszarze gminy Sosnowica zachowały się cenne zabytki o wysokich wartościach historycznych, architektonicznych i estetycznych, posiadające istotne znaczenie dla krajobrazu, tradycji i pamięci narodowej. Zabytki te zostały wpisane do Gminnej ewidencji zabytków i należą do nich m.in. budynki i budowle, np. spichlerz drewniany z końca XIX w., domy z początku XX w., cmentarze prawosławne

¹ Zgodnie z obwieszczeniem nr 1/2021 Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Lublinie z dnia 12 stycznia 2021 r.

i rzymskokatolickie, kapliczki drewniane, aleja. W granicach gminy zidentyfikowano również ponad 200 stanowisk archeologicznych. Stanowiska te zgrupowane są bezpośrednio wokół istniejących miejscowości, co potwierdza, że tereny te stanowiły miejsca osadnicze i trakty komunikacyjne.

2.6 Sfera środowiskowa

Znaczna powierzchnia obszaru gminy objęta jest unikalnymi walorami krajobrazowymi znajdującymi się pod ochroną, których powierzchnia obejmuje 14 482,31 ha. Obszary cenne przyrodniczo, stanowią 84% powierzchni gminy. Potwierdzeniem wysokiej rangi walorów tego obszaru jest ich obecność zarówno w krajowym, jak i w europejskim układzie przestrzennym.

Obszary objęte ochroną prawną na terenie gminy:

- * Poleski Park Narodowy wraz z otuliną;
- * Poleski Park Krajobrazowy wraz z otuliną;
- * Park Krajobrazowy Pojezierze Łęczyńskie;
- * Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu;
- * Torfowisko przy Jeziorze Czarnym Sosnowickim – ścisły rezerwat florystyczny.

O bardzo wysokiej randze przyrodniczej obszaru gminy świadczyć może objęcie pięciu obszarów ochroną w ramach sieci NATURA 2000 (Ostoje siedliskowe i ptasie).

Tabela 1. Obszary objęte ochroną w ramach sieci NATURA 2000

Nazwa obszaru	Kod obszaru
Ostoja Poleska	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060013.H
Maśluchy	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060105.H
Wrzosowisko w Orzechowie	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLH060098.H
Polesie	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060019.B
Lasy Parczewskie	PL.ZIPOP.1393.N2K.PLB060006.B

Najcenniejsze walory krajoznawcze obszaru gminy stanowi unikatowy zespół krajobrazowy Poleskiego Parku Narodowego obejmujący tereny południowo-wschodniej części gminy Sosnowica. W granicach gminy Park zajmuje obszar 2 392,4 ha, co stanowi 24,7% powierzchni całego parku. Ochroną objęte są tu głównie ekosystemy torfowiskowe. Najcenniejszym elementem przyrody Parku są tereny podmokłe, torfowiska (niskie, przejściowe i wysokie), bagna i wody. Na obszarze gminy Park obejmuje głównie łąki (przeważnie podmokłe) w okolicach wsi Lipniak „Łąki Zienkowskie” i na południe od wsi Lejno, a także stawy na południe od Pieszowoli (Staw Głębokki, Wichary, Dziki, Górny Horodysz, Dolny Horodysz) oraz kilka niewielkich kompleksów leśnych. Większość terenów to silnie przekształcone antropogenicznie łąki potorfowe. W kompleksie leśnym w pobliżu stawów pieszowolskich występuje bardzo cenny starodrzew dębowy. Poleski Park Narodowy otoczony jest otuliną o powierzchni 14 042 ha, której granica na terenie gminy biegnie wzdłuż głównych dróg: z południa na północ od Ludwina do Sosnowicy i z zachodu na wschód z Sosnowicy do Starego Brusa.

Główne kierunki ochrony Poleskiego Parku Krajobrazowego oraz Parku Krajobrazowego Pojezierza Łęczyńskiego, to ochrona przyrody oraz ochrona obszarów ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz ze względu na walory krajobrazowe.

Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu pełni funkcję wspomnianej otuliny Poleskiego Parku Krajobrazowego i zajmuje prawie całą powierzchnię gminy Sosnowica (8 390 ha), z wyjątkiem niewielkiego skrawka na północy i północnym-wschodzie, w okolicach wsi Kropiwki, Turno i Czołoma

Nowa. Obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach.

Do najcenniejszych terenów pod kątem przyrodniczym należą Jezioro Czarne Sosnowickie z rezerwatem przyrody i pomnikiem przyrody, a także zespół stawów w Sosnowicy oraz okolice Jeziora Zagłębcze.

Na terenie gminy istnieje jeden rezerwat przyrody „Torfowisko przy jeziorze Czarnym Sosnowickim”, jest to rezerwat florystyczny. Ochroną ścisłą objęto tu torfowisko wysokie o powierzchni 47,87ha, położone na południe od jeziora Czarne Sosnowickiego w Leśnictwie Jedlanka (Nadleśnictwo Parczew z siedzibą w Sosnowicy). Jest to okazałe torfowisko wysokie typu kontynentalnego (bardzo rzadko wstępujące w Polsce), bogate w karłowate sosny, brzozy oraz rzadkie rośliny bagienne. Wśród rzadkich gatunków występuje tu widłak torfowy, 3 gatunki rosiczki owadożernej, wywłócznik skrętoległy, zimoziół północny, bagno zwyczajne, widłak goździsty i jałowcowaty oraz grąźel żółty. Występują tu również kocanki piaskowe i grzybienie północne. W szuwarach otaczających jezioro oraz w okolicznych lasach gnieździ się wiele chronionych gatunków ptaków, między innymi: perkoz dwuczuby, muchołówka żałobna, gil, a na terenie samego rezerwatu spotkać można żurawia i bociana czarnego.

Fot. 2. Jezioro Czarne Sosnowickie

Źródło: <https://nowa.sosnowica.pl/gmina/walory-gminy/>

Obszar gminy Sosnowica wchodzi w skład Poleskiego Obszaru Węzłowego, struktury o statusie międzynarodowej, należącej do Krajowej Sieci Ekologicznej (ECONET-PL) z Segmentu Europejskiej Sieci Ekologicznej (EECONET). Dzięki ostoi CORINE (Lasy Parczewskie) znajduje się w programie CORINE Biotop, włączonym do sieci NATURA 2000. Ostoja obejmuje ochroną głównie siedliska dzikich ptaków i siedliska naturalne. Stanowi ona ostoję przyrody o znaczeniu międzynarodowym CORINE Polesie Lubelskie.

Ponadto obszar gminy wchodzi w skład Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”, który obejmuje obszar Pojezierza Łęczyńsko – Włodawskiego i tereny przyległe. Ma on charakter transgranicznego obszaru chronionego, który obejmuje łącznie powierzchnię 200 tys. km². Jego celem jest ochrona unikatowych wartości przyrodniczych ekosystemów wodnych i torfowiskowych oraz zachowanie niepowtarzalnej mozaiki kulturowej Polesia Zachodniego. W jego skład wchodzi między innymi Poleski Park Narodowy i cerkiew w Sosnowicy.

Przez obszar gminy przebiega kanał Wieprz-Krzna. Jest to najdłuższy w Polsce kanał nawadniający (139,88 km), a w obrębie gminy jego długość wynosi 20 km. Główne rzeki na terenie gminy to Piwonia i Bobrówka – dopływy Tyśmienicy.

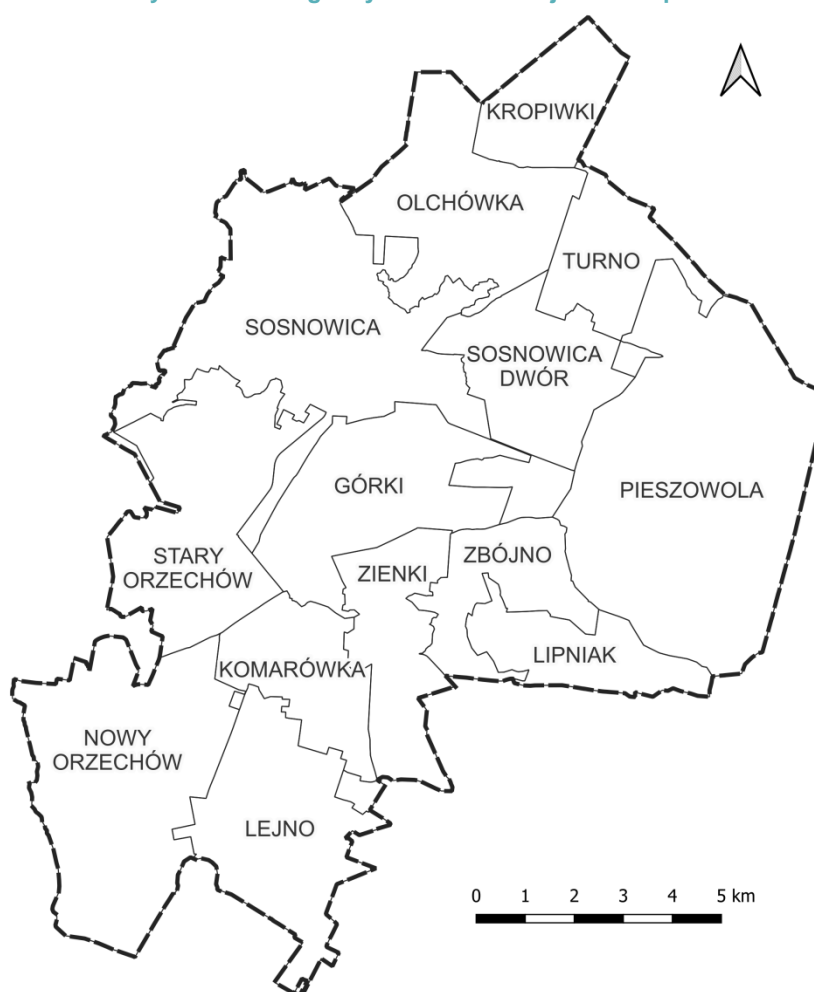
3. Metodyka prowadzenia działań diagnostycznych

Zgodnie z art. 4 ust. 1 Ustawy o rewitalizacji, w celu opracowania diagnoz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gmina prowadziła analizy, w których wykorzystano obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.

W gminie Sosnowica wyznaczenie obszarów zdegradowanych zostało przeprowadzone przy pomocy analizy wskaźnikowej wzmocnionej następnie analizą jakościową.

Podstawową metodą analizy sytuacji w gminie, prowadzonej dla wyznaczenia obszaru zdegradowanego, była analiza wskaźnikowa (wielokryterialna) obejmująca obszar gminy w podziale na jednostki pomocnicze.

Ryc. 4. Podział gminy Sosnowica na jednostki pomocnicze

Źródło: opracowanie własne

Takie podejście dało możliwość badania poszczególnych wskaźników dla konkretnych części gminy i porównanie ich do średniej referencyjnej wartości danego wskaźnika dla całej samorządowej jednostki terytorialnej. Na potrzeby analizy wykorzystano zestaw wskaźników dla 5 sfer, tj. społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej i funkcjonalno-przestrzennej.

Analiza jakościowa prowadzona była w formie interpretacji wyników otrzymanych w poszczególnych obszarach analizy wielokryterialnej i formułowania na tej bazie wniosków w analizowanych sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, a także w formie

wniosków z badania ankietowego i wywiadów pogłębionych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy.

Prace analityczne rozpoczęto od wyboru zestawu odpowiednich wskaźników, jak najpełniej obrazujących problemy i degradację w obszarach społecznym, gospodarczym, środowiskowym, technicznym i przestrzenno-funkcjonalnym w gminie Sosnowica. Przyjęto następujące wskaźniki wyznaczenia obszarów zdegradowanych:

I. **Sfera społeczna** – do wyznaczenia obszarów zdegradowanych w sferze społecznej posłużono się zestawem wskaźników obrazujących koncentrację negatywnych zjawisk. Należą do nich:

1. Gęstość zaludnienia w 2021 r.
2. Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2015-2021
3. Współczynnik feminizacji
4. Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2021 r.
5. Dynamika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021
6. Udział dzieci do 3 r.ż. w ogólnej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym w 2021 r.
7. Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w latach 2020-2021
8. Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2020-2021
9. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1000 mieszkańców w 2021 r.
10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 1000 mieszkańców w 2021 r.
11. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1000 mieszkańców w 2021 r.
12. Liczba „niebieskich kart” na 1000 mieszkańców w 2021 r.
13. Dynamika zmiany liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w latach 2015-2021
14. Udział uczniów z problemami w nauce w ogólnej liczbie uczniów w roku szkolnym 2020-2021
15. Liczba zarejestrowanych w KRS organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców w 2021 r.
16. Udział osób długotrwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem w 2021 r.
17. Udział bezrobotnych w wieku 50+ w liczbie bezrobotnych ogółem w 2021 r.
18. Udział bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w liczbie bezrobotnych ogółem w 2021 r.
19. Udział bezrobotnych z niskim wykształceniem w liczbie bezrobotnych ogółem w 2021 r.
20. Liczba czytelników bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców w 2021 r.
21. Udział kradzieży i przywłaszczeń w ogólnej liczbie przestępstw odnotowanych w 2021 r.
22. Stosunek odnotowanych wykroczeń dot. kierowania w stanie nietrzeźwości do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w 2021 r.

II. **Sfera gospodarcza** – w sferze gospodarczej punktem wyjściowym do wyznaczenia obszarów zdegradowanych była analiza kwestii koncentracji przedsiębiorczości na terenie gminy Sosnowica na podstawie wskaźników:

23. Liczba nowo zarejestrowanych prywatnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w 2021 r.

24. Liczba wyrejestrowanych prywatnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w 2021 r.
 25. Dynamika zmiany średniej powierzchni gospodarstw rolnych w latach 2015-2021
 26. Dynamika zmiany liczby gospodarstw rolnych w latach 2015-2021
- III. **Sfera przestrzenno-funkcjonalna** – do wyznaczenia obszarów zdegradowanych w sferze przestrzenno-funkcjonalnej wykorzystano zestaw wskaźników obrazujących koncentrację negatywnych zjawisk, do których należą:
27. Liczba osób na mieszkanie w 2021 r.
 28. Intensywność zabudowy mieszkaniowej w 2021 r.
 29. Występowanie terenów inwestycyjnych (tak/nie)
- IV. **Sfera techniczna** - do wyznaczenia obszarów zdegradowanych w sferze technicznej posłużono się zestawem wskaźników obrazujących koncentrację negatywnych zjawisk. Należą do nich:
30. Udział budynków podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.
 31. Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.
 32. Udział budynków mieszkalnych w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.
 33. Liczba obiektów użyteczności publicznej, które są niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na 1000 mieszkańców w 2021 r.
 34. Udział obiektów o charakterze zabytkowym w budynkach ogółem w 2021 r.
- V. **Sfera środowiskowa** – podstawą wyznaczenia obszarów zdegradowanych w sferze środowiskowej była analiza następujących wskaźników:
35. Udział powierzchni wyrobów zawierających azbest w ogólnej powierzchni jednostki pomocniczej w 2021 r.
 36. Ilość wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 km² powierzchni jednostki pomocniczej w 2021 r.
 37. Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni jednostki pomocniczej w 2021 r.
 38. Udział budynków z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.

Po wyborze wskaźników zebrano dane liczbowe dotyczące poszczególnych jednostek pomocniczych gminy Sosnowica. Dane zostały pozyskane z następujących źródeł:

- * rejestry i raporty opracowywane przez Urząd gminy Sosnowica i jednostki organizacyjne gminy;
- * dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy;
- * dane Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie;
- * dane i raporty Starostwa Powiatowego w Parczewie;
- * dane Komendy Powiatowej Policji w Parczewie;
- * opracowania i dane powszechnie dostępne.

Na ich podstawie wyliczone zostały wskaźniki obrazujące problemy społeczne, gospodarcze, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne i techniczne, a następnie wynik został porównany ze wskaźnikiem prezentującym średnią wartość dla obszaru gminy. W wypadku wskaźników analizujących dynamikę zmian pod uwagę brano spadkowe wartości wskaźnika. Stanowiło to podstawę do wyznaczenia obszarów gminy Sosnowica, w których można zauważyć wyraźnie gorszą sytuację

społeczną niż średnia w gminie oraz, w których współwystępują problemy w pozostałych analizowanych sferach – obszary te zakwalifikowano jako obszary zdegradowane gminy Sosnowica.

Jednostki pomocnicze wchodzące w skład obszaru zdegradowanego, w których analiza wykazała występowanie stanu kryzysowego, tzn. cechujące się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk zostały uznane za obszar rewitalizacji.

Prace analityczne prowadzone były przy udziale ekspertów zewnętrznych, którzy na podstawie szczegółowych analiz czynników mających wpływ na rozwój poszczególnych części gminy i rozmów z pracownikami Urzędu Gminy, zebrali kluczowe dane i szeroką wiedzę na temat sytuacji gminy Sosnowica, niezbędną do wyznaczenia obszaru zdegradowanego. Zdobyta wiedza posłużyła następnie do przeprowadzenia procesu delimitacji obszaru do rewitalizacji, tj. obszaru o szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk, który jest jednocześnie obszarem o szczególnym znaczeniu dla rozwoju gminy. Powierzchnia i kształt obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji są wynikiem z jednej strony przeprowadzonej diagnozy sytuacji na obszarze gminy, z drugiej zaś ograniczeń określonych w ustawie precyzujących maksymalną liczbę ludności w stosunku do ludności zamieszkującej obszar całej gminy (max. 30%) i powierzchni gminy (max. 20%), które mogą zostać objęte GPR.

Analiza wskaźnikowa (wielokryterialna) została przedstawiona graficznie przy pomocy narzędzi GIS (Geographic Information System), co pozwoliło na zobrazowanie w przestrzeni gminy każdego ze wskaźników. Każdy ze wskaźników został przedstawiony w postaci kartogramu. Jest to metoda prezentacji kartograficznej, w której obszar o najwyższej wartości wskaźnika jest obszarem o najwyższym nasyceniu koloru. Dodatkowo ze względu na fakt, iż o stanie kryzysowym nie zawsze decyduje najwyższa wartość wskaźnika, oznaczono szrafurą jednostki pomocnicze charakteryzujące się wartością gorszą (wyższą lub niższą w zależności od wskaźnika) od średniej dla gminy lub wartości spadkowe wskaźników analizujących dynamikę zmian. Następnie dzięki nałożeniu różnych warstw, uwidoczniono wyraźnie gorszą sytuację społeczną, współwystępującą z problemami gospodarczymi, przestrzenno-funkcjonalnymi, technicznymi i środowiskowymi.

Jednym z kluczowych elementów delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji były konsultacje społeczne z mieszkańcami gminy, które prowadzone były dwuetapowo. W pierwszej kolejności zaangażowano mieszkańców gminy w przeprowadzoną w ramach procesu delimitacji analizę jakościową - poproszono ich o wypełnienie ankiety, w której wypowiedzieli się na temat zauważanych przez siebie problemów w sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej na wskazanych przez siebie obszarach gminy Sosnowica. Elementem analizy jakościowej były również wywiady pogłębione (IDI), które stanowiły pogłębienie i uszczegółowienie informacji uzyskanych w analizie wskaźnikowej i badaniu ankietowym.

W drugim etapie mieszkańców zaproszono do konsultacji społecznych całości dokumentu, zgodnie z rozdziałem 2 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji – projekt uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gminy Sosnowica umieszczono na stronie internetowej gminy wraz z informacją o konsultacjach społecznych i z prośbą o przesyłanie wypełnionych formularzy uwag na adres e-mail lub składanie ich w formie papierowej w siedzibie Urzędu Gminy. Mieszkańców zaproszono również na spotkanie konsultacyjne.

4. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – analiza wskaźnikowa

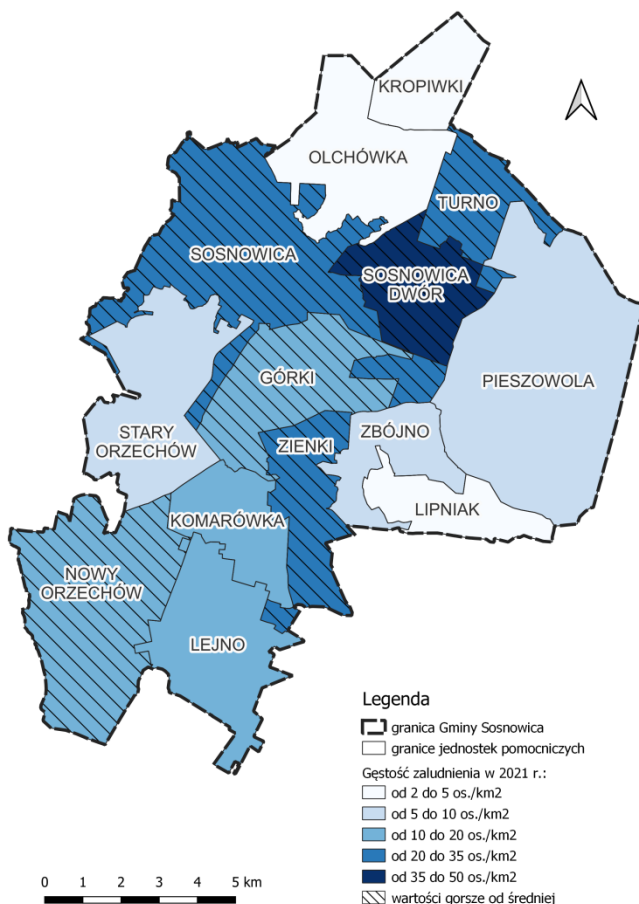
Głównym narzędziem pozwalającym na delimitację obszarów charakteryzujących się koncentracją negatywnych zjawisk na obszarze gminy Sosnowica była analiza wskaźnikowa, prowadzona w podziale na jednostki pomocnicze. W niniejszym rozdziale przedstawiono zestawienie wskaźników obrazujących problemy gminy w:

1. sferze społecznej (bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz wysoka liczba mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami - Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (tekst jedn. Z 2022 r. poz. 2240 ze zm.),
2. sferze gospodarczej,
3. sferze przestrzenno-funkcjonalnej,
4. sferze środowiskowej,
5. sferze technicznej.

4.1 Analiza problemów w sferze społecznej

Chcąc poddać analizie sytuację gminy Sosnowica w sferze społecznej wybrano dwadzieścia trzy wskaźniki odnoszące się możliwie najpełniej do wszystkich społecznych aspektów funkcjonowania gminy pozwalając między innymi na analizę struktury społecznej poszczególnych obszarów, kwestii korzystania z pomocy społecznej, aktywności społecznej i kulturalnej czy bezpieczeństwa. Jest to obszar funkcjonowania gminy najistotniejszy z punktu widzenia procesu rewitalizacji, bowiem jest on prowadzony celem niwelacji stanu kryzysowego głównie w sferze społecznej. Dlatego też jest to obszar, który poddano możliwie najdogłębniejszym analizom, na jakie pozwalała dostępność danych dla poszczególnych jednostek pomocniczych. Dodatkowo analizie poddano wskaźniki analizujące kwestię dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami (tekst jedn. z 2022 r. poz. 2240 ze zm.).

Wskaźnik delimitacyjny: gęstość zaludnienia w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	19,54
Komarówka	14,02
Kropiwki	3,70
Lejno	12,68
Lipniak	2,55
Nowy Orzechów	15,36
Olchówka	3,52
Pieszowola	7,60
Sosnowica	23,98
Sosnowica Dwór	46,34
Stary Orzechów	9,31
Turno	28,80
Zbójno	5,87
Zienki	31,03
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	14,80

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Gęstość zaludnienia to miara, przyporządkowująca populację do określonego terytorium. Obliczając wartość tego wskaźnika uzyskać można informację na temat rozmieszczenia społeczności na danym obszarze, co pozwala na zdefiniowanie rejonów koncentracji i rozproszenia ludności. To z kolei stanowi podstawę oceny ryzyka występowania różnego rodzaju problemów, pośrednio lub bezpośrednio powiązanych z funkcjonowaniem człowieka w przestrzeni.

Według danych na rok 2021, gęstość zaludnienia w gminie Sosnowica wynosiła 14,80 os./km². Wynik ten stanowi średnią dla wszystkich terytorialnych jednostek pomocniczych gminy. Najwyższe wartości odnotowano w Sosnowicy Dworze, zaś najniższe w miejscowościach: Kropiwki, Olchówka i Lipniak.

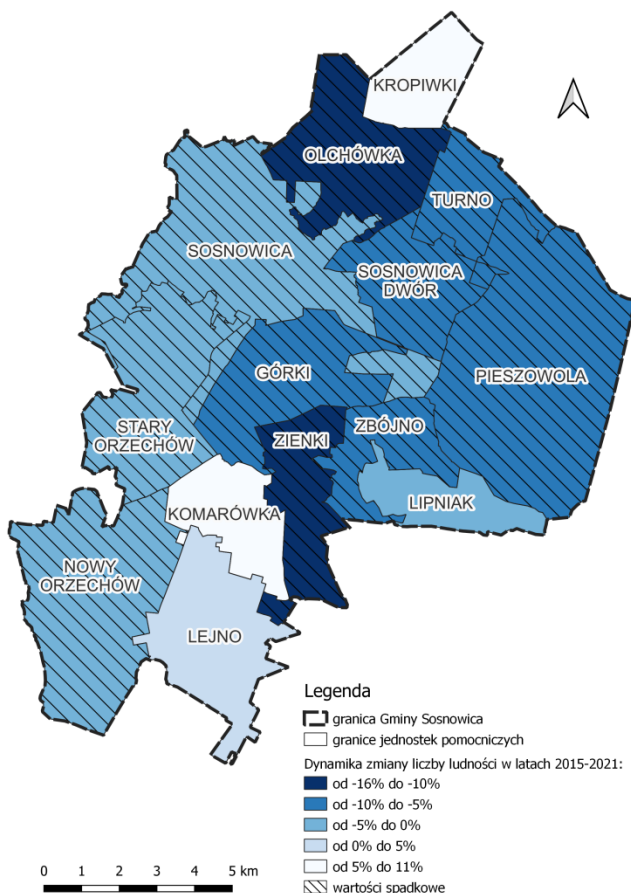
Wysoki poziom zagęszczenia ludności pociąga za sobą wiele negatywnych zjawisk. Przede wszystkim duża liczba mieszkańców generuje potrzebę pozyskania przestrzeni dla ich rozlokowania, a więc skutkuje rozrastaniem się miejscowości (często w niekontrolowany sposób). Prowadzi to do zaburzenia ładu przestrzennego, utraty istniejących gruntów rolnych i obszarów przyrodniczo cennych, a także zagraża bioróżnorodności oraz wprowadza zakłócenia do krajobrazu. Ze względu na dominującą w gminie funkcję rolniczą, jak również dużą powierzchnię obszarów objętych ochroną prawną, tego typu zagrożenia – o charakterze środowiskowym – mają szczególną wagę. Z tej przyczyny, wartości wskaźnika gęstości zaludnienia powyżej średniej uznano za stan kryzysowy.

Duża gęstość zaludnienia przekłada się też na problemy w innych sferach innych niż przyrodnicza. W aspekcie ekonomicznym, osiedlanie się licznej ludności na niewielkiej przestrzeni może skutkować wzrostem cen nieruchomości czy trudnościami w znalezieniu pracy. W wymiarze społecznym pogorszeniu ulega szeroko pojęta jakość życia – istnieje ryzyko wzrostu przestępczości, zmniejszenia poczucia bezpieczeństwa, pogłębienia bezrobocia czy pogorszenia się zdrowia mieszkańców. Pojawić

się mogą także problemy natury technicznej, np. wyeksploatowanie dróg publicznych.

Mając na uwadze powyższe, w gminie Sosnowica rekomenduje się uważną obserwację trendu zmiany gęstości zaludnienia w czasie. Utrzymujący się wzrost wartości wskaźnika na obszarach pozostających w stanie kryzysowym powinien zaalarmować samorząd lokalny do podjęcia działań, których celem będzie przeciwdziałanie koncentracji, poprzez tworzenie atrakcyjnych przestrzeni do zamieszkiwania w innych (sąsiednich) jednostkach.

Wskaźnik delimitacyjny: Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2015-2021

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	-8,70%
Komarówka	5,43%
Kropiwki	10,53%
Lejno	1,32%
Lipniak	0,00%
Nowy Orzechów	-2,02%
Olchówka	-13,73%
Piesszowola	-9,76%
Sosnowica	-3,68%
Sosnowica Dwór	-8,80%
Stary Orzechów	-2,22%
Turno	-7,88%
Zbójno	-5,13%
Zienki	-15,91%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	-6,00

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Liczba ludności jest podstawową cechą demograficzną każdej jednostki administracyjnej, podlegającą ciągłym zmianom, a tym samym stanowiącą odzwierciedlenie sytuacji społeczno-gospodarczej danego obszaru. Wiedza na temat tempa zmiany liczebności populacji, pozwala lepiej dostosować działania, podejmowane przez samorząd terytorialny, m.in. w zakresie edukacji, służby zdrowia czy mieszkalnictwa.

Zmiana liczby ludności wynika z trzech składowych: ruchu naturalnego, migracji oraz procesów urbanizacyjnych. Zdarzenia takie jak urodzenia, zgony i przeprowadzki, a także przekształcenia natury przestrzennej (np. zmiana przebiegu granicy administracyjnej) stanowią bezpośrednią przyczynę transformacji ludnościowych, obserwowanych na danym obszarze. W zależności od tego, które z nich zdominuje pozostałe, występować będzie przyrost liczby ludności, bądź też zjawisko przeciwne – tzw. depopulacja.

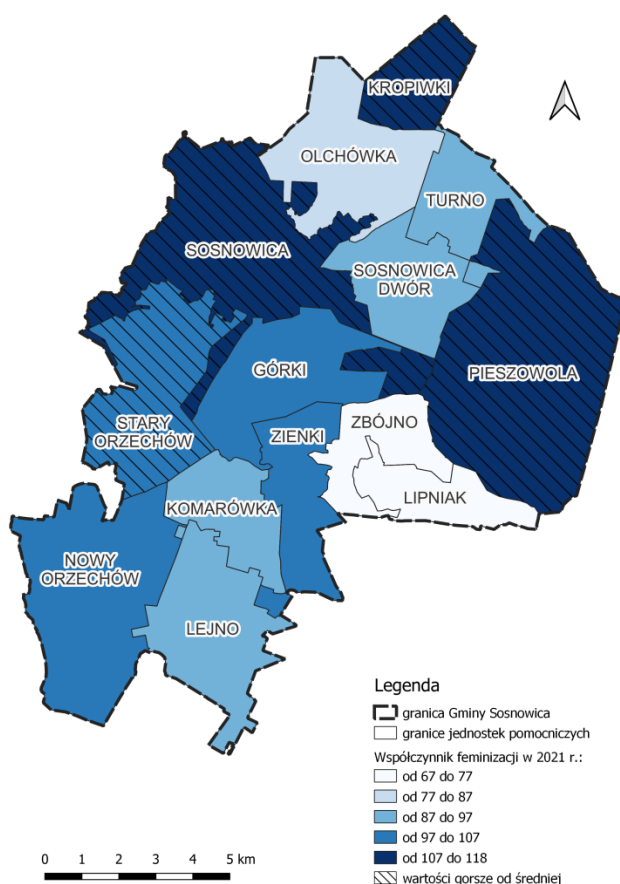
W gminie Sosnowica, wskaźnik dynamiki zmiany liczby ludności w latach 2015-2021 wyniósł średnio -6%. Wartości dodatnie odnotowano jedynie w 4 sołectwach – Kropiwki, Komarówka, Lipniak i Lejno. Pozostałe obszary ulegają wyludnianiu. W najszybszym tempie maleje populacja wsi Zienki, gdzie liczba mieszkańców spadła o ponad niemalże 16% w ciągu sześciu lat.

Ujemne wartości wskaźnika dynamiki zmiany liczby ludności nie są zjawiskiem pożądanym, gdyż oznaczają depopulację analizowanego obszaru. To z kolei przynosi szereg negatywnych skutków dla funkcjonowania jednostki terytorialnej, zwłaszcza w skali regionalnej i lokalnej. Depopulacja wiąże się bowiem m.in. z rewolucją w zakresie usług edukacyjnych, przewrotem na rynku pracy, a nawet zmianami przestrzennymi (konieczność likwidacji części infrastruktury). Jako jednostki pomocnicze z sytuacją kryzysową wskazano te, w których odnotowano ujemną wartość wskaźnika.

W wyniku postępującego wyludniania się miejscowości, tracą one swój największy potencjał – kapitał ludzki. Na wyprowadzkę decydują się bowiem głównie osoby młode, wykształcone, o wyższych dochodach i dynamicznie działające na rynku gospodarczym. W dłuższej perspektywie czasu wpływa to na rozwój i szeroko pojętą atrakcyjność ośrodka. Ponadto, sytuacja, w której ubywa ludzi młodych, prowadzi do demograficznej zmiany struktury społeczeństwa, powodując jego starzenie.

Chcąc przeciwdziałać wymienionym powyżej negatywnym skutkom depopulacji gmina Sosnowica powinna podjąć działania w zakresie zwiększania liczby ludności. W tym celu rekomenduje się dostosowanie istniejącej infrastruktury publicznej oraz tworzenie nowych miejsc przyjaznych rodzinom z dziećmi, wygospodarowanie terenów inwestycyjnych, które zapewnią nowe, atrakcyjne miejsca pracy, jak również realizację projektów ukierunkowanych na osoby młode, wykształcone i aktywne zawodowo.

Wskaźnik delimitacyjny: Współczynnik feminizacji w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	99,14
Komarówka	94,00
Kropiwiki	110,00
Lejno	94,94
Lipniak	66,67
Nowy Orzechów	100,69
Olchówka	83,33
Pieszowola	117,65
Sosnowica	114,04
Sosnowica Dwór	90,00
Stary Orzechów	103,08
Turno	88,89
Zbójno	76,19
Zienki	99,23
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	102,56

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Demograficzna dysproporcja płci to powszechnie występujące zjawisko, które dotyczy populacji wszystkich kontynentów. Głównym czynnikiem determinującym ten problem w Europie są migracje. Ich kierunki oraz struktura prowadzą w ostatnich latach do nadreprezentacji kobiet nad liczbą mężczyzn, tak w miastach jak i na obszarach wiejskich. Sytuację tą potęguje dodatkowo średnia

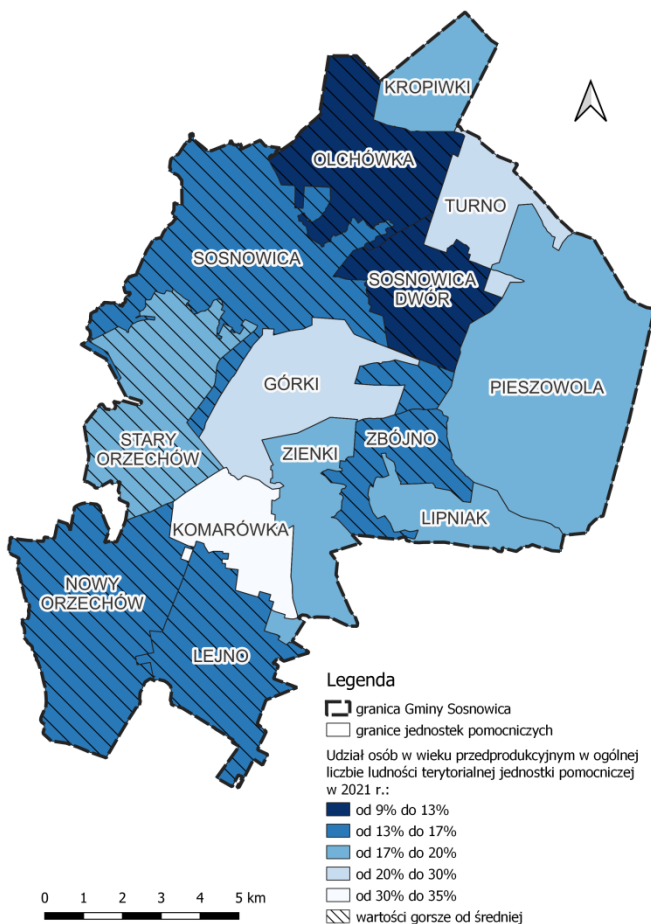
długość życia, która wg GUS wynosi obecnie u pań około 8 lat więcej niż u panów.

Wskaźnikiem, który bada przewagę płci żeńskiej nad męską jest współczynnik feminizacji, określający liczbę kobiet przypadającą na 100 mężczyzn. W gminie Sosnowica, wg danych na rok 2021, ów wskaźnik osiągnął wartość 102,56. Najbardziej sfeminizowanymi jednostkami są Kropiwki, Sosnowica i Pieszowola, gdzie na 100 mężczyzn przypada ponad 107 kobiet. Wartość przekraczającą średnią gminną osiągnął także Nowy Orzechów.

Znaczna dysproporcja płci w żadnym przypadku nie jest zjawiskiem pożądanym, przewaga płci żeńskiej nad męską stwarza widmo poważnych konsekwencji społeczno-gospodarczych w przyszłości. Przede wszystkim kryzysem zagrożony jest rozwój sektora rolniczego, w którym zatrudniani są głównie mężczyźni, a który stanowi jedną z głównych gałęzi gospodarki w gminie Sosnowica. Stale rosnąca grupa kobiet może skutkować także brakiem możliwości założenia rodziny dla części z nich, co przekłada się na malejący współczynnik urodzeń. Istnieje również ryzyko nasilenia problemów zdrowotnych wśród pań (depresja, zaburzenia obsesyjno-kompulsywne) oraz zachowań antyspołecznych. Ponadto, fakt większej średniej długości życia kobiet niż mężczyzn wiąże się ze znaczną liczbą pań w wieku poprodukcyjnym, co skutkuje rosnącym poziomem obciążenia demograficznego i problemu samotności oraz koniecznością zapewnienia seniorkom niezbędnego wsparcia.

Opisane powyżej aspekty – zwłaszcza te, związane z widmem utraty przez gminę jej rolniczego charakteru – stanowiły bezpośredni powód dla uznania za stan kryzysowy wartości wskaźnika feminizacji większych od średniej. Celem poprawy sytuacji w gminie Sosnowica, w tym przede wszystkim w najbardziej sfeminizowanych rejonach, rekomenduje się podjęcie działań przeciwdziałających nadmiernym emigracjom mężczyzn oraz podnoszących atrakcyjność ośrodka pod względem zamieszkiwania i pracy.

Wskaźnik delimitacyjny: Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	29,00%
Komarówka	34,02%
Kropiwiki	19,05%
Lejno	15,58%
Lipniak	20,00%
Nowy Orzechów	15,12%
Olchówka	9,09%
Pieszowola	18,92%
Sosnowica	14,07%
Sosnowica Dwór	10,53%
Stary Orzechów	17,42%
Turno	22,99%
Zbójno	16,22%
Zienki	18,92%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	18,02%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Wiek przedprodukcyjny to taki, w którym ludność nie osiągnęła jeszcze zdolności do podjęcia pracy zawodowej. Mianem tym określa się grupę osób z przedziału 0-17 lat (niepełnoletnich), które nie posiadają własnych dochodów, pozostając tym samym na utrzymaniu rodziców lub opiekunów prawnych. Wiek przedprodukcyjny jest to również czas przeznaczony na naukę i doskonalenie swoich umiejętności.

Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią bardzo ważną część społeczności lokalnej. Od tego jak liczna jest ta grupa zależy potencjał demograficzny, który warunkuje przyszłe możliwości rozwojowe jednostki. Wskaźnik udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności pozwala zobrazować, jaki odsetek młodych ludzi zamieszkuje dany teren.

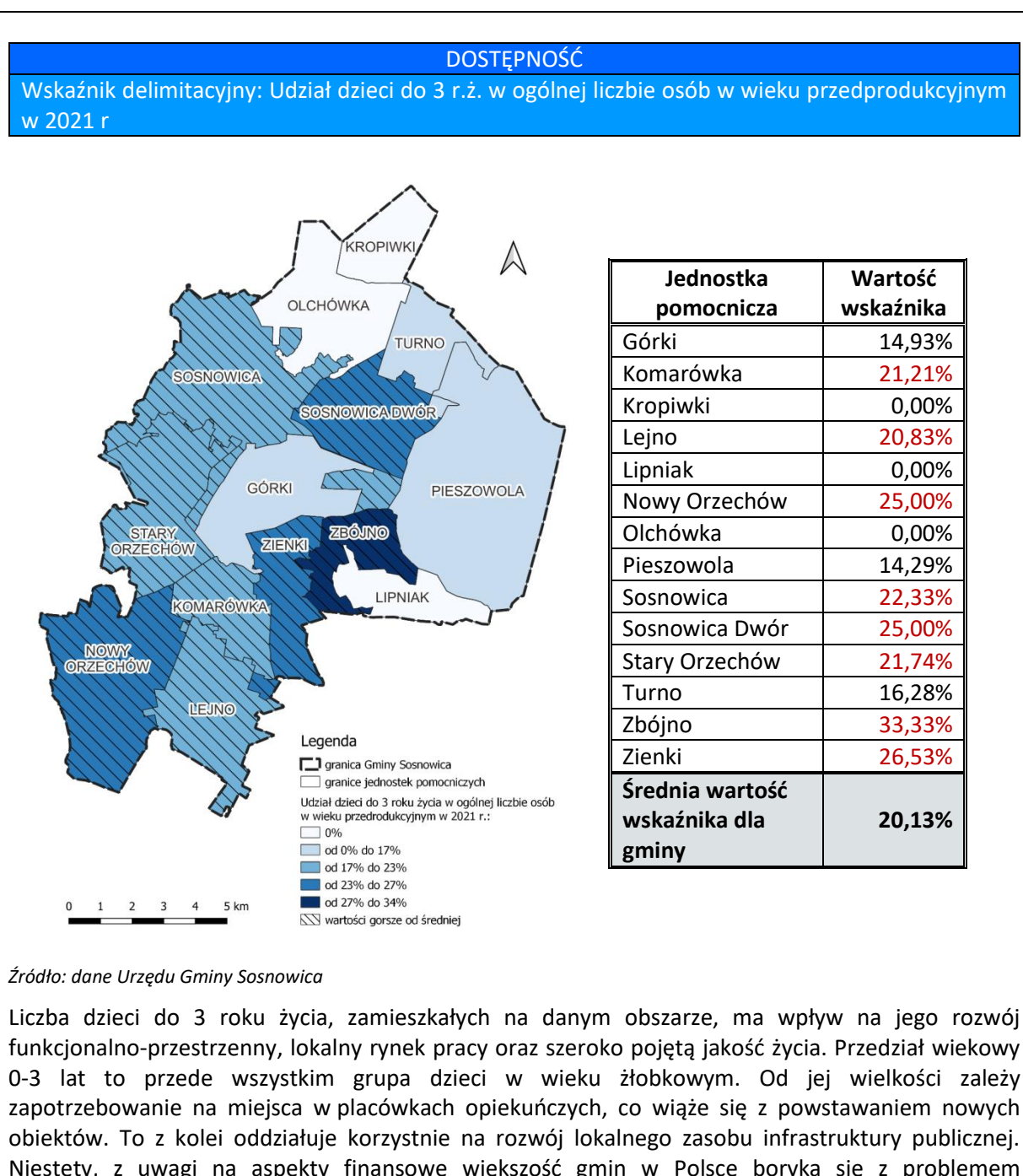
Młodzi ludzie są inicjatorami przemian społecznych. Motywowani potrzebą działania, chętnie biorą sprawy w swoje ręce, podejmując różnego rodzaju oddolne przedsięwzięcia w kierunku zmian pokoleniowych. Coraz częściej obserwuje się także pozytywne zaangażowanie młodzieży w sprawy społeczne i polityczne. Obecność dzieci w otoczeniu wpływa ponadto korzystnie na zachowania dorosłych, uwydatniając u nich wartości prospołeczne. W towarzystwie małoletnich używają oni mniej wulgaryzmów i ograniczają używki (nie dotyczy rodzin patologicznych i dysfunkcyjnych). Uwidocznieniu ulegają ich cechy takie jak altruizm, solidarność, opiekuńczość czy odpowiedzialność.

Biorąc pod uwagę powyższe, za stan kryzysowy uznano sytuację, w której odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności sołectwa jest niższy od średniej dla gminy. W takim rozumieniu wyników niniejszej analizy, mniej dzieci na danym terenie wiązać się będzie z narażeniem obszaru na występowanie negatywnych zjawisk natury społecznej. Niewielki udział

osób w wieku przedprodukcyjnym może bowiem systemowo wzmacniać problemy polityczne, a także skłaniać ludzi do radykalnych zachowań bądź nasilać kryzysy społeczne.

W gminie Sosnowica, problemem wyjątkowo niskiego udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności odznaczają się Olchówka i Sosnowica Dwór. Stan kryzysowy wykazuje ponadto pięć innych jednostek pomocniczych: Lejno, Nowy i Stary Orzechów, Sosnowica oraz Zbójno. W najlepszej sytuacji pozostaje obecnie Komarówka, gdzie odsetek ludzi młodych przekracza 30% mieszkańców.

Chcąc przeciwdziałać opisanym powyżej problemom zaleca się wdrożenie – w ramach działań rewitalizacyjnych – przedsięwzięć, promujących na obszarach kryzysowych model rodziny wielodzietnej. Kluczowe w tym celu będzie wszelkiego rodzaju wsparcie finansowe ze strony gminy, jak również tworzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych takich jak żłobki czy przedszkola. Warto zwrócić również uwagę na to, by zminimalizować powody, które determinują młodych ludzi do migracji (brak miejsc pracy i możliwości rozwoju).

niedostatecznej liczby tych placówek.

Braki w zakresie dostępności żłobków pozbawiają opiekunów możliwości zapewnienia dzieciom profesjonalnej opieki, a w związku z tym znacząco utrudniają rodzicom (zwłaszcza mamom) powrót na rynek pracy oraz aktywne uczestniczenie w życiu społecznym i kulturowym. Sytuacja, w której kobieta zmuszona jest pozostawać na bezpłatnym urlopie wychowawczym przez kilka lat prowadzi do pogorszenia jakości życia, poprzez obniżenie się dochodów rodziny, przy jednoczesnym wzroście wydatków, spowodowanym pojawieniem się dziecka.

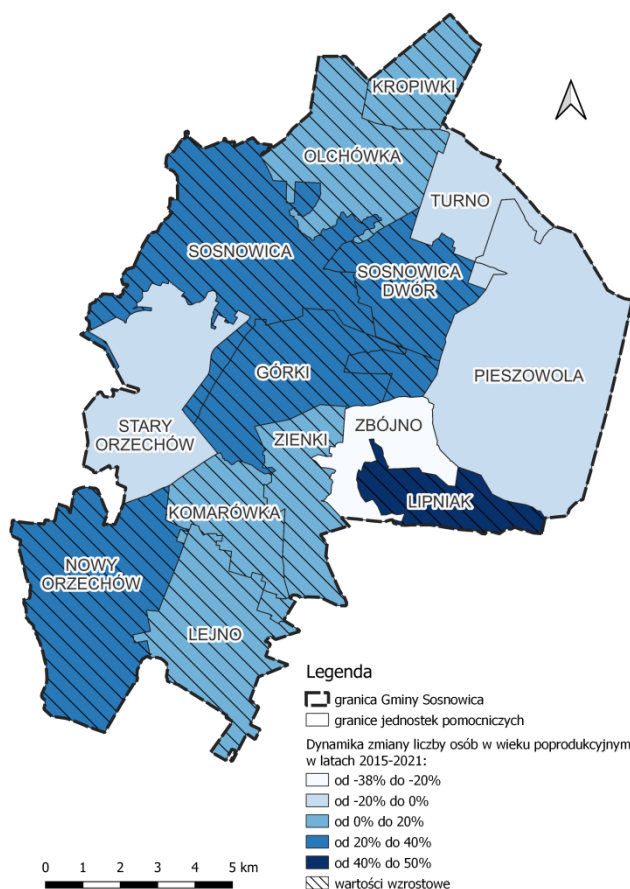
Wysoki udział dzieci do 3 r.ż. w ogólnej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym wpływa też niekorzystnie na tempo przemian społecznych. Z dużą liczbą małych dzieci wiąże się bowiem automatycznie mniejszy odsetek młodzieży, tj. grupy w pełni świadomych nieletnich, chętnych do działania w sferze społeczno-politycznej. Szczegółowo, potencjał ludzi młodych opisany został wyżej, przy okazji analizy wskaźnika udziału osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców. W tym miejscu zaznacza się jedynie możliwość zagrożenia tego potencjału, spowodowaną przewagą młodszych dzieci, niezdolnych do podejmowania oddolnych przedsięwzięć w kierunku zmian pokoleniowych.

Kolejnym problemem jest fakt, iż opiekunowie z małymi dziećmi (0-3 lat) należą do grupy osób ze szczególnymi potrzebami. W przypadku korzystania z wózków niemowlęcych wymaga się odpowiednio dostosowanej infrastruktury technicznej (podjazdy, obniżenia krawężników chodników itp.). Ważne jest również właściwe zagospodarowanie przestrzeni publicznej (miejsca rekreacyjne, place zabaw) do aktywnego spędzania czasu wolnego już od najmłodszych lat.

Biorąc pod uwagę powyższe, zdecydowano o uznaniu za stan kryzysowy wartości wyższych od średniej, tzn. przyjęciu założenia, że im więcej jest dzieci do 3 r.ż. na danym obszarze, tym w trudniejszej sytuacji się on znajduje. W gminie Sosnowica, odsetek maluchów w wieku 0-3 lat w stosunku do ogólnej liczby nieletnich wynosi średnio 20,13%. Jednostką, która charakteryzuje się najwyższą wartością tego wskaźnika jest Zbójno (33,33%).

Celem przeciwdziałania ww. problemom od samorządu gminy Sosnowica oczekuje się podjęcia działań naprawczych w ramach programu rewitalizacji. Owe działania dotyczyć powinny przede wszystkim niwelacji barier architektonicznych oraz wszelkiego rodzaju pomocy rodzicom (zwłaszcza mamom) w powrocie do pracy po urodzeniu dziecka.

Wskaźnik delimitacyjny: Dynamika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	22,58%
Komarówka	7,14%
Kropiwki	16,67%
Lejno	15,38%
Lipniak	50,00%
Nowy Orzechów	37,50%
Olchówka	9,09%
Pieszowola	-17,39%
Sosnowica	33,90%
Sosnowica Dwór	35,71%
Stary Orzechów	0,00%
Turno	-11,43%
Zbójno	-37,50%
Zienki	13,51%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	15,96%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Wskaźnik dynamiki zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym stanowi podstawową metodę oceny tempa starzenia się ludności na danym obszarze. Proces ten jest naturalny i nieunikniony; występuje w każdej wysoko rozwiniętej gospodarce. Jego narastanie (zwłaszcza szybkie) rodzi wyzwania dla polityki społeczno-gospodarczej, wymagając wprowadzenia zmian w przeważającej większości dziedzin życia.

Starzenie się populacji pociąga za sobą liczne konsekwencje w wymiarze społeczno-ekonomicznym. Zjawisko to oznacza przede wszystkim kurczenie się zasobów siły roboczej oraz wzrost liczby osób nieaktywnych zawodowo (emerytów i rencistów). Na obszarach borykających się z tym problemem odnotowywany jest spadek wydajności, co stanowi szczególne niebezpieczeństwo dla sektora rolniczego, który opiera się o pracę fizyczną.

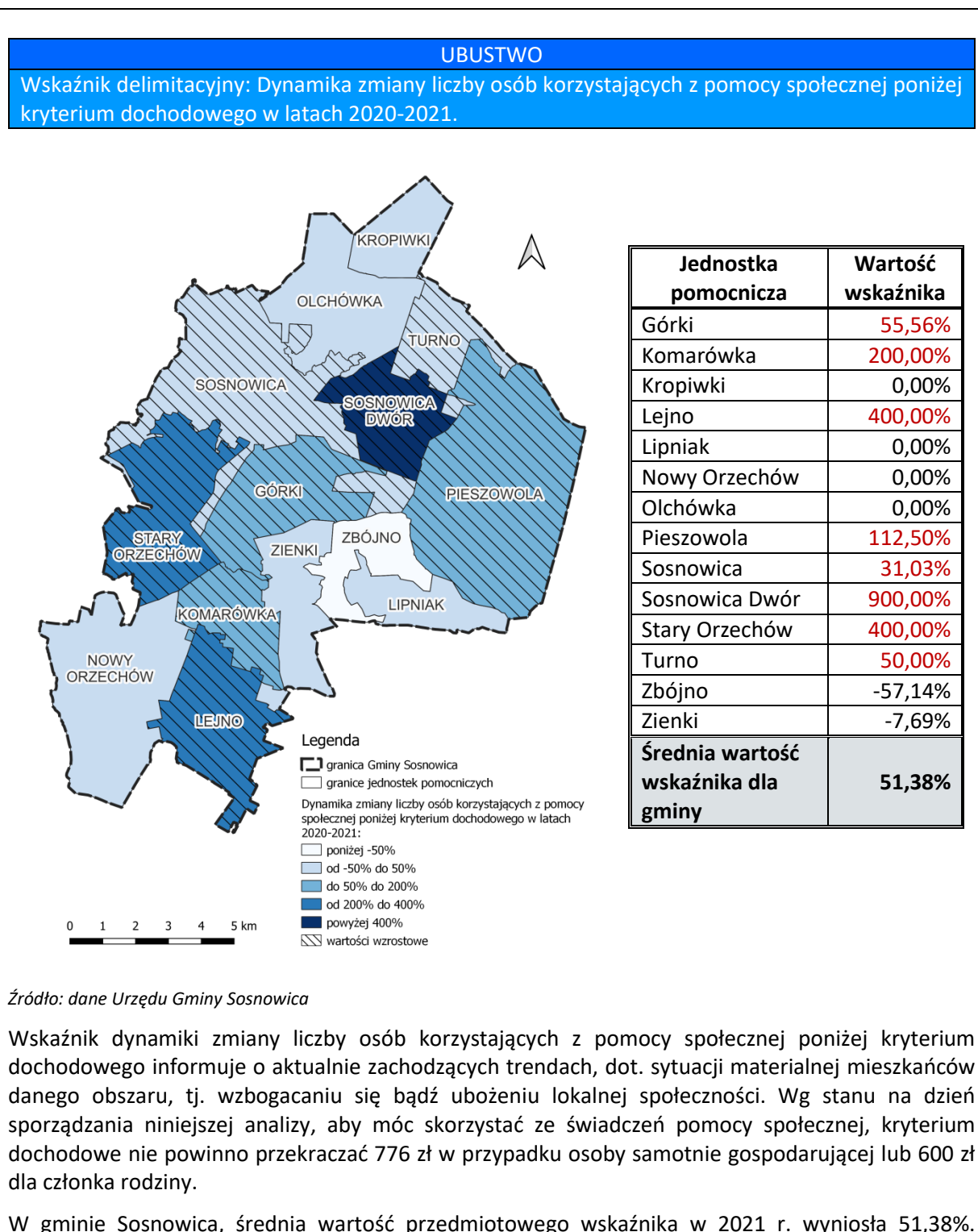
Potrzeby starzejącego się społeczeństwa różnią się od potrzeb społeczeństwa młodego. W celu ich zaspokojenia niezbędne jest wprowadzenie daleko idących zmian w wymiarze funkcjonalno-przestrzennym. Seniorzy, są to często ludzie schorowani, mający trudności z poruszaniem, problemy ze wzrokiem i gorszy słuch. Pojawia się zatem konieczność modernizacji i dostosowania infrastruktury publicznej i technicznej tak, by maksymalnie ułatwić im codzienne funkcjonowanie w przestrzeni oraz umożliwić dostęp do korzystania z obiektów publicznych.

Dynamicznie starzejąca się populacja generuje również potrzebę wdrożenia wielokierunkowych zmian w lokalnej polityce społecznej. Mowa tu przede wszystkim o działaniach wspierających rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-pielęgnacyjnych nad osobami starszymi. Rosnąca liczba seniorów przekłada się na zwiększony popyt na opiekę socjalną dla osób niesamodzielnych. Usługi tego typu świadczone muszą być 24 godziny na dobę, zazwyczaj przez długi okres, co skutkuje

wzrostem wydatków na długoterminową opiekę medyczną.

Wskaźnik dynamiki zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021 wynosił w gminie Sosnowica średnio 15,96%. Wartość ta jednoznacznie wskazuje na występowanie problemu starzejącego się społeczeństwa. Stan kryzysowy (wyniki wyższe od średniej) panuje w większości terytorialnych jednostek pomocniczych. Wśród nich, najszybszym przyrostem grupy osób w wieku 60+ cechuje się miejscowość Lipniak (50%).

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, gminie Sosnowica rekomenduje się wprowadzenie modyfikacji w dotychczas realizowanej polityce lokalnej tak, aby stała się ona społecznie włączającą dla osób starszych. Ponadto, reorganizacji podlegać powinna także przestrzeń publiczna, w której niwelować należy wszelkie bariery architektoniczne.

W ujęciu ogólnym obserwuje się zatem stały wzrost liczby beneficjentów pomocy społecznej, co sugeruje stopniowe ubożenie mieszkańców. Największym zapotrzebowaniem na pomoc finansową z tytułu ubóstwa odznacza się Sosnowica Dwór, gdzie w ciągu roku odnotowano dziewięciokrotny wzrost liczby osób, korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego. Szacuje się, że wobec panującego obecnie kryzysu gospodarczego, stan omawianego problemu na dzień sporządzenia niniejszego opracowania, może być dużo poważniejszy.

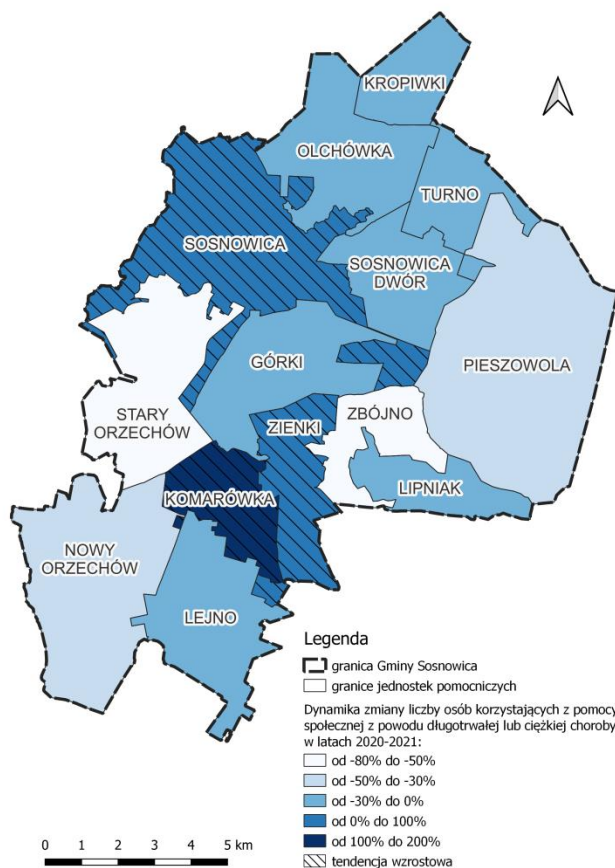
Ubóstwo jest powszechnie występującym problemem, z którym – w mniejszym bądź większym stopniu – mierzą się kraje na całym świecie. Zjawisko to objawia się brakiem dostatecznych środków finansowych do zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych jednostki i bardzo często stanowi bezpośrednią przyczynę dyskryminacji społecznej. Odrzucenie ze strony środowiska, ze względu na nieodpowiedni strój czy gorszą higienę bywa trudne. Osoby w złej sytuacji finansowej, które spotkały się z brakiem akceptacji otoczenia, żyją w poczuciu niesprawiedliwości, mają obniżone poczucie własnej wartości i odmawiają realizacji części przysługujących im praw, tym samym dodatkowo się izolując. Takie dwubiegunowe wykluczenie potęguje stany depresyjne i prowadzi do częstszego sięgania po używki, w tym również alkohol.

Szczególnie niebezpiecznym skutkiem ubóstwa jest zjawisko dziedziczenia ról społecznych. Niedostatek panujący w gospodarstwach domowych uderza w wychowujące się w nich dzieci, ograniczając ich prawidłowy rozwój i socjalizację. W rezultacie, istnieje ogromne prawdopodobieństwo, że dorastająca w biedzie młodzież powielić będzie rolę społeczną rodziców, rezygnując z aspiracji edukacyjnych i zawodowych.

W celu zahamowania rosnącego ubóstwa oraz przeciwdziałania wynikającym z niego konsekwencjom społecznym gmina Sosnowica powinna przede wszystkim podjąć się materialnego wsparcia najmniej zamożnych mieszkańców. Mile widziane będą ponadto przedsięwzięcia miękkie (doradztwo, szkolenia, pomoc psychologiczna), ułatwiające aktywizację zawodową bezrobotnych i na nowo socjalizujące osoby wykluczone.

DOSTĘPNOŚĆ

Wskaźnik delimitacyjny: Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w latach 2020-2021.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	-7,14%
Komarówka	200,00%
Kropiwiki	0,00%
Lejno	0,00%
Lipniak	0,00%
Nowy Orzechów	-33,33%
Olchówka	0,00%
Pieszowola	-35,29%
Sosnowica	64,71%
Sosnowica Dwór	0,00%
Stary Orzechów	-80,00%
Turno	0,00%
Zbójno	-53,85%
Zienki	25,00%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	-0,97%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Mówiąc o długotrwałej bądź ciężkiej chorobie, rozumie się przez to dolegliwości przewlekłe, nieuleczalne i/lub wrodzone, wymagające permanentnego leczenia przez długi czas. Zwykle są to choroby powodujące pojawienie się ograniczeń i utrudnień, które uniemożliwiają pacjentowi spełnianie dotychczasowych ról społecznych, a nawet zagrażają jego życiu. Do dolegliwości tego typu zalicza się również poważne choroby zakaźne, w tym COVID-19.

Wskaźnik dynamiki zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby pozwala ocenić zarówno aktualną skalę zapotrzebowania na świadczenia w tym zakresie, jak również ogólną tendencję zachorowalności wśród społeczności lokalnej. Dodatnie wartości wskaźnika oznaczają wzrost liczby osób chorych w analizowanym przedziale czasu, co wiąże się z występowaniem w danym rejonie negatywnych zjawisk w wymiarze społecznym.

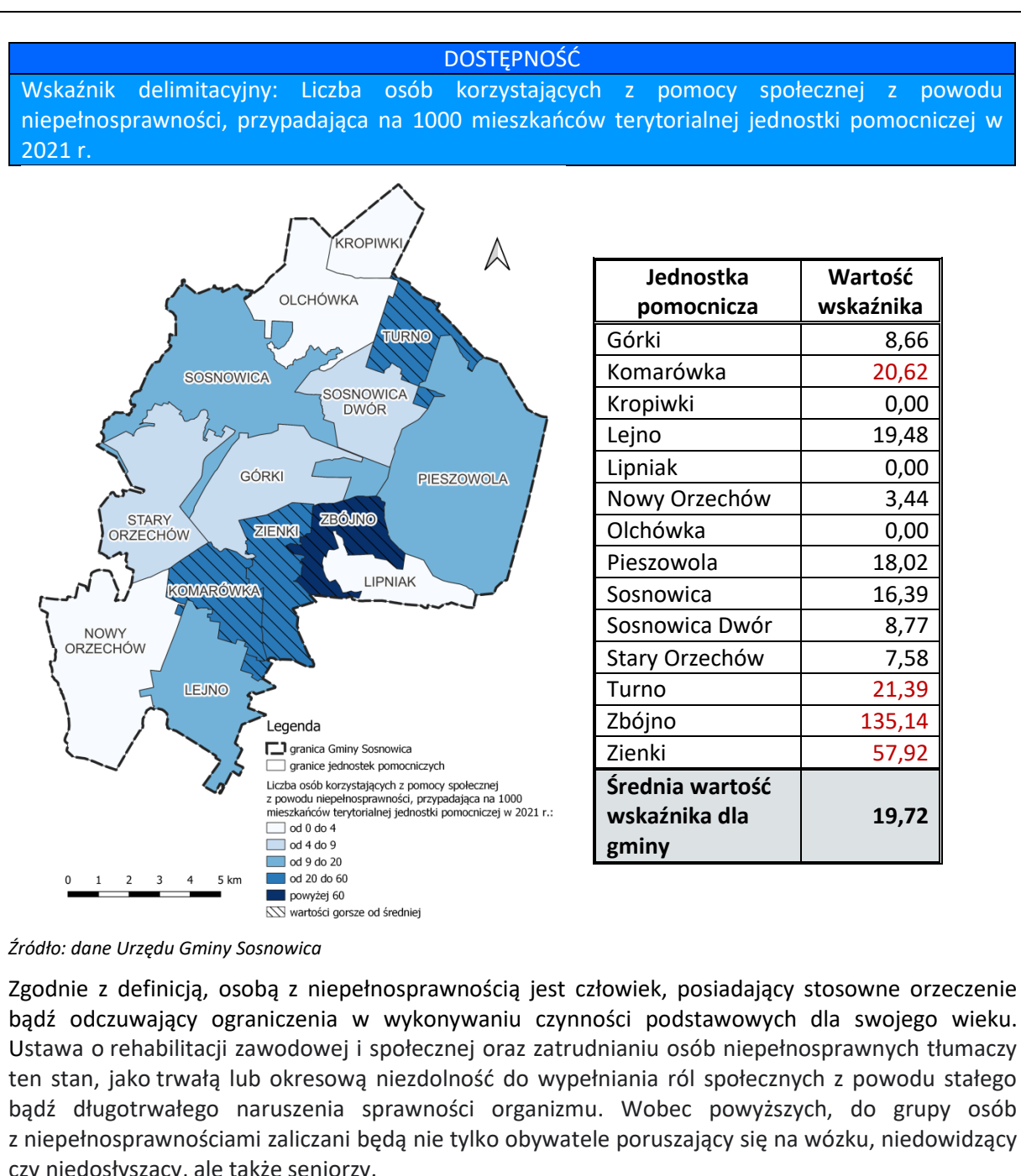
Przede wszystkim człowiek ciężko chory uzależniony jest od innych, w kwestii zaspokajania podstawowych potrzeb – jego dotychczasowe cele, zadania i życie ulegają przewartościowaniu. Opiekun takiej osoby może doświadczyć wielu problemów, związanych m.in. z kosztami opieki, ograniczeniem kontaktów społecznych czy nawet koniecznością przerwania swojej pracy zawodowej. Ponadto, w przypadku choroby długotrwałej pojawiają się czynniki nasilające poczucie obciążenia, np. zaawansowany wiek opiekuna, brak wsparcia ze strony innych osób lub niski poziom samodzielności pacjenta.

Występowanie poważnych chorób przyczynia się również do wzrostu poczucia strachu, zarówno indywidualnego jak i ogólnospołecznego. Potwierdzają to liczne badania, prowadzone podczas dotychczas przeżytych epidemii, które ujawniają szeroki zakres psychospołecznych skutków wystąpienia wirusa w otoczeniu (w tym problemy psychiczne). Przykładem jest pandemia COVID-19, podczas której pojawił się lęk przed śmiercią, utratą bliskich i kontaktem z potencjalnie

zainfekowanymi osobami. Te same zjawiska – choć w mniejszej skali – obserwuje się na co dzień w odniesieniu do ludzi długotrwanie lub ciężko chorych. Społeczność lokalna na ogół unika kontaktu z tymi osobami, co znacząco potęguje problem wykluczenia społecznego.

W gminie Sosnowica, liczba beneficjentów pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w 2021 r. wyniosła średnio o 0,97% mniej niż 6 lat temu. W ujęciu ogólnym stan ośrodka można więc uznać za pozytywny. Niestety, w dalszym ciągu obserwuje się jednostki, na terenie których zachorowalność społeczności lokalnej wzrasta. Są to: Zienki, Sosnowica i Komarówka. Ostatnia znajduje się w szczególnie niebezpiecznej sytuacji, ponieważ wartość analizowanego wskaźnika względem roku bazowego wzrosła tam dwukrotnie. Co ciekawe, nie zaobserwowano szczególnego związku poziomu zachorowalności z liczbą seniorów w społeczeństwie.

Biorąc pod uwagę powyższe, gminie Sosnowica rekomenduje się wdrożenie systemu warsztatów i spotkań, ukierunkowanych na profilaktykę zdrowotną, a także organizację wydarzeń sportowo-rekreacyjnych, promujących aktywny styl życia.

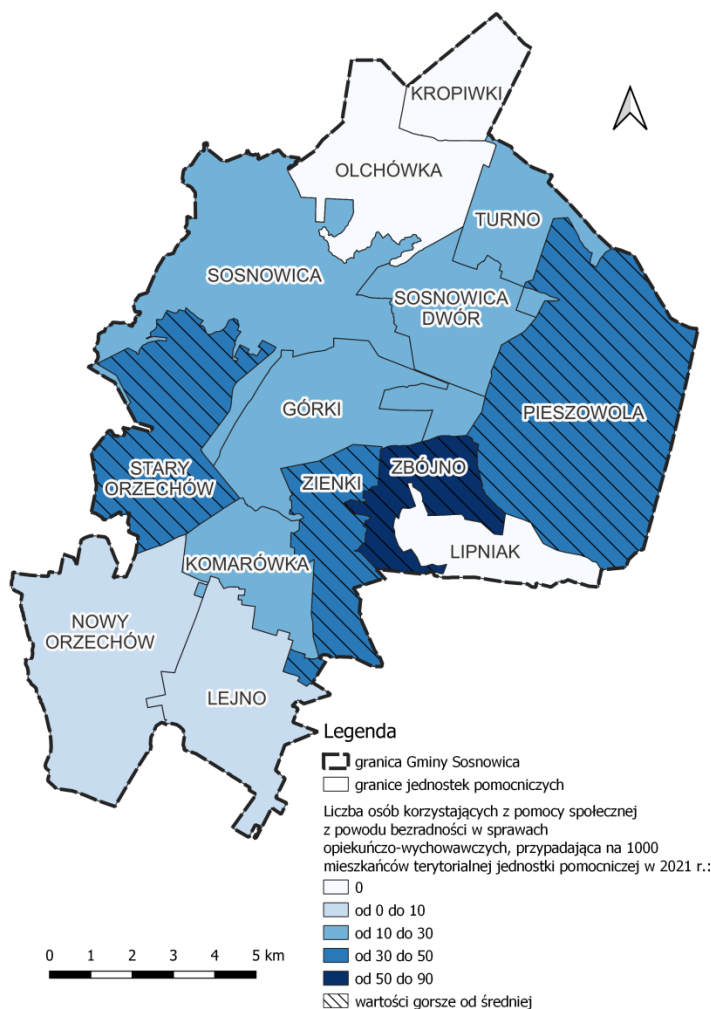
Liczba mieszkańców ze zidentyfikowaną niepełnosprawnością na danym obszarze ma istotne znaczenie dla rozwoju przestrzeni i infrastruktury publicznej. Ów wskaźnik informuje bowiem, jak duże jest zapotrzebowanie na zmiany w zakresie funkcjonalno-przestrzennym. Grupa ludzi ze szczególnymi potrzebami – bo do takiej zalicza się seniorów i osoby z niepełnosprawnościami – wymaga specjalnego podejścia do planowania przestrzeni, w tym modernizacji budynków i ciągów komunikacyjnych tak, aby umożliwić im pełen dostęp do obiektów użyteczności publicznej, instytucji oraz usług.

Wysokie wartości omawianego wskaźnika oddziałują również na sferę społeczną, generując potrzebę wdrażania działań integracyjno-aktywizacyjnych czy zajęć rehabilitacyjnych. Osoby z niepełnosprawnościami zazwyczaj posiadają niższe od rówieśników wykształcenie i są mniej aktywne zawodowo, co wiąże się ze szczególnym narażeniem tej grupy na wykluczenie społeczne. Zagrożenie to potęguje dodatkowo ograniczona oferta kulturalno-sportowa skierowana do mieszkańców z niepełnosprawnościami, w związku z czym pozbawieni są oni pełnego uczestnictwa w życiu gminy.

Biorąc pod uwagę powyższe, za stan kryzysowy przyjęto wartości wskaźnika wyższe do średniej. W gminie Sosnowica sytuacja taka ma miejsce w 4 jednostkach pomocniczych, z czego jedna znacząco odbiega od normy. Jest to Zbójno, na terenie którego na 1000 mieszkańców aż 135 to osoby z niepełnosprawnością.

Celem zapobiegania wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnościami w gminie Sosnowica rekomenduje się budowanie oferty wydarzeń kulturowych, sportowych oraz integracyjnych, dedykowanych tej grupie, a także prowadzenie szkoleń i zajęć, aktywizujących osoby o szczególnych potrzebach społecznie i zawodowo. W procesie planowania nowych przedsięwzięć (w tym projektów rewitalizacyjnych), konieczne będzie uwzględnianie potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zarówno przy budowie nowych jak i modernizacji istniejących budynków. Szereg zmian powinien dotyczyć również infrastruktury technicznej (chodniki, podjazdy, pochylnie).

Wskaźnik delimitacyjny: Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	21,65
Komarówka	20,62
Kropiwiki	0,00
Lejno	6,49
Lipniak	0,00
Nowy Orzechów	3,44
Olchówka	0,00
Pieszowola	40,54
Sosnowica	17,76
Sosnowica Dwór	17,54
Stary Orzechów	45,45
Turno	10,70
Zbójno	81,08
Zienki	50,19
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	22,48

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Samorząd lokalny, wśród swoich zadań własnych, odpowiada m.in. za tworzenie i funkcjonowanie lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. W środowisku domowym może kumulować się wiele różnorodnych dysfunkcji. Dystans pomiędzy społecznie pożądanym a realizowanym w czasie rzeczywistym modelem rodziny, obrazuje wskaźnik bezradności opiekuńczo-wychowawczej.

Podstawową rolą rodziny jest zapewnienie małoletnim odpowiedniej opieki oraz kształtowanie u nich prawidłowych postaw społecznych. Rodzina jednak nie zawsze prawidłowo wykonuje powyższe zadania. Występowaniem problemu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zagrożone są zwłaszcza rodziny rozbite, niepełne i wielodzietne. To właśnie w tego typu domostwach najczęściej dochodzi do zaniedbań ze strony opiekunów, obarczonych zbyt wieloma trudnościami, spoczywającymi na ich barkach.

Bezradność objawia się również w kwestiach prowadzenia gospodarstwa domowego. Zjawisko to związane jest z problemami w zapewnieniu członkom rodziny godnych warunków zamieszkiwania i życia. Zaznaczenia wymaga jednak fakt, iż trudności, o których mowa, nie wynikają w tym przypadku z braku środków pieniężnych – taka sytuacja dotyczy problemu ubóstwa. O bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego mówi się natomiast w odniesieniu do rodzin, które posiadają wystarczające podłoże finansowe do zabezpieczenia podstawowych potrzeb, lecz nieumiejętnie nim zarządzają.

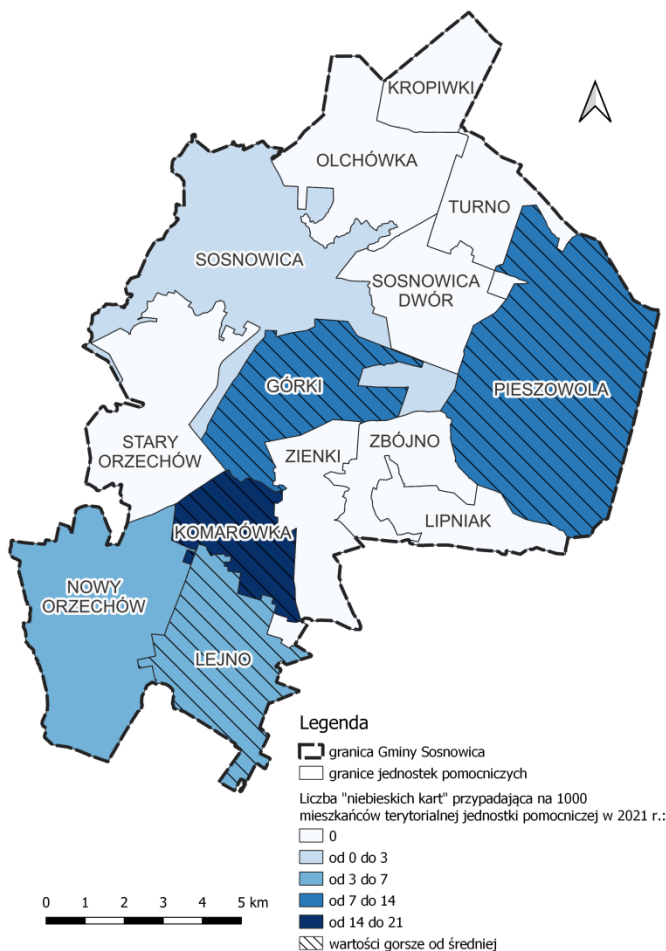
Rodzina bezradna (tak w kontekście opiekuńczo-wychowawczym jak i prowadzenia gospodarstwa

domowego) odstaje od społecznie przyjętych norm, nie wypełniając w sposób prawidłowy powierzonych jej ról. Niezdolność do realizowania spraw na rzecz domu i rodziny, współwystępuje zazwyczaj z innymi problemami społecznymi – bezrobociem, ubóstwem oraz automarginalizacją. Bywa też, że za murami domów dochodzi do różnego rodzaju nadużyć i przemocy, co znacząco odbija się na zdrowiu psychicznym dzieci. W wielu przypadkach, w życie takich rodzin wkroczyć musi wyspecjalizowana instytucja opiekuńczo-wychowawcza, która przejmuje pieczę nad małoletnimi.

Według danych na rok 2021, liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, przypadająca na 1000 mieszkańców, wyniosła w gminie Sosnowica średnio 22,48. Problem zaobserwowano w przeważającej większości wsi – wyjątek stanowią: Kropiwki, Lipniak oraz Olchówka. Ogólna sytuacja gminy w kwestii bezradności budzi więc pewien niepokój. Jednostki pomocnicze, w których wartość wskaźnika była wyższa od wartości średniej dla gminy, to: Górki, Pieszowola, Stary Orzechów, Zbójno, Zienki.

W celu poprawy sytuacji rodzin, zamieszkałych na terenie gminy Sosnowica, zaleca się podejmowanie działań polegających na kompleksowym wsparciu rzeczowym, finansowym, instrumentalnym, informacyjnym oraz emocjonalnym rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Gminie Sosnowica rekomenduje się prowadzenie programów aktywizujących, integracyjnych, edukacyjnych, tworzenie grup samopomocowych, grup wsparcia, rozwoju usług asystenckich, zapewnienie asystentów rodziny, psychologów i innych specjalistów wysokiej klasy (np. prawników czy psychologów z dziedziny przemocy domowej).

Wskaźnik delimitacyjny: Liczba „niebieskich kart”, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	8,66
Komarówka	20,62
Kropiwki	0,00
Lejno	6,49
Lipniak	0,00
Nowy Orzechów	3,44
Olchówka	0,00
Pieszowola	13,51
Sosnowica	2,73
Sosnowica Dwór	0,00
Stary Orzechów	0,00
Turno	0,00
Zbójno	0,00
Zienki	0,00
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	4,34

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

„Niebieska karta” to procedura, która ma za zadanie pomagać osobom dotkniętym zjawiskiem przemocy domowej. Pod tą krótką nazwą kryje się ogół czynności podejmowanych i prowadzonych przez zespół przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (GOPS), gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem wystąpienia przemocy w rodzinie.

Wskaźnik liczby „niebieskich kart” przypadających na 1000 mieszkańców, umożliwia ocenę skali problemu przemocy domowej na danym obszarze. Każda wydana „niebieska karta” to jedna rodzina dysfunkcyjna, w której wystąpiła jakaś forma agresji (fizycznej i/lub psychicznej).

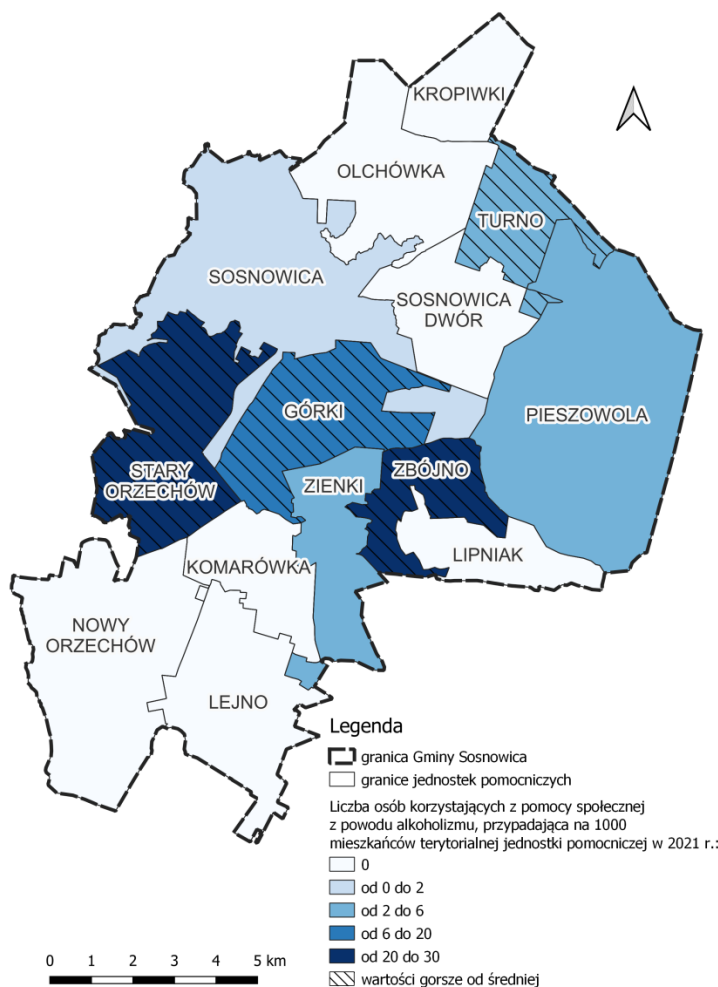
W gminie Sosnowica, według danych na 2021 r., średnia wartość wskaźnika liczby wydanych „niebieskich kart”, przypadającej na 1000 mieszkańców, wyniosła 4,34 a więc stosunkowo niewiele. W zdecydowanej większości terytorialnych jednostek pomocniczych otrzymane wyniki są jeszcze bardziej zadowalające. Niestety badanie pozwoliło wskazać cztery obszary w stanie kryzysowym (Górki, Komarówka, Lejno i Pieszowola). Spośród nich w najgorszej sytuacji znajduje się wieś Komarówka, gdzie wartość przedmiotowego wskaźnika przekroczyła 20.

Zjawisko przemocy domowej niesie za sobą poważne konsekwencje, rzutujące na społeczne aspekty życia jednostki. Dzieci, wychowujące się w atmosferze przemocy w rodzinie, mogą mieć obniżone poczucie własnej wartości, doświadczać uczucia bezsilności, opuszczenia, winy, a nawet popadać w stany depresyjno-lękowe. Problemy tego typu mają zwykle charakter długofalowy, a więc doznane w dzieciństwie odczuwane będą nawet w dorosłym życiu.

Bardziej odległymi, choć nie mniej poważnymi, konsekwencjami dorastania w atmosferze przemocy domowej są skutki emocjonalne, behawioralne i poznawcze. Osoby pochodzące z patologicznych środowisk wykazują znaczące problemy w kwestiach porozumienia się z otoczeniem czy panowania nad sobą. Dziecko nauczone przemocy, z dużym prawdopodobieństwem będzie uciekało się do niej w dorosłym życiu.

Kluczowym działaniem dla zminimalizowania problemu przemocy w rodzinie, będzie realizacja (w ramach GPR) projektów miękkich, ukierunkowanych na pomoc ofiarom agresji domowej. Gminie Sosnowica rekomenduje się wdrożenie szeregu spotkań edukacyjnych, poświęconych konsekwencjom przemocy, jak również wsparcie psychologiczne dla ofiar patologii, uczące radzenia sobie z emocjami.

Wskaźnik delimitacyjny: Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	17,32
Komarówka	0,00
Kropiwiki	0,00
Lejno	0,00
Lipniak	0,00
Nowy Orzechów	0,00
Olchówka	0,00
Pieszowola	4,50
Sosnowica	1,37
Sosnowica Dwór	0,00
Stary Orzechów	22,73
Turno	5,35
Zbójno	27,03
Zienki	3,86
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	4,73

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Alkoholizm to potocznie używana nazwa, odnosząca się do zespołu uzależnienia od alkoholu. Ze względu na fakt występowania aż czterech faz (wstępnej, ostrzegawczej, krytycznej i przewlekłej), choroba alkoholowa ujawnia się stopniowo i zwykle rozpoznawana jest dopiero w zaawansowanym stadium. Ponadto, osoby, których dotyka ów problem rzadko decydują się na leczenie, odrzucając wszelką pomoc. Połączenie tych dwóch aspektów oznacza, że rzeczywista liczba mieszkańców uzależnionych od alkoholu na danym terenie może być znacznie wyższa, niż sugerują zebrane dane. Beneficjenci pomocy społecznej to zaledwie niewielki odsetek wszystkich osób, dotkniętych chorobą alkoholową.

W gminie Sosnowica, wg danych na rok 2021, średnia wartość analizowanego wskaźnika wyniosła 4,73. Wyższe wyniki odnotowano w czterech jednostkach pomocniczych – Turno, Górki, Stary Orzechów i Zbójno, przy czym w najgorszej sytuacji znajdują się dwie ostatnie. W ujęciu ogólnym, obecny stan nie budzi zatem szczególnego niepokoju, aczkolwiek powinien podlegać stałej obserwacji i odpowiednio wczesnej reakcji w razie ewentualnego pogorszenia.

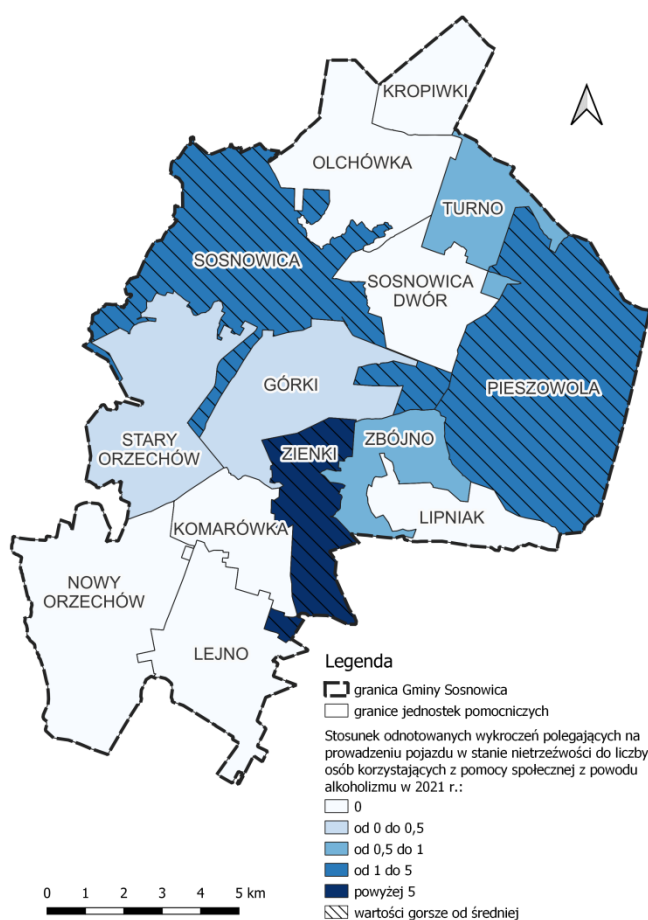
Alkoholizm jest jednym z najpoważniejszych problemów społecznych, uważanym za chorobę cywilizacyjną. Uzależnienie nie dotyczy bowiem wyłącznie samego zainteresowanego, ale dotyka również osoby z jego najbliższego otoczenia, przyczyniając się tym samym do powstawania zjawiska tzw. alkoholowej patologii społecznej. Częstymi zjawiskami związanymi z nadużywaniem alkoholu są także agresja, przemoc i zaniedbanie.

Występowanie dużej liczby osób uzależnionych od alkoholu na danym terenie wiąże się także z problemami w innych sferach życia, m.in. ze wzrostem przestępczości, w tym wypadkami

drogowymi, spowodowanymi w stanie nietrzeźwości. Młodzież dorastająca w takim społeczeństwie wykazuje większe skłonności do demoralizacji niż ich rówieśnicy z innych rejonów. Przez nadmierne spożywanie alkoholu zmniejsza się także wydajność pracy, co skutkować może zwolnieniami i rosnącym bezrobociem.

Chcąc zapobiegać wyżej wymienionym problemom gmina Sosnowica powinna poddać uważnej obserwacji zjawisko alkoholizmu w obrębie swoich granic. Etap opracowywania gminnego programu rewitalizacji jest odpowiednim czasem na uwzględnienie w lokalnej polityce działania przedsięwzięć zapobiegających szerzeniu się uzależnień, wspierających osoby potrzebujące oraz aktywizujących zawodowo ludzi, którzy wyszli z nałogu. Rekomenduje się ponadto wdrożenie projektów miękkich z zakresu doradztwa i opieki psychologicznej dla członków rodzin, w których pojawił się problem alkoholowy.

Wskaźnik delimitacyjny: Stosunek odnotowanych wykroczeń polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	0,25
Komarówka	0,00
Kropiwiki	0,00
Lejno	0,00
Lipniak	0,00
Nowy Orzechów	0,00
Olchówka	0,00
Pieszowola	4,00
Sosnowica	5,00
Sosnowica Dwór	0,00
Stary Orzechów	0,33
Turno	1,00
Zbójno	1,00
Zienki	11,00
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	2,83

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Stosunek odnotowanych wykroczeń, polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości, do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, może być rozpatrywany w dwojaki sposób. Z jednej strony ów wskaźnik obrazuje bowiem stopień zachwiania bezpieczeństwa ruchu drogowego na danym terenie, z drugiej zaś pozwala uzyskać informację na temat rzeczywistej skali problemu alkoholowego.

Pod pojęciem „bezpieczeństwo ruchu drogowego” kryje się zbiór zasad, dotyczących takiego poruszania się po drogach, by nie stwarzać przy tym zagrożenia dla innych użytkowników. Niestety, przepisy te są notorycznie łamane przez kierowców, niezających sobie sprawy z ryzyka, jakie niesie ich zachowanie. Wg ogólnodostępnych statystyk, największe niebezpieczeństwo związane jest właśnie z prowadzeniem pojazdu w stanie nietrzeźwości. Zjawisko to stwarza szczególne zagrożenie,

gdy występuje w okolicach szkół, przedszkoli oraz innych miejsc dziennego pobytu dzieci i młodzieży.

Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu zazwyczaj nie jest sytuacją jednorazową – istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nietrzeźwy kierowca na co dzień zmaga się z problemem choroby alkoholowej. Analizując wartości przedmiotowego wskaźnika ocenić więc można, jak duża jest skala tego problemu oraz jaki odsetek mieszkańców dotkniętych alkoholizmem, nie skorzystał dotychczas z oferowanej pomocy.

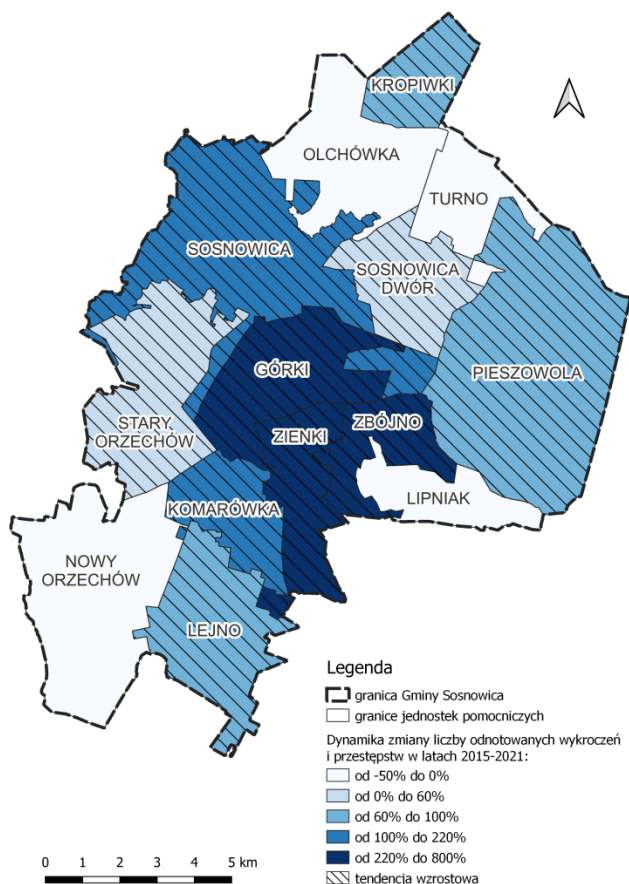
W gminie Sosnowica, stosunek odnotowanych wykroczeń, polegających na prowadzeniu pojazdu w stanie nietrzeźwości, do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu wyniósł w 2021 r. średnio 2,83. Wynik ten oznacza, że na terenie gminy w analizowanym roku miało miejsce prawie trzy razy więcej wypadków drogowych, spowodowanych przez nietrzeźwych kierowców, niż wskazywałaby na to liczba mieszkańców, objętych leczeniem z tytułu choroby alkoholowej. Stan kryzysowy odnotowano w trzech terytorialnych jednostkach pomocniczych: Pieszoli, Sosnowicy i Zienkach, z których w najpoważniejszej sytuacji znajdują się te ostatnie (wartość wskaźnika na poziomie 11). W ujęciu ogólnym, ze znacznym problemem alkoholizmu i kierowania pojazdem po spożyciu alkoholu boryka się centralny rejon gminy.

Alkohol, wypacza rzeczywistość, zaburza osąd, koordynację wzrokowo-ruchową i czas reakcji. Kierowca, będący w stanie upojenia alkoholowego, ma niespójny wzorzec jazdy – często zmienia pas ruchu czy też przyspiesza lub zwalnia bez wyraźnego powodu, stanowiąc tym samym poważne zagrożenie komunikacyjne. To z kolei skutkować może paraliżem lub całkowitą blokadą prawidłowo funkcjonującej społeczności. Ponadto, istnieje szereg negatywnych skutków wynikających z choroby alkoholowej, które opisano omawiając poprzedni wskaźnik.

Aby uniknąć ww. problemów oraz przeciwdziałać szerzeniu się problemu alkoholowego w gminie Sosnowica, rekomenduje się współpracę ze służbami bezpieczeństwa (przede wszystkim z Policją), celem zwiększenia kontroli drogowych. Nie bez znaczenia będą także wszelkiego rodzaju przedsięwzięcia edukujące lokalną społeczność w kwestiach używek i bezpieczeństwa ruchu drogowego.

PRZESTĘPCZOŚĆ

Wskaźnik delimitacyjny: Dynamika zmiany liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w latach 2015-2021.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	800,00%
Komarówka	200,00%
Kropiwiki	100,00%
Lejno	100,00%
Lipniak	0,00%
Nowy Orzechów	-50,00%
Olchówka	0,00%
Pieszowola	100,00%
Sosnowica	142,86%
Sosnowica Dwór	50,00%
Stary Orzechów	50,00%
Turno	-50,00%
Zbójno	400,00%
Zienki	250,00%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	170,00%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Zgodnie z Kodeksem Karnym, każdy czyn zabroniony niesie za sobą pewien ładunek karygodności, będący wynikiem naruszenia jakiegoś dobra. Zależnie od siły negatywnego oddziaływania dany występki sklasyfikowany zostanie jako wykroczenie lub przestępstwo. Podstawowymi różnicami pomiędzy tymi dwoma są: motywacja popełnienia danego czynu, jego stopień szkodliwości oraz grożący zań wymiar kary.

O wykroczeniu mowa jest w przypadku dopuszczenia się społecznie krzywdzącego czynu karalnego, takiego jak wandalizm, zaśmiecanie czy przekroczenie dozwolonej prędkości. Występek tego typu spowodowany może być zarówno celowo jak i nieumyślnie, a za jego popełnienie grozi najczęściej grzywna, nagana bądź obowiązek naprawienia szkody. Przestępstwo natomiast jest działaniem powszechnie uznanym za niebezpieczne, o dużej szkodliwości społecznej. Czyn ten jest zawsze zawiniony, bezprawny i karalny; najczęściej przyjmuje charakter zbrodni. Kara, za dopuszczenie się przestępstwa to pozbawienie wolności.

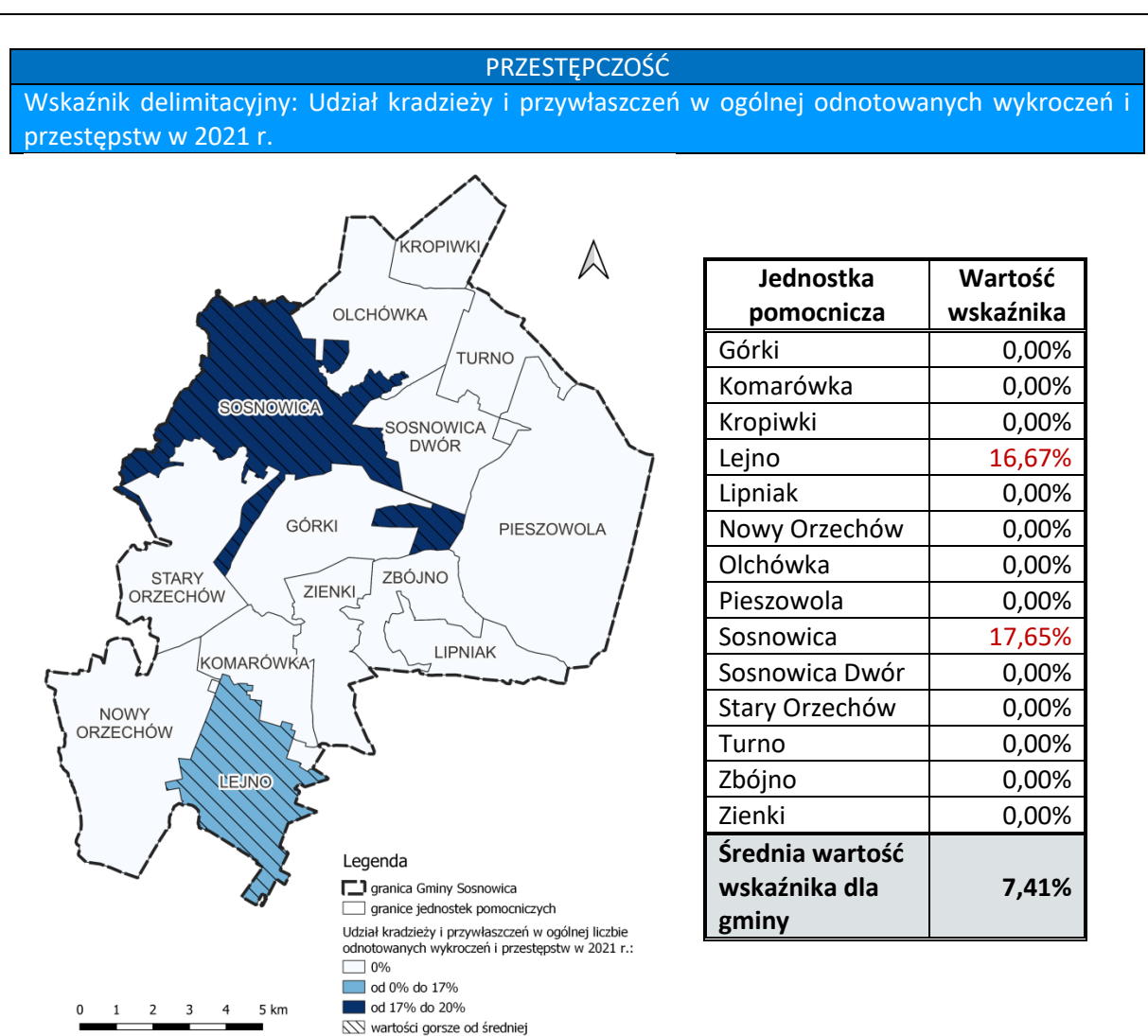
Wykroczenia i przestępstwa, popełniane licznie na danym obszarze, w sposób negatywny wpływają na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, rzutując na ich jakość życia i rozwój. Osoby, które na co dzień korzystają z miejsc koncentracji przestępczości, muszą nauczyć się, w jaki sposób bezpiecznie je użytkować. Najczęściej odbywa się to poprzez unikanie konkretnych punktów o określonych porach, odpowiednie zachowanie, ubiór czy zabezpieczenia techniczne. Długotrwałe funkcjonowanie w ten sposób doprowadzić może do oswojenia problemu przestępczości zgodnie z zasadą, że bliskie człowiekowi jest to, co znane i z czym ma do czynienia na co dzień.

Rejony, w których koncentruje się przestępczość, zwłaszcza, jeśli ów stan utrzymuje się permanentnie, zostają owiane tzw. złą sławą. Zjawisko to przyczynia się do jeszcze większego wzmożenia poczucia zagrożenia na danym obszarze oraz nasila inne problemy, takie jak ubóstwo,

bezrobocie czy zachowania patologiczne. Istotną tego konsekwencją jest stygmatyzacja ludzi zamieszkujących ów rejon, mająca szczególnie negatywny wpływ na relacje społeczne.

W gminie Sosnowica, na przestrzeni sześciu analizowanych lat, średnia liczba odnotowanych wykroczeń i przestępstw wzrosła o 170%. Zdecydowanie najniższym poziomem bezpieczeństwa publicznego cechuje się miejscowość Górki, gdzie wartość przedmiotowego wskaźnika wyniosła aż 800%. W ujęciu ogólnym stan kryzysowy panuje w większości jednostek pomocniczych – tendencję spadkową lub stałą obserwuje się w zaledwie 4 wsiach (Lipniak, Nowy Orzechów, Olchówka, Turno).

Chcąc przeciwdziałać wyżej wymienionym problemom, gmina Sosnowica powinna niezwłocznie podjąć interwencję w jednostkach zagrożonych szerzeniem się przestępczości. Działania w tym kierunku obejmować muszą zarówno społeczne jak i przestrzenne aspekty życia. W rezultacie oczekuje się wzrostu poziomu bezpieczeństwa, poprawy relacji międzyludzkich oraz społeczno-ekonomicznego ożywienia rejonu.

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Kradzież jest jednym z najstarszych przestępstw znanych ludzkości. Według prawa, pod pojęciem tym rozumie się zabór cudzej rzeczy ruchomej w celu pozyskania zeń korzyści. Profity, o których mowa, są zwykle natury materialnej (gdy dany przedmiot zostaje zachowany na własny użytek) bądź finansowej – w przypadku jego sprzedaży.

Przywłaszczenie odróżnia się od kradzieży metodą pozyskania danej ruchomości. O ile w pierwszym przypadku jest to działanie całkowicie nielegalne, tak przywłaszczając przedmiot sprawca wchodzi w jego posiadanie w sposób zgodny z prawem (np. wypożyczając lub uiszczając opłatę). Karalne

zachowanie polega tu jedynie na zatrzymaniu rzeczy pomimo obowiązku zwrotu i wbrew woli właściciela.

Obecnie jesteśmy świadkami spadku nasilenia przestępczości w Polsce, który jest szczególnie widoczny w przypadku wykroczeń przeciwko mieniu. Na przestrzeni dwóch minionych dekad, poziom przestępczości w kraju zmalał z blisko 85% do 54% i w dalszym ciągu wykazuje tendencję spadkową. Wśród możliwych przyczyn tego zjawiska kryminolodzy wymieniają przede wszystkim zmiany demograficzne, a także nowe formy kontroli społecznej i przestępstw (m.in. cyberprzestępczość). Ewaluacja struktury przestępczości nie zmienia jednak faktu wciąż przeważającego udziału wykroczeń przeciwko mieniu na tle pozostałych czynów karalnych.

W gminie Sosnowica, udział kradzieży i przywłaszczeń w ogólnej liczbie odnotowanych w 2021 r. wykroczeń i przestępstw wyniósł 7,41%. Wartość ta jest stosunkowo nieduża, w związku z czym nie ma podstaw by mówić o istotnym kryzysie w tym aspekcie. Dominująca większość terytorialnych jednostek pomocniczych w analizowanym okresie wykazała całkowity brak stwierdzonych przestępstw dot. zagarnięcia cudzego mienia. Jedynie dwie miejscowości – Lejno i Sosnowica – borykają się z owym problemem. Wartość przedmiotowego wskaźnika w tych wsiach mieści się w zakresie 16-18%.

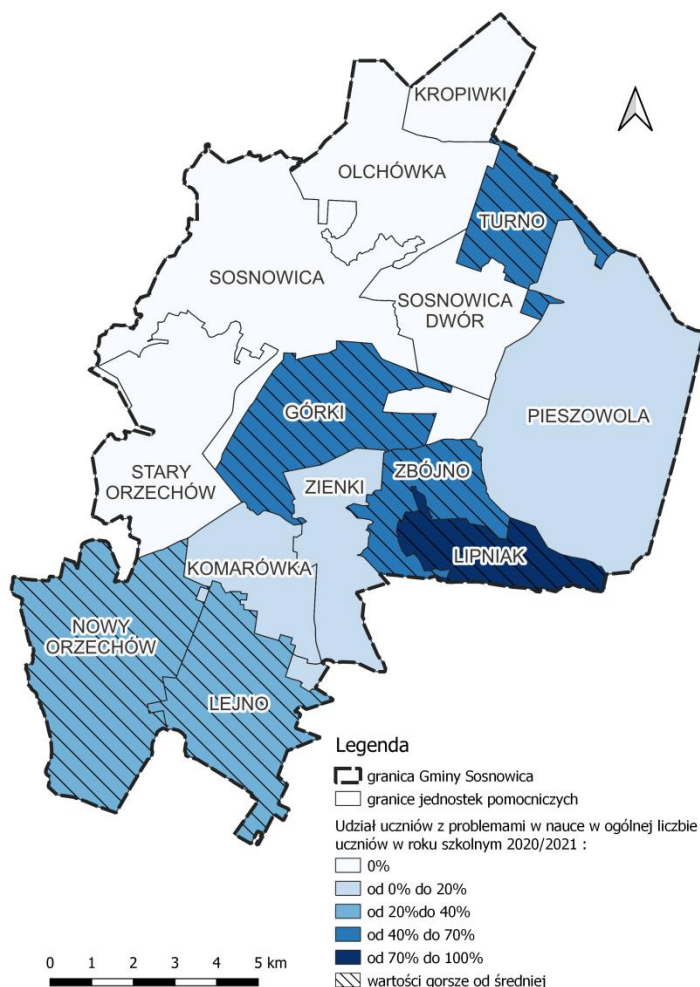
Wyniki przeprowadzonego badania, choć zadowalające, nie są jednak w pełni miarodajne. Istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że liczba dokonanych w 2021 r. kradzieży i przywłaszczeń jest większa, niż wskazują dane. Fakt ten, związany jest z występowaniem tzw. „ciemnej liczby” przestępstw. Statystyka przestępczości nie jest w stanie uchwycić pełnego wymiaru popełnionych wykroczeń – organy ścigania mają wiedzę jedynie o tych, o których poinformowali ich sami pokrzywdzeni. Duży odsetek występów przeciwko mieniu pozostaje więc nieujawniony.

Występowanie w otoczeniu znacznej liczby kradzieży i przywłaszczeń wpływa negatywnie na jakość zamieszkiwania na danym terenie. Przede wszystkim obniżeniu ulega poziom bezpieczeństwa publicznego. Pojawia się ogólnospołeczny lęk przed utratą mienia, w związku z czym mieszkańcy niechętnie opuszczają swoje domy i przestają angażować się w życie kulturalne. To z kolei przekłada się na mniejszą aktywność społeczną, dezintegrację, a nawet spadek konkurencyjności gminy.

Celem zapobiegania ww. negatywnym zjawiskom w przyszłości, gmina Sosnowica już dziś powinna podjąć działania w kierunku wyeliminowania przestępczości związanej w kradzieżą lub przywłaszczeniem w jednostkach borykających się z tym problemem. Rozwiązaniem ku temu może być np. zastosowanie w przestrzeni publicznej środków ochronnych w postaci kamer monitoringu.

EDUKACJA

Wskaźnik delimitacyjny: Udział uczniów z problemami w nauce w ogólnej liczbie uczniów w roku szkolnym 2020/2021.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	60,00%
Komarówka	15,38%
Kropiwiki	0,00%
Lejno	33,33%
Lipniak	100,00%
Nowy Orzechów	30,77%
Olchówka	0,00%
Pieszowola	11,76%
Sosnowica	13,21%
Sosnowica Dwór	0,00%
Stary Orzechów	0,00%
Turno	55,56%
Zbójno	66,67%
Zienki	19,05%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	25,27%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Szkolna codzienność stanowi przeważającą część życia dzieci i młodzieży w wieku 6-19 lat. Z założenia, powinien to być przyjemny, rozwijający obszar rzeczywistości, przynoszący sukcesy i budzący satysfakcję. Niestety zdarza się, że okres edukacji oznacza dla dziecka czas doświadczania licznych niepowodzeń, a w związku z tym jest źródłem cierpienia i wielu porażek.

Problemy z nauką to szeroki termin, obejmujący wiele zaburzeń o zróżnicowanym stopniu nasilenia. Uczeń może mieć trudności w czynnościach takich jak czytanie, pisanie i liczenie, ale jego problemy mogą być związane również ze złą organizacją czasu, kłopotami z pamięcią lub koncentracją, albo brakiem umiejętności myślenia abstrakcyjnego. Taki stan jest zazwyczaj długotrwały i stopniowo narasta, sprzyjając tym samym innym zjawiskom o charakterze pejoratywnym.

Uczeń, mający trudności w przyswajaniu wiedzy łatwo zniechęca się i traci motywację do nauki, w rezultacie wykazując awersję w kwestii chodzenia do szkoły. To z kolei odbić się może na jego zdrowiu psychicznym, obniżając samoocenę, sprzyjając narastaniu frustracji, powodując wycofanie, a nawet prowadząc do depresji i uzależnień. Ponadto, uczniowie mający trudności z nauką (zwłaszcza dorastająca młodzież) często sprawiają problemy wychowawcze, w tym ulegają demoralizacji lub wchodzą w konflikty z prawem. To z kolei przekłada się na ogólny wzrost

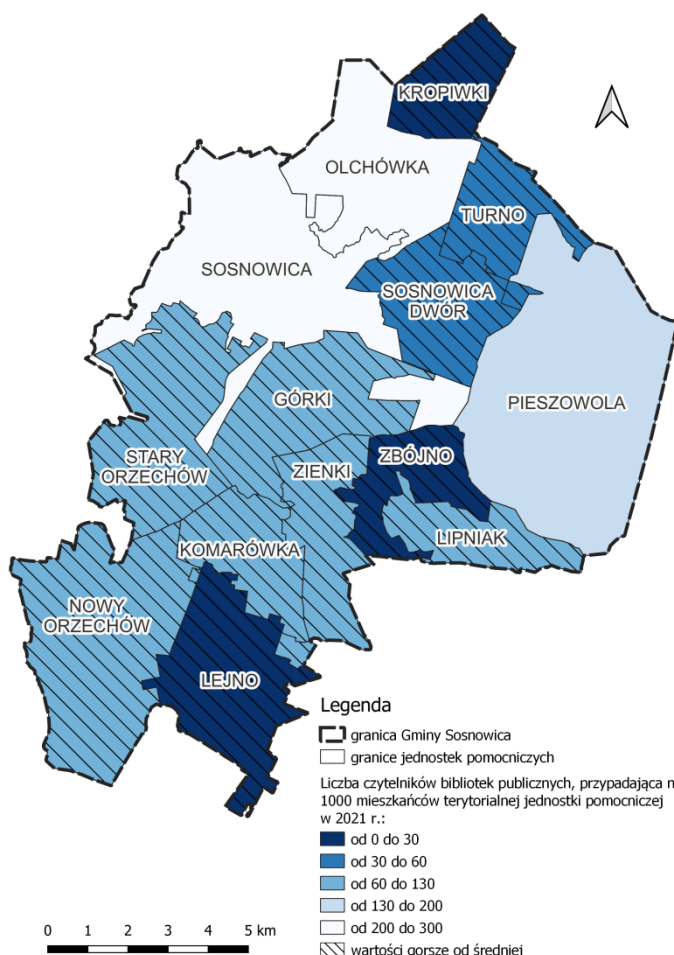
przestępczości i zachowań patologicznych na danym obszarze.

W gminie Sosnowica, udział dzieci mających problemy w nauce w ogólnej liczbie uczniów w roku szkolnym 2020/2021, wyniósł średnio 25,27%. W ujęciu ogólnym sytuacja ośrodka nie budzi więc znacznego niepokoju. W najgorszym stanie znajduje się obecnie wieś Lipniak, gdzie wg badania 100% uczniów posiada mniej lub bardziej poważne problemy w nauce. Jednocześnie, analiza pozwoliła wskazać aż 4 jednostki, w których wartość niniejszego wskaźnika wyniosła 0%.

Nie podlega dyskusji fakt, iż duża liczba dzieci mających problemy w nauce generuje stan kryzysowy na danym obszarze. Chcąc pomóc młodzieży, a tym samym przeciwdziałać opisanym powyżej problemom, konieczne jest zorganizowanie specjalistycznego wsparcia. Gmina Sosnowica ma ku temu niepowtarzalną okazję, uwzględniając odpowiednio skonstruowany projekt na liście przedsięwzięć rewitalizacyjnych GPR.

UCZESTNICTWO W ŻYCIU PUBLICZNYM I KULTUROWYM

Wskaźnik delimitacyjny: Liczba czytelników bibliotek publicznych, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	125,54
Komarówka	92,78
Kropiwki	0,00
Lejno	25,97
Lipniak	66,67
Nowy Orzechów	116,84
Olchówka	295,45
Pieszowola	157,66
Sosnowica	203,55
Sosnowica Dwór	43,86
Stary Orzechów	60,61
Turno	32,09
Zbójno	27,03
Zienki	104,25
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	126,58

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Biblioteka to instytucja powołana do gromadzenia i udostępniania księgozbiorów, stanowiących naukowo-kulturowy dorobek ludzkości. Jej tradycyjne postrzeganie, jako miejsca obcowania z książką, coraz częściej ewoluuje jednak do przestrzeni służącej nie tylko celom dydaktycznym, ale pełniącej również funkcje społeczno-rekreacyjne.

Podstawowa niegdyś rola biblioteki – wypożyczanie zasobów w formie papierowej – stopniowo

ustępuje miejsca innym wartościom, takim jak integracja z drugim człowiekiem czy obcowanie z kulturą. Dziś, pójście do biblioteki nie oznacza jedynie samego czytania; można tu skorzystać z komputera i Internetu, spotkać się z rówieśnikami bądź uczestniczyć w zajęciach grupowych. Ta nowa forma biblioteki sprawia, że przejmuje ona poniekąd rolę ośrodka kultury, a liczba osób z niej korzystających staje się jednym z mierników aktywności kulturalnej lokalnej społeczności.

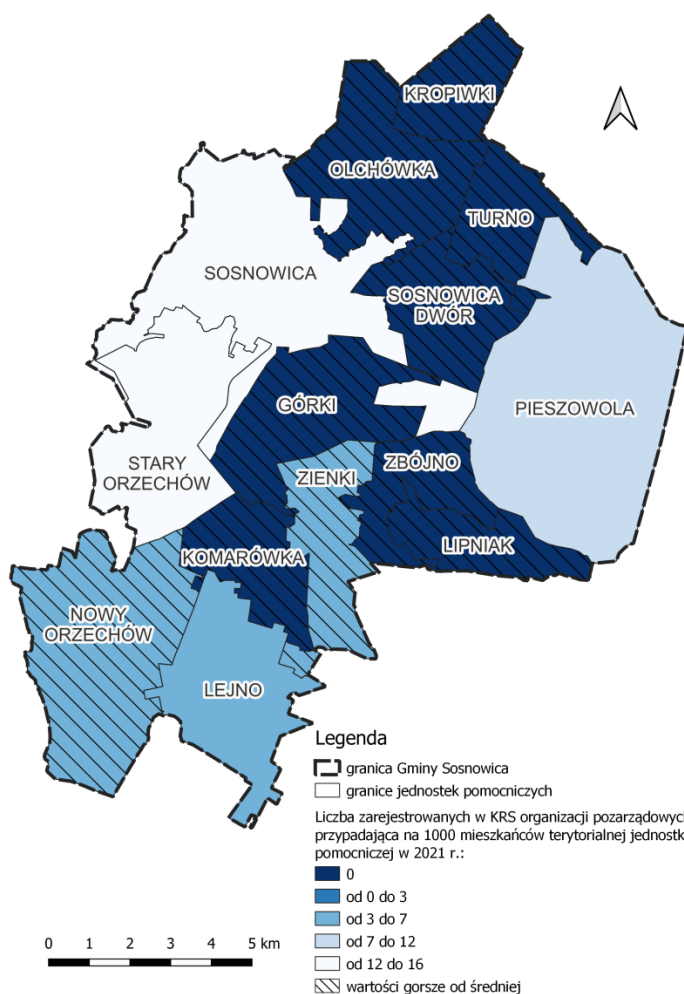
W społeczeństwach wysoko rozwiniętych powszechnym zjawiskiem jest tzw. dematerializacja konsumpcji, czyli wzrost spożycia dóbr niematerialnych, zaspokajających potrzeby wyższego rzędu. Dobra te, to m.in. przynależność do wspólnoty, samorealizacja czy właśnie uczestnictwo w kulturze. Przynoszą one szereg pozytywnych społecznie skutków, rzutując na rozwój psychofizyczny człowieka, jego system wartości, poglądy i zachowania. Partycypacja w kulturze wzbogaca wiedzę, kształtuje wrażliwość estetyczno-emocjonalną, tworzy i wzmacnia więzi społeczne, a nawet wpływa na rozszerzenie możliwości adaptacyjnych jednostki. Aktywność kulturalna pośrednio przekłada się także na rozwój ekonomiczny, stymulując procesy produkcji. W skali mikro powodować może zwiększenie zamożności bądź ubóstwa gospodarstwa domowego, natomiast w skali makro – wzrost (lub regres) gospodarczy.

W gminie Sosnowica, konsumpcja kultury, mierzona liczbą czytelników w bibliotekach publicznych, przypadającą na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej, wyniosła w 2021 roku 126,58 osób. Wartości wyższe od tej średniej odnotowano jedynie w 3 miejscowościach, tj. w Sosnowicy, Olchówce i Pieszowoli. Społeczności pozostałych wsi wykazują znacznie niższy poziom uczestnictwa w kulturze, przy czym w najgorszej sytuacji znajdują się Kropiwki z wynikiem 0 czytelników.

Chcąc zapobiegać szerzeniu się negatywnych zjawisk w wymiarze społeczno-gospodarczym, spowodowanych brakiem uczestnictwa ludności w życiu kulturalnym, gmina Sosnowica powinna podjąć działania zachęcające mieszkańców, do aktywnego korzystania z bibliotek oraz uczestniczenia w organizowanych przez nie wydarzeniach. Dobrą praktyką w tym kierunku może być wypracowanie ofert kulturalnych, skierowanych do konkretnych grup odbiorców (dzieci, seniorzy, osoby niepełnosprawne itp.)

KAPITAŁ SPOŁECZNY

Wskaźnik delimitacyjny: Liczba zarejestrowanych w KRS organizacji pozarządowych, przypadająca na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	0,00
Komarówka	0,00
Kropiwiki	0,00
Lejno	6,49
Lipniak	0,00
Nowy Orzechów	3,44
Olchówka	0,00
Pieszowola	9,01
Sosnowica	12,30
Sosnowica Dwór	0,00
Stary Orzechów	15,15
Turno	0,00
Zbójno	0,00
Zienki	3,86
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	6,31%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

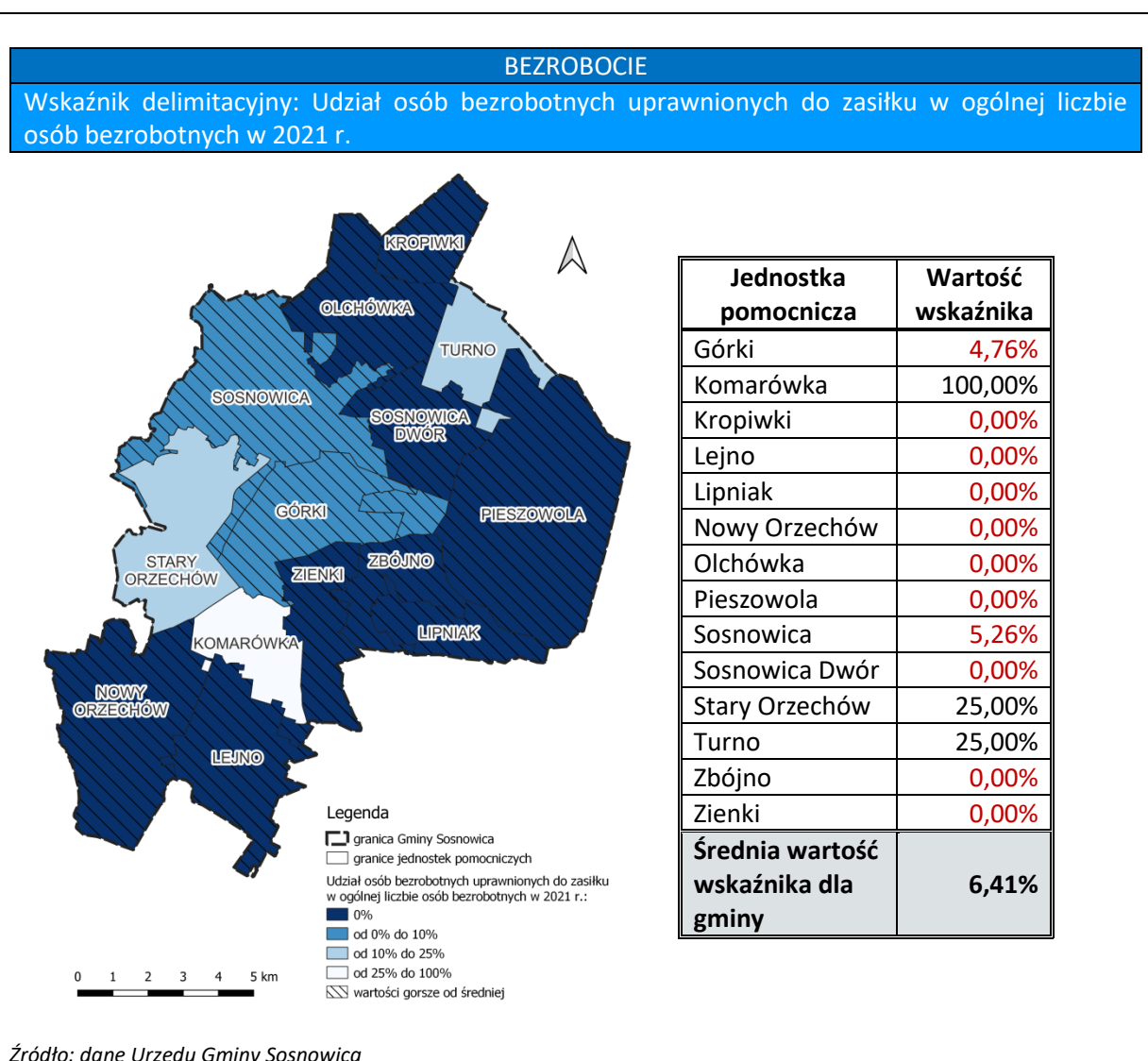
Termin „organizacje pozarządowe” używany jest w odniesieniu do podmiotów niepodlegających administracji publicznej, których działalność nie jest ukierunkowana na zysk. Nierzadko mówi się o nich również jako o „trzecim sektorze”, odróżniając je w ten sposób do sektora publicznego i przedsiębiorstw. Podstawową cechą, która przesądza o tym, czy dana instytucja należy do organizacji pozarządowych, jest jej niekomercyjny charakter. Do grupy tej zaliczymy zarówno stowarzyszenia, koła gospodyń wiejskich i związki zawodowe, jak również fundacje czy partie polityczne.

Organizacja pozarządowa (ang. NGO – non governmental organisation) może, ale nie musi mieć osobowości prawnej, choć taki status znacznie poszerza perspektywę jej działania. Nabycie osobowości prawnej odbywa się dzięki rejestracji jednostki organizacyjnej w KRS. Stowarzyszenia i fundacje posiadające wpis do tego rejestru mogą m.in.: ubiegać się o uzyskanie statusu organizacji pożytku publicznego bądź założyć działalność gospodarczą. Otwarcie przedsiębiorstwa przez jednostkę organizacyjną (tzw. zjawisko ekonomizacji organizacji pozarządowych) z roku na rok zyskuje na popularności. Dzieje się tak przede wszystkim dlatego, że postępowanie to niesie za sobą długofalowe korzyści, m.in. finansową stabilizację, niezależność programową czy ciągłość działań. Dzięki wpisaniu stowarzyszenia lub fundacji do KRS i prowadzeniu przez nie działalności gospodarczej, osoby zrzeszone w tych organizacjach nabywają nowe umiejętności i doświadczenia oraz nawiązują nowe kontakty. Sama organizacja zyskuje natomiast możliwość promocji, poprawę standardów zarządzania finansami czy uporządkowanie kwestii formalno-prawnych.

Funkcjonowanie organizacji pozarządowych na danym terenie świadczy o aktywności jego mieszkańców oraz poziomie ich uczestnictwa w życiu społecznym. Przedsięwzięcia tego typu powstają zwykle z potrzeby (chęci) działania zespołowego i realizacji wspólnych celów. Niskie zaangażowanie społeczności lokalnej w tym zakresie może prowadzić do ogólnego marazmu, braku zainteresowania problemami występującymi w najbliższym sąsiedztwie, a nawet ograniczenia aktywności obywatelskiej.

W Gminie Sosnowica, w 2021 r. średnio na 1000 mieszkańców przypadało 6,31 organizacji pozarządowych. Najniższą wartość analizowany wskaźnik osiągnął na obszarze następujących jednostek pomocniczych: Kropiwki, Olchówka, Turno, Sosnowica Dwór, Górki, Komarówka, Zbójno i Lipniak. W tych miejscowościach nie funkcjonowała wówczas żadna organizacja typu NGO, zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym. Wartość wskaźnika poniżej średniej odnotowano również we wsiach: Nowy Orzechów oraz Zienki.

Wspomaganie działalności i współpraca z istniejącymi organizacjami pozarządowymi, a także wspieranie tworzenia nowych jednostek typu NGO, stanowi ważny element działalności samorządu terytorialnego. Gmina buduje w ten sposób zaufanie społeczności lokalnej, poprzez współuczestniczenie w podejmowaniu kluczowych decyzji. Biorąc pod uwagę ten fakt, jak również uwzględniając opisane powyżej pozytywne i negatywne skutki, płynące z funkcjonowania organizacji pozarządowych na danym terenie, gminie Sosnowica zaleca się zwrócenie większej uwagi na niniejszą kwestię, w tym podejmowanie działań zachęcających mieszkańców do bardziej aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, zasiłek dla bezrobotnych przysługuje osobom, które przepracowały minimum 365 dni w ciągu ostatnich 18 miesięcy, poprzedzających rejestrację w urzędzie pracy jako osoba bezrobotna. Wymaga się jednak, by człowiek pracujący nie mniej niż rok, otrzymywał w tym czasie przynajmniej minimalne wynagrodzenie. Wymiar etatu pozostaje bez znaczenia.

Wyżej wymienione warunki, konieczne do spełnienia celem uzyskania świadczenia z pomocy społecznej, w przejrzysty sposób pozwalają określić cechy, wyróżniające osoby uprawnione do zasiłku spośród ogółu bezrobotnych. Zgodnie z nimi, zapomoga pieniężna przysługuje człowiekowi, który wyraża chęć podjęcia pracy zawodowej i zdolny jest do jej utrzymania przez dłuższy czas, ale utracił możliwość zatrudnienia i w chwili obecnej nie posiada stałego dochodu. Niski odsetek takich osób wśród ogółu bezrobotnych na danym obszarze będzie jednoznaczny z ogólnym brakiem zaangażowania ze strony mieszkańców do podejmowania pracy zarobkowej.

W gminie Sosnowica, wskaźnik udziału osób uprawnionych do zasiłku w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2021 r. wyniósł średnio 6,41%. W ujęciu ogólnym sytuacja ośrodka przedstawia się zatem niezbyt korzystnie. Z analizy wynika, że aż dziewięć jednostek pomocniczych charakteryzuje się wartościami na poziomie 0%, co oznacza, że wszyscy bezrobotni z tych obszarów to osoby niewyrażające chęci bądź niepotrafiące utrzymać pracy przez dłuższy czas. Najwyższy wynik (100%) odnotowano we wsi Komarówka, co świadczy o wysokim zaangażowaniu i kompetencjach zawodowych mieszkańców, dla których obecna niekorzystna sytuacja najprawdopodobniej jest jedynie stanem przejściowym.

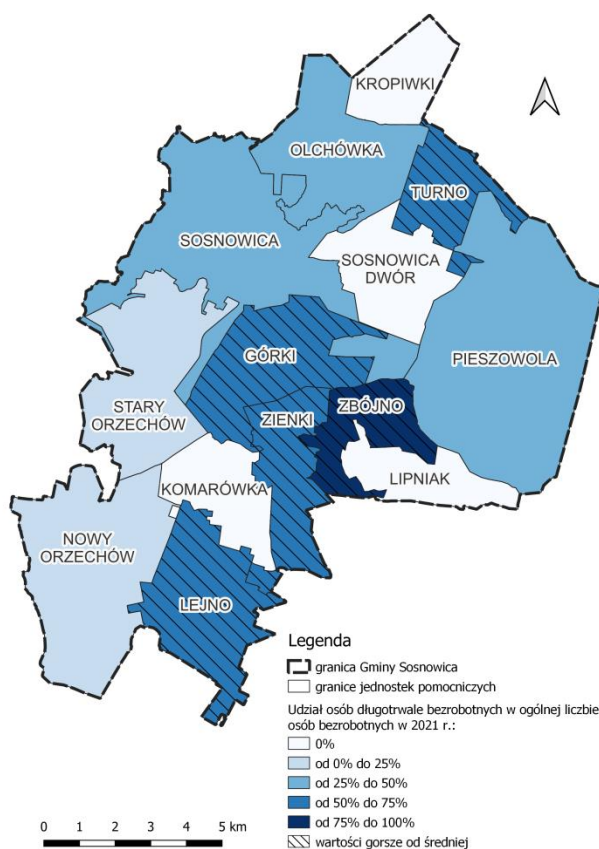
Wysoki poziom bezrobocia wśród ludzi, którzy nie traktują poważnie kwestii zatrudnienia, są niechętni do pracy oraz nie angażują się w wykonywane zadania, w sposób negatywny przekłada się na lokalną gospodarkę. W sytuacji, gdy wiele osób o ww. cechach pozostaje bez pracy zarobkowej, zasób siły roboczej nie tylko ulega zmniejszeniu, ale również ma nikłe szanse na wzrost. Naturalnymi konsekwencjami tego są m.in. liczne wakaty na rynku pracy czy zmniejszenie produkcji, a w rezultacie regres gospodarczy.

Mała grupa osób czynnych zawodowo, przy jednoczesnym wzroście liczby bezrobotnych o niskich kompetencjach w zakresie utrzymania pracy, powoduje również zmiany w strukturze społeczno-ekonomicznej. Pojawiają się wyraźne dysproporcje pomiędzy pracującą i niepracującą częścią społeczeństwa, przy czym ta druga zaczyna znacząco dominować nad pierwszą. W efekcie dochodzi do spotęgowania problemu obciążenia demograficznego i nadwyrężenia systemu pomocy społecznej.

Celem przeciwdziałania omówionemu w powyższych akapitach problemowi, gmina Sosnowica powinna przede wszystkim wprowadzić działania z zakresu pośrednictwa pracy, doradztwa i informacji zawodowej, a także organizować wszelkiego rodzaju szkolenia, podnoszące kwalifikacje osób bezrobotnych i umożliwiające ich przebranżowienie.

BEZROBOCIE

Wskaźnik delimitacyjny: Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	66,67%
Komarówka	0,00%
Kropiwiki	0,00%
Lejno	60,00%
Lipniak	0,00%
Nowy Orzechów	25,00%
Olchówka	50,00%
Pieszowola	44,44%
Sosnowica	42,11%
Sosnowica Dwór	0,00%
Stary Orzechów	25,00%
Turno	75,00%
Zbójno	100,00%
Zienki	62,50%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	52,56%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Zgodnie z normami Międzynarodowej Organizacji Pracy, osobą bezrobotną jest człowiek, który nie posiada zatrudnienia i nie pracuje na własny rachunek dłużej niż przez godzinę w określonym, krótkim okresie czasu (jeden dzień lub jeden tydzień), jest zdolny i gotowy podjąć zatrudnienie oraz aktywnie go poszukuje. Natomiast obecnie obowiązująca ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy po raz pierwszy prawnie zdefiniowała pojęcie osoby bezrobotnej długotrwale. Zgodnie z nią, jest to człowiek pozostający w rejestrze urzędu pracy łącznie przez okres dłuższy niż 12 miesięcy w ciągu ostatnich 2 lat.

W gminie Sosnowica, udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych wyniósł w 2021 roku blisko 53%, co już samo w sobie jest niepokojącym zjawiskiem. Przekroczenia tej średniej odnotowano w pięciu jednostkach pomocniczych: Górki, Lejno, Turno, Zbójno oraz Zienki. Osiągnięte tam wartości przedmiotowego wskaźnika mieszczą się w zakresie 60-100%.

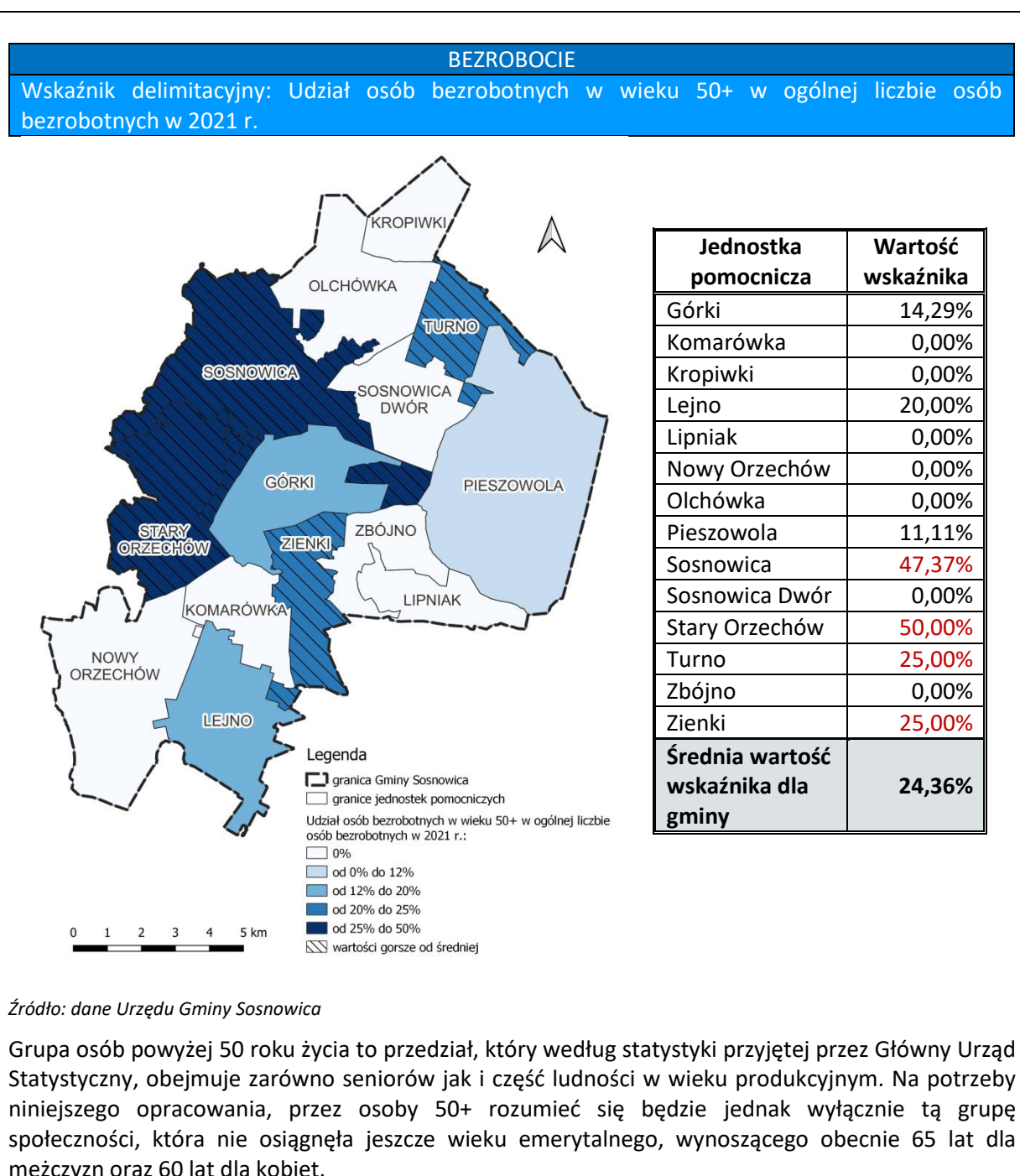
Bezrobocie, w szczególności długotrwale, związane jest z narastającymi problemami materialnymi i ubożeniem gospodarstwa domowego. W następstwie drastycznego ograniczenia w zaspokajaniu wielu potrzeb (zakup odzieży, żywności, środków higieny, rekreacji), podstawowym źródłem dochodu staje się pomoc rodziny lub znajomych, dorywcza (często nielegalna) praca lub świadczenia opieki społecznej. Wysoki wskaźnik osób długotrwale bezrobotnych w rezultacie doprowadzić więc może do znacznego obciążenia systemu pomocowego oraz zubożenia ogółu społeczności lokalnej.

Problemy finansowe, z którymi muszą borykać się bezrobotni, nie skłaniają do zachowań prozdrowotnych. W społeczeństwie, w którym występuje znaczny udział osób długotrwale pozostających bez pracy, zauważalny jest spadek aktywności fizycznej, a także rozpowszechnienie używek, np. palenie tytoniu czy spożywanie alkoholu. Maleje ponadto zainteresowanie badaniami profilaktycznymi, w tym wizytami u lekarzy specjalistów. W konsekwencji spada ogólnospołeczny

poziom zdrowia, zaś wzrasta liczba osób długotrwale bądź ciężko chorych, dodatkowo obciążając tym samym lokalny system pomocy społecznej.

Poza ww. skutkami, długotrwale bezrobocie niesie za sobą również konsekwencję w postaci utraty umiejętności zawodowych. Postęp technologiczny wpływa na bardzo szybkie tempo zmian, jakie zachodzą w codziennym (również zawodowym) życiu. Większość branż wymaga regularnych szkoleń i podnoszenia kwalifikacji pracowników, aby nadążali oni za ekspresowo zmieniającymi się potrzebami. Osoby długotrwale bezrobotne „wypadają z obiegu”, ponieważ posiadane przez nich umiejętności stają się przestarzałe i niewystarczające – nie są w stanie sprostać aktualnym wymaganiom rynku pracy.

Powyższe kwestie stanowią niezaprzeczalny powód, dla którego konieczne jest podjęcie działań naprawczych w kierunku minimalizowania problemu długotrwałego bezrobocia w gminie Sosnowica. W tym celu, rekomenduje się przede wszystkim wdrożenie programów szkoleniowych oraz opracowanie systemu dopłat do zatrudnienia w sektorze prywatnym.

Bezrobocie w kontekście ludności powyżej 50 roku życia jest poważnym problemem społecznym, wyjątkowo trudnym do zniwelowania. Obecnie, przeciętny wiek wycofywania się z rynku pracy w Polsce jest niższy od ustawowego. W efekcie, ponad połowa osób w tzw. wieku przedemerytalnym pozostaje bezrobotna, uzyskując dochody z systemu pomocy społecznej (wcześniejsze emerytury, renty, zasiłki). Prognozuje się, że zmiany demograficzne, związane ze starzeniem się społeczeństwa, prowadzić będą w najbliższej przyszłości do spotęgowania tego zjawiska.

W gminie Sosnowica, średni udział osób 50+ w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2021 r. wyniósł 24,36%. Oznacza to, że blisko 1/4 mieszkańców, pozostających bez pracy, to ludzie w podeszłym wieku. Szczególnie nieciekawa sytuacja panuje w zachodniej części ośrodka – w miejscowościach Sosnowica i Stary Orzechów – gdzie liczba starszych bezrobotnych przekroczyła 25%.

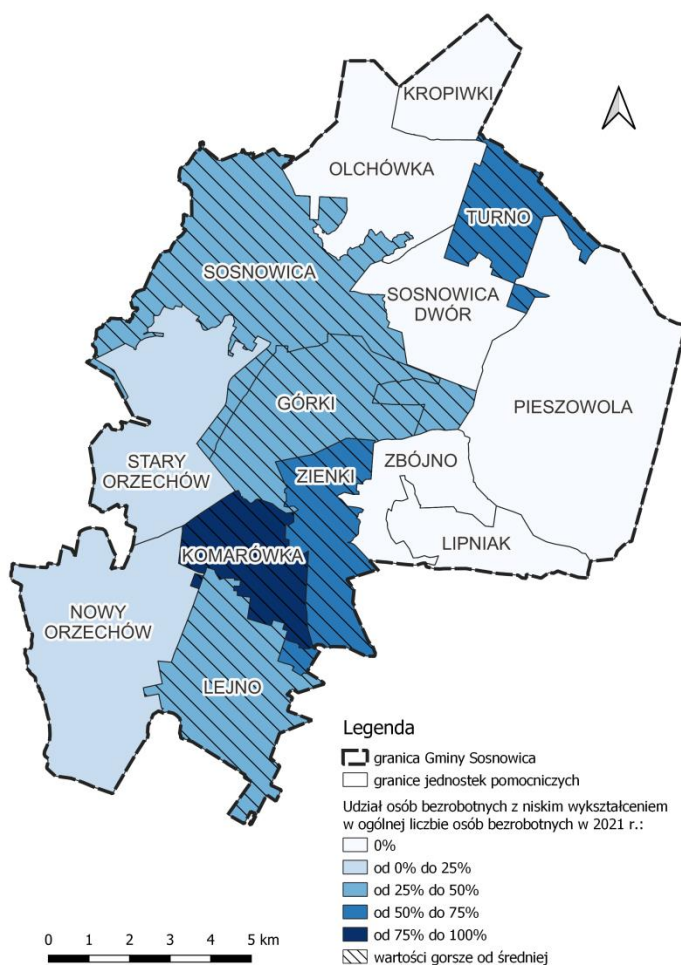
Zjawisko wycofywania się z rynku pracy ludzi w wieku przedemerytalnym rozpatrywać można w kontekście teorii społecznej kompetencji, zgodnie z którą zachowania osób na przedpolu starości stanowią sprzężenie zwrotne pomiędzy społeczną sprawnością seniorów, a kryzysami wieku zawodowego. Kluczowym elementem w tym podejściu jest siła oddziaływania opinii otoczenia na samoocenę osoby starszej. Panujące powszechnie przekonanie, że pracownik powyżej 50 roku życia to jednostka nieproduktywna, stanowiąca obciążenie dla firmy doprowadza w konsekwencji do sytuacji, w której on sam zaczyna postrzegać siebie jako ciężar. To z kolei przekłada się na dążenie do wcześniejszej dezaktywizacji zawodowej, z uwagi na ufnosć w prawdziwość opinii społecznej.

Wysoki odsetek osób 50+ biernych zawodowo stanowi poważny problem, zarówno w ujęciu globalnym jak i lokalnym. Mieszkańcy gminy, którzy wycofują się z rynku pracy przed osiągnięciem wieku emerytalnego znacząco powiększają bowiem grono osób, będących na utrzymaniu pozostałej części społeczności. W efekcie prowadzi to do sztucznego napędzania wzrostu obciążenia demograficznego.

Biorąc pod uwagę powyższe, gminie Sosnowica rekomenduje się wprowadzenie kompleksowego programu wsparcia dla ludności 50+ oraz inwestycję w profilaktykę prozdrowotną, skierowaną do tej grupy społecznej. Kluczowe będą ponadto wszelkie działania edukacyjne, zmierzające do zakorzenienia w środowisku lokalnym przekonania, iż dojrzały pracownicy stanowią cenny kapitał społeczny, na który składają się: długoletnie doświadczenie zawodowe oraz kompetencje i wiedza, jakich brakuje młodszym pokoleniom.

BEZROBOCIE

Wskaźnik delimitacyjny: Udział osób bezrobotnych z niskim wykształceniem w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	42,86%
Komarówka	100,00%
Kropiwiki	0,00%
Lejno	40,00%
Lipniak	0,00%
Nowy Orzechów	25,00%
Olchówka	0,00%
Pieszowola	0,00%
Sosnowica	42,11%
Sosnowica Dwór	0,00%
Stary Orzechów	25,00%
Turno	75,00%
Zbójno	0,00%
Zienki	62,50%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	38,46%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Zgodnie z powszechnym przekonaniem inwestycje w kapitał ludzki postrzegane są jako czynnik wzrostu wydajności pracy. W takim ujęciu, pomnażanie owego kapitału poprzez kształcenie się, zdobywanie nowych umiejętności, samodoskonalenie itp., traktowane jest w charakterze stymulatora wzrostu gospodarczego.

Wykształcona społeczność przekłada się na wiele korzyści dla danego ośrodka. Z ekonomicznego punktu widzenia, osoby wyedukowane cechuje większa wydajność pracy, co wpływa na rozwój bardziej konkurencyjnej gospodarki. Światli ludzie są ponadto świadomymi i wymagającymi konsumentami, przez co stymulują popyt na coraz to lepsze i bardziej wyrafinowane produkty i usługi. Rzadko potrzebują też wsparcia finansowego, co oznacza zmniejszenie obciążenia systemu pomocowego wydatkami związanymi z zasiłkami dla bezrobotnych.

W przeciwieństwie do osób wykształconych, znalezienie pracy dla ludzi, którzy zakończyli swoją edukację na niższym poziomie, jest nie lada wyzwaniem. Statystycznie, również czas poszukiwania zatrudnienia w takim przypadku znacząco się wydłuża. Fakt ten stanowi bezpośrednią przyczynę powszechnie obserwowanej tendencji, wg, której im niższy jest poziom wykształcenia, tym większa bierność w zdobywaniu nowych umiejętności i mniejsza aktywność zawodowa.

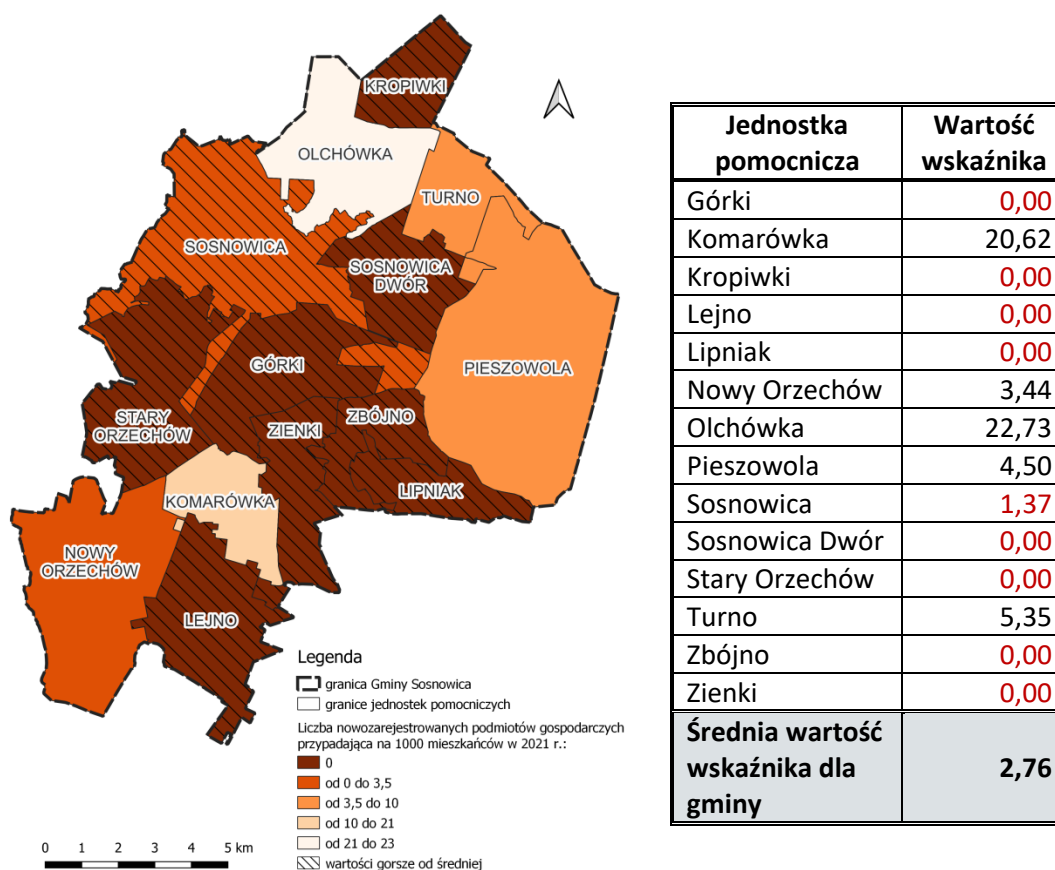
W gminie Sosnowica, udział osób z niskim wykształceniem w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2021 r. wyniósł 38,46%. Wartości wyższe od tej średniej odnotowano w sześciu jednostkach pomocniczych, z których w najgorszej sytuacji znajduje się obecnie wieś Komarówka. Według danych, 100% bezrobotnych osób w niej zamieszkałych to ludzie z niepełnym wykształceniem.

Występowanie na danym obszarze znacznej liczby niewykształconych osób bezrobotnych sprawia, że lokalna gospodarka boryka się z dużym obciążeniem, w kwestii utrzymania niepracującej części społeczeństwa. Mieszkańcy bierni pod względem edukacyjnym i zawodowym stanowią istotny problem natury społeczno-ekonomicznej, znacząco obniżając poziom konkurencyjności ośrodka poprzez stymulowanie popytu na niskiej jakości produkty i usługi. W rezultacie w miejsce oczekiwanego rozwoju pojawia się regres gospodarczy.

Chcąc zapobiegać negatywnemu scenariuszowi w przyszłości, gmina Sosnowica już dziś powinna stawiać na rozwój kapitału społecznego w obrębie jej granic. W tym celu rekomenduje się prowadzenie wszelkiego rodzaju szkoleń, kursów i warsztatów, podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych, jak również zachęcanie mieszkańców do zgłębiania wiedzy poprzez promowanie nauki i płynących z niej korzyści.

4.2 Analiza problemów w sferze gospodarczej

Wskaźnik delimitacyjny: Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, przypadająca na 1000 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Zgodnie z definicją, podmiot gospodarczy to osoba fizyczna lub prawna (a także jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej), która prowadzi legalnie funkcjonujące przedsiębiorstwo, oparte na wpisie do ewidencji działalności gospodarczej. Gospodarka rynkowa, tak na szczeblu globalnym jak i lokalnym, charakteryzuje się występowaniem wielu różnych podmiotów, wytwarzających towary oraz świadczących określone usługi. Jednostki te są niezależne od rządu i samodzielnie podejmują decyzje, kierując się przede wszystkim interesem własnym oraz zyskiem.

Za pomocą wskaźnika liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, przypadających na 1000 mieszkańców w 2021 r. przeanalizować można upowszechnienie przedsiębiorczości w gminie.

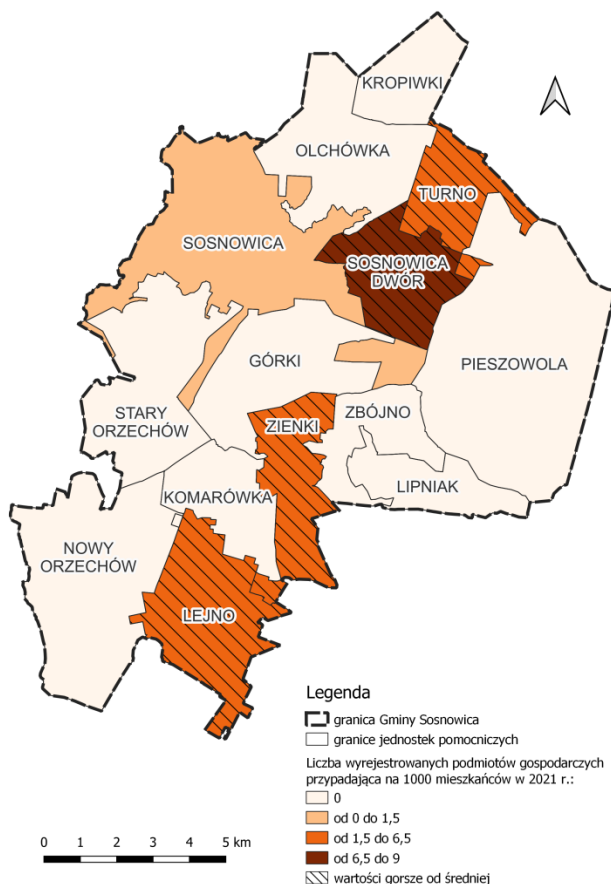
Wartości tego miernika ukazują potencjał danych miejscowości w zakresie rozwoju gospodarczego, jak również obrazują zainteresowanie przedsiębiorców do lokalizowania firm w rejonie.

Nowo zarejestrowane podmioty stanowią jeden z głównych czynników napędzających rynek, zarówno w ujęciu lokalnym jak i regionalnym. Dzięki nim rozwija się przedsiębiorczość, wzrasta poziom zatrudnienia, zmniejsza się bezrobocie oraz rosną dochody samorządu terytorialnego. Sytuację, w której odnotowuje się dużą liczbę nowych wpisów do KRS interpretować można w kontekście wysokiego poziomu atrakcyjności gospodarczej danego obszaru.

W gminie Sosnowica średnia wartość przedmiotowego wskaźnika w 2021 roku wyniosła 2,76. Najprężniej rozwijającym się obszarem była wówczas Olchówka z wynikiem 22,73 nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Niestety, zdiagnozowano również dziewięć jednostek, w których nie dokonano żadnego wpisu do KRS, związanego z założeniem działalności gospodarczej. Są to: Górki, Lejno, Lipniak, Kropiwki, Sosnowica, Sosnowica Dwór, Stary Orzechów, Zbójno oraz Zienki.

Dążąc do poprawy atrakcyjności gospodarczej obszaru oraz osiągnięcia związanych z nią korzyści gmina Sosnowica powinna stworzyć korzystne warunki dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości tak, by przyciągnąć nowych inwestorów, jednocześnie zapewniając dogodne warunki do funkcjonowania istniejących już przedsiębiorstw. W tym celu zaleca się skorzystanie z metod takich jak: inwestowanie w infrastrukturę techniczną, aktualizacja zapisów planu miejscowego, ułatwienie procedur urzędowych, wprowadzenie ulg podatkowych czy utworzenie punktu informacyjnego dla przedsiębiorców.

Wskaźnik delimitacyjny: Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych, przypadająca na 1000 mieszkańców w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	0,00
Komarówka	0,00
Kropiwki	0,00
Lejno	6,49
Lipniak	0,00
Nowy Orzechów	0,00
Olchówka	0,00
Pieszowola	0,00
Sosnowica	1,37
Sosnowica Dwór	8,77
Stary Orzechów	0,00
Turno	5,35
Zbójno	0,00
Zienki	3,86
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	1,97

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Współcześnie zmieniające się otoczenie rynkowe oczekuje od podmiotów gospodarczych umiejętności dostosowywania zadań, funkcji oraz metod organizacji pracy do nowych uwarunkowań. Nie każde przedsiębiorstwo jest jednak w stanie sprostać tym wyzwaniom, w rezultacie czego niejednokrotnie firmy upadają i zmuszone są wyrejestrować swoją działalność z KRS. Sytuacja tego typu pozwala wnioskować o braku kluczowych kompetencji wśród podmiotów gospodarczych, w tym w szczególności nieumiejętności właściwego zarządzania firmą.

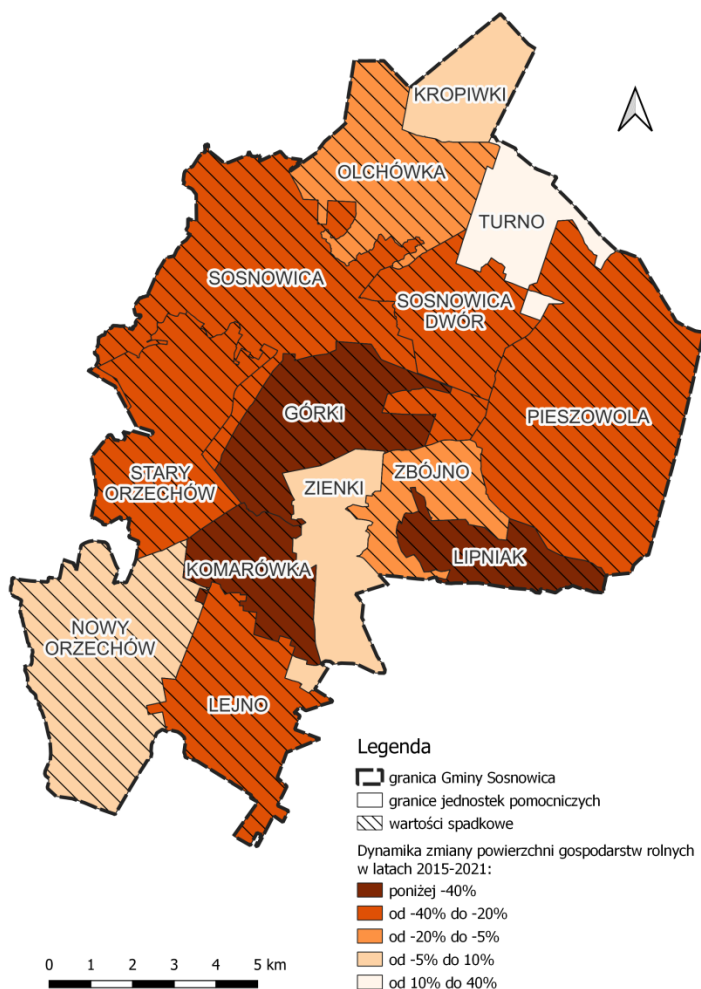
Nowa rzeczywistość, w której obecnie muszą odnaleźć się przedsiębiorstwa sprowadza się do modelu VUCA, w akronimie którego ukryte są: zmienność, niepewność, złożoność oraz niejednoznaczność. Termin ten został stworzony przez amerykańską armię, w celu naświetlenia problemów i rzeczywistości funkcjonowania podczas sytuacji kryzysowych, jednak od kilku lat z powodzeniem wykorzystywany jest również w otoczeniu biznesu. Rozpatrywanie tego modelu pozwala wyostrzyć zdolność patrzenia w przyszłość oraz pomaga kształtować predyspozycje firmy do zrozumienia problemów i wynikających z nich konsekwencji czy przygotowania się do nowych, zmiennych realiów. Podmioty gospodarcze, które nie potrafią odnaleźć się w tym modelu z góry skazane są na niepowodzenie.

Występowanie w gminie dużej liczby przedsiębiorstw, które ogłosiły upadłość i wyrejestrowały swoją działalność z KRS świadczy o ogólnie niskim poziomie przedsiębiorczości oraz braku stosownej wiedzy i kompetencji, niezbędnych do właściwego prowadzenia innowacyjnych inwestycji. Umiejętne przystosowanie działalności gospodarczej do zmieniających się realiów rynkowych wymaga bowiem innowacyjnego myślenia. Konsekwencją takiej sytuacji może być zahamowanie rozwoju i spadek atrakcyjności gospodarczej gminy.

W gminie Sosnowica wskaźnik wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców osiągnął w 2021 roku wartość 1,97. Generalnie nie można więc mówić o ogólnogminnym kryzysie w tym aspekcie. Niestety, analiza wskazała cztery terytorialne jednostki pomocnicze, w których sytuacja przedstawia się zdecydowanie gorzej. Są to: Lejno (6,49), Sosnowica Dwór (8,77), Turno (5,35) i Zienki (3,86).

Celem przeciwdziałania problemom, wynikającym z dużej liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych, jak również wzmocnienia postaw przedsiębiorczych wśród lokalnej społeczności, gminie Sosnowica rekomenduje się wypracowanie mechanizmów wspierania rozwoju przedsiębiorczości na jej obszarze. Konieczna będzie także zmiana postaw istniejących na rynku podmiotów gospodarczych i otwarcie się na ich współpracę z innymi przedsiębiorcami. Skuteczną pomocą będą tu szkolenia zawodowe oraz wykwalifikowana kadra doradców biznesowych.

Wskaźnik delimitacyjny: Dynamika zmiany średniej powierzchni gospodarstw rolnych w latach 2015-2021.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górkki	-42,17%
Komarówka	-51,74%
Kropiwiki	5,82%
Lejno	-32,25%
Lipniak	-42,96%
Nowy Orzechów	-1,18%
Olchówka	-5,82%
Pieszowola	-24,77%
Sosnowica	-20,43%
Sosnowica Dwór	-22,81%
Stary Orzechów	-25,07%
Turno	32,13%
Zbójno	-9,84%
Zienki	4,32%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	-12,38%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Jedną z podstawowych cech, charakteryzujących rozwój gospodarczy na obszarach wiejskich jest struktura obszarowa gospodarstw rolnych, będąca kategorią historyczną i zmienną. Od stuleci była ona kształtowana przez różne ustroje, ich systemy prawne, warunki ekonomiczne czy demograficzne. Stanowi nie tylko jeden z elementów przesądających o możliwościach produkcyjnych rolnictwa, ale również w znacznej mierze określa warunki gospodarowania oraz wydajność pozostałych czynników produkcji, tj. pracy i kapitału. Niekorzystna struktura agrarna ogranicza racjonalne wykorzystanie czynników produkcji, a także wpływa na sytuację ekonomiczną osób trudniących się rolnictwem i ma przełożenie na konkurencyjność gospodarstw.

Właściwy poziom dochodu z gospodarstwa rodzinnego powinien zapewniać nie tylko ciągłość produkcji w krótkiej perspektywie, ale również stwarzać możliwości do rozwoju i poprawy jakości produkcji w przyszłości. Znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych niejednokrotnie wiąże się natomiast ze zmniejszeniem ich rentowności, a w związku z tym obniżeniem czerpanych z nich dochodów. Rodziny, których głównym źródłem utrzymania jest rolnictwo, borykają się z pogorszeniem sytuacji finansowej, czego naturalnymi konsekwencjami są: ubożenie społeczeństwa oraz wzrost bezrobocia, w tym tzw. bezrobocia ukrytego.

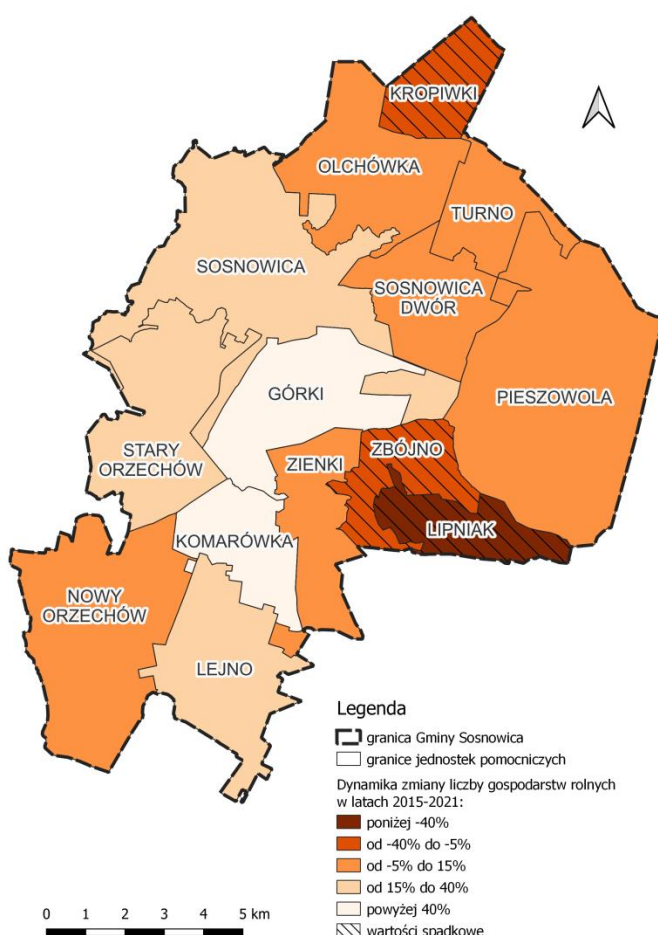
Rozdrobnienie struktury agrarnej wpływa także na spadek konkurencyjności rolnictwa. Małym gospodarstwom znacznie trudniej jest rozwinąć ich potencjał ekonomiczny, gdyż niewielki obszar ogranicza uzyskanie dużej skali produkcji oraz związanych z tym korzyści (np. obniżenie kosztów

jednostkowych). Problem stanowi ponadto koszt wprowadzenia innowacyjnych rozwiązań, który w przeliczeniu na 1 ha powierzchni gruntów rolnych jest dla małych gospodarstw nieporównywalnie wyższy niż w przypadku upraw wielkoobszarowych.

Gmina Sosnowica charakteryzuje się wysokim poziomem rozdrobnienia obszarowego. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego w 2021 r. wynosiła tu 14,48 ha. Analiza wskaźnika dynamiki zmiany tej powierzchni w latach 2015-2021 w podziale na terytorialne jednostki pomocnicze pozwoliła wyraźniej zobrazować skalę problemu. Okazuje się, że w badanym przedziale czasu powiększenie obszaru gospodarstw rolnych nastąpiło jedynie w trzech miejscowościach: Kropiwki, Turno i Zienki. Na pozostałym terenie w dalszym ciągu postępuje zjawisko rozdrobnienia agrarnego. W najgorszej sytuacji znajdują się Górki, Lipniak oraz Komarówka, gdzie na przestrzeni analizowanych lat powierzchnia gospodarstw zmalała o ponad 40%.

Zwiększanie powierzchni gospodarstw rolnych jest jedną z kluczowych i oczekiwanych zmian w rolnictwie, ale jednocześnie trudną do osiągnięcia. Gmina Sosnowica może podejmować w tym kierunku projekty edukacyjne skierowane do rolników, w ramach których przekazywana będzie im wiedza dotycząca możliwości rozwoju gospodarstwa rolnego oraz prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Wskaźnik delimitacyjny: Dynamika zmiany liczby gospodarstw rolnych w latach 2015-2021.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	74,07%
Komarówka	96,30%
Kropiwki	-13,33%
Lejno	25,00%
Lipniak	-66,67%
Nowy Orzechów	0,61%
Olchówka	13,64%
Pieszowola	9,47%
Sosnowica	21,35%
Sosnowica Dwór	11,76%
Stary Orzechów	38,46%
Turno	0,00%
Zbójno	-8,00%
Zienki	0,00%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	15,04%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

W ciągu ostatniej dekady zaobserwowano w Polsce niepokojącą tendencję spadkową dot. liczby gospodarstw rolnych. Jak podaje GUS obecnie funkcjonuje ich ok. 13% mniej niż w roku 2010. Występowanie tego zjawiska (wg ekspertów) ma silny związek z rozdrobnieniem struktury agrarnej,

opisanym powyżej.

Z licznie prowadzonych badań wynika, iż koszty prowadzenia gospodarstwa rolnego o stosunkowo niedużym i rozdrobnionym areale są niewspółmierne do czerpanych zeń korzyści. Małym gospodarstwom trudno jest rozwinąć ich potencjał ekonomiczny, gdyż skromna powierzchnia ogranicza uzyskanie produkcji na dużą skalę. Rolnicy coraz częściej rezygnują więc z tej aktywności na rzecz innych form, np. prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

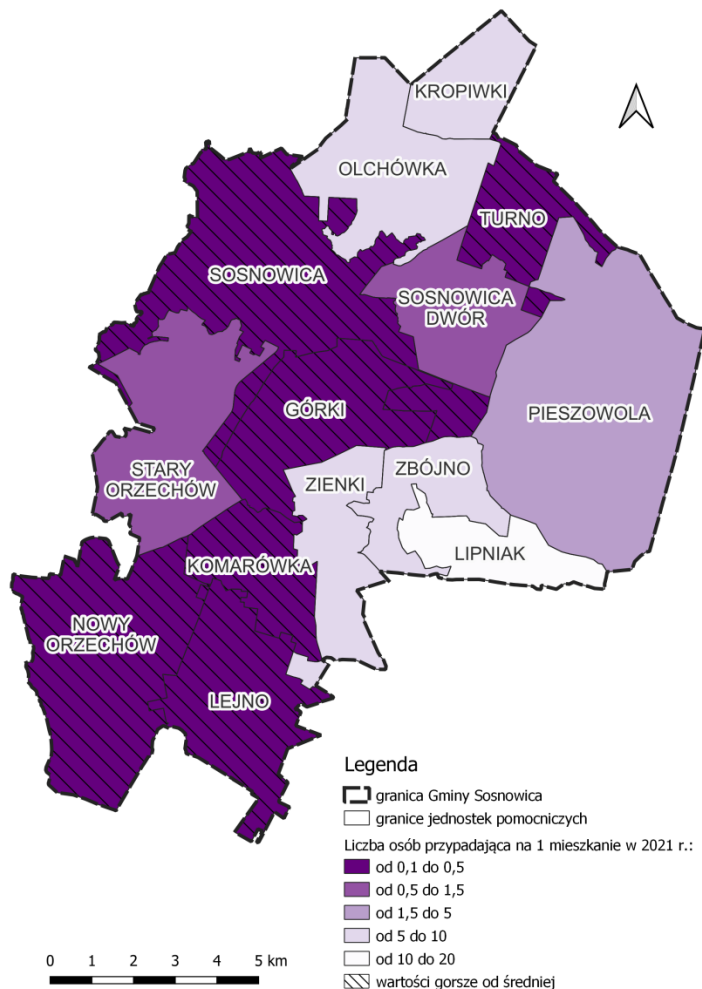
Problem malejącej liczby gospodarstw rolnych w największym stopniu dotyka gminy wiejskie, dla których rolnictwo stanowi podstawę rynku lokalnego. Likwidacja gospodarstwa bardzo często wiąże się bowiem z całkowitą utratą źródła dochodu rodziny, powodując tym samym wzrost bezrobocia i ogólne zubożenie społeczeństwa. Z drugiej strony maleje też ilość wytwarzanych na terenie danego ośrodka produktów rolnych, co może mieć negatywne przełożenie na marketing terytorialny, oparty na produktach lokalnych.

W gminie Sosnowica ogólna sytuacja, wg danych na rok 2021, jest dość stabilna. Większość jednostek pomocniczych odnotowuje nieznaczny przyrost liczby gospodarstw rolnych. Niepokojące zjawisko zaobserwowano jedynie w trzech miejscowościach: Lipniak, Kropiwki i Zbójno.

Biorąc pod uwagę powyższe, rekomenduje się prowadzenie szkoleń oraz wsparcia w procesie szukania nisz rynkowych i dostosowywania produkcji rolniczej do spełnienia parametrów wymaganych np. w przetwórstwie. Rozwiązaniem dla części gospodarstw może być otwarcie się na ich współpracę z innymi. Rozwój małych gospodarstw uzależniony jest od postępów integracyjnych w agrobiznesie w ramach tzw. integracji pionowej – między ogniwami producent surowca – odbiorca i poziomej – w ramach form spółdzielczych i grup producenckich, działających pod jednym szyldem i oferujących określoną markę towaru. Istotne jest również prowadzenie czynnej postawy i zaangażowanie władz lokalnych w tzw. klimat inwestycyjny, czyli m.in. pomoc prawna i organizacyjna (głównie ekonomiczna, nie technologiczna) kierowana bezpośrednio do gospodarstw rolnych.

4.3 Analiza problemów w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Wskaźnik delimitacyjny: Liczba osób przypadająca na 1 mieszkanie w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	0,40
Komarówka	0,20
Kropiwiki	7,89
Lejno	0,11
Lipniak	18,93
Nowy Orzechów	0,14
Olchówka	5,39
Pieszowola	3,13
Sosnowica	0,15
Sosnowica Dwór	1,22
Stary Orzechów	1,30
Turno	0,21
Zbójno	7,50
Zienki	9,45
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	1,05

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Wskaźnik liczby osób przypadających na 1 mieszkanie ma istotne znaczenie w kontekście oceny struktury funkcjonalno-przestrzennej danego miejsca oraz jego degradacji. Na obszarach typowo wiejskich, do których należy gmina Sosnowica, dominuje zabudowa wolnostojąca, jednorodzinna. Budynki wielorodzinne są raczej rzadkością – widuje się je najczęściej w gminach podmiejskich. Biorąc pod uwagę ten fakt przyjęto założenie, że im mniejsza jest liczba osób przypadających na jedno domostwo, tym w gorszej sytuacji znajduje się dana wieś.

W gminie Sosnowica, wg danych na rok 2021, na 1 mieszkanie przypada średnio 1,05 osób. Stan kryzysowy odnotowano w miejscowościach: Górki, Komarówka, Lejno, Nowy Orzechów, Sosnowica oraz Turno. Wartości przedmiotowego wskaźnika w tych jednostkach wahają się od 0,1 do 0,5 osoby.

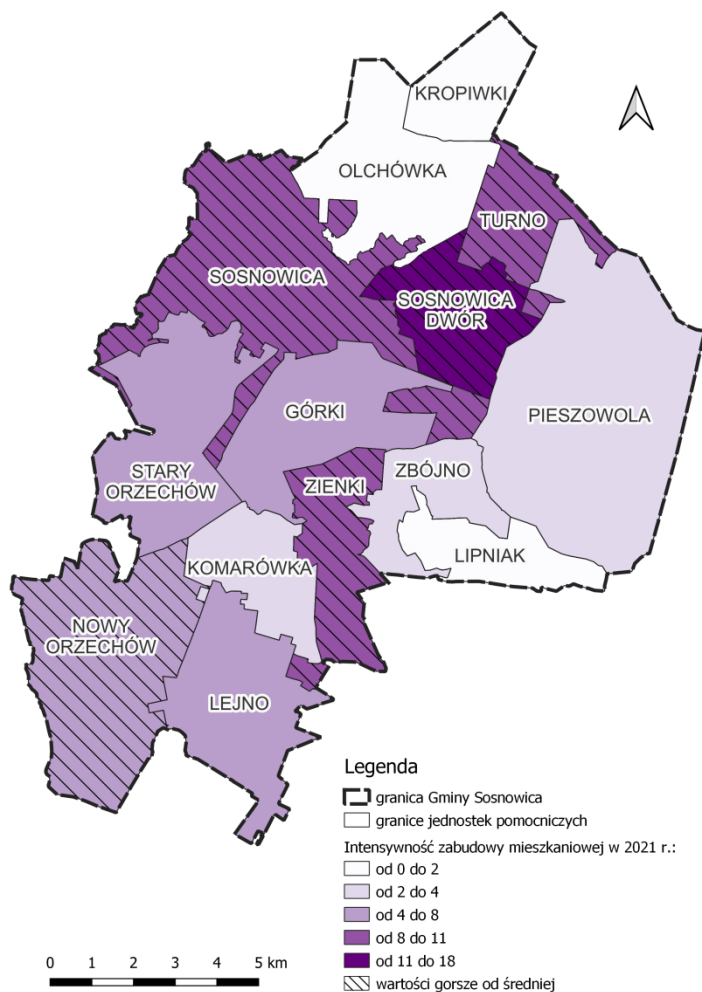
Sytuację, w której znajdują się ww. terytorialne jednostki pomocnicze gminy Sosnowica, rozpatrywać można w kontekście postępującej degradacji przestrzeni. Jeśli na jeden budynek jednorodzinny przypada średnio 0,1-0,5 mieszkańca, z dużym prawdopodobieństwem oznacza to, że w danej wsi funkcjonuje wiele opuszczonych domów. Z reguły są to wiekowe budynki, których mieszkańcy zmarli bądź zmienili miejsce stałego pobytu ze względu na stan zdrowia. Obiekty tego typu w szybkim tempie ulegają degradacji, wpływając tym samym negatywnie na lokalny krajobraz oraz pogarszając jakość zamieszkiwania sąsiadów. Likwidacja takiego domu jest jednak skomplikowaną procedurą,

często wręcz niemożliwą do wykonania, z uwagi na aspekty prawne (prawo własności i dziedziczenia).

Niskie wartości wskaźnika liczby osób przypadającej na 1 mieszkanie mogą być również interpretowane w kontekście społecznym, jako informacja o wysokim udziale osób samotnych w lokalnej społeczności. Samotność stanowi poważny i stale rosnący problem – wg danych GUS w Polsce funkcjonuje obecnie ponad 5 mln jednoosobowych gospodarstw domowych. Prognozuje się, że do roku 2035 co trzecie domostwo zamieszkiwane będzie przez osobę samotną. Doświadczenie samotności może wywoływać niekorzystne skutki w różnych sferach funkcjonowania człowieka (w tym w szczególności osób starszych) – psychicznej, społecznej, a niekiedy i somatycznej. Łączy się to z występowaniem negatywnych przeżyć (np. cierpienia, poczucia krzywdy, uczucia opuszczenia), brakiem aktywności i kontaktów społecznych, jak również pogarszającym się stanem zdrowia. W konsekwencji narasta zjawisko izolacji i wykluczenia społecznego.

Biorąc pod uwagę powyższe, gminie Sosnowica rekomenduje się przede wszystkim wdrożenie działań przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu, tj. projektów ukierunkowanych na integrację i aktywizację seniorów oraz innych osób zagrożonych samotnością. W kwestii poprawy wizerunku otoczenia najrozsądniejszą możliwością – i w zasadzie jedną z nielicznych dostępnych – jest prowadzenie rozmów z właścicielami opuszczonych/zdegradowanych nieruchomości oraz organizowanie szkoleń z zakresu prawa i kształtowania krajobrazu wsi.

Wskaźnik delimitacyjny: Intensywność zabudowy mieszkaniowej w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górkki	5,84
Komarówka	3,47
Kropiwki	1,76
Lejno	5,68
Lipniak	0,68
Nowy Orzechów	7,81
Olchówka	2,00
Piesszowola	3,56
Sosnowica	10,78
Sosnowica Dwór	17,89
Stary Orzechów	5,22
Turno	9,86
Zbójno	2,86
Zienki	10,78
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	6,25

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Intensywność zabudowy mieszkaniowej określa, jak dużo budynków o przeznaczeniu mieszkalnym może znaleźć się na danym obszarze. Stosując się do norm tego wskaźnika uzyskać można optymalny efekt, pozwalający na racjonalne wykorzystanie terenu bez nadmiernej eksploatacji środowiska naturalnego. W ujęciu ogólnym przyjmuje się, że im większa jest intensywność zabudowy, tym lepiej. Samorządy lokalne na obszarach wiejskich dążą zwykle do zagęszczenia zabudowy, tym samym chcąc przeciwdziałać nadmiernemu rozproszeniu miejscowości i sprzyjać zacieśnianiu relacji sąsiedzkich.

W gminie Sosnowica, wg danych na 2021 r., średnia intensywność zabudowy mieszkaniowej kształtuje się na poziomie 6,25. Największe zagęszczenie budynków mieszkalnych występuje obecnie w Sosnowicy Dwór (17,89), a dalej kolejno w Sosnowicy, Zienkach oraz w Turnie. Wbrew powszechnej opinii, jednostki te uznano za pozostające w stanie kryzysowym, a uzasadnienie tej decyzji zaprezentowano poniżej.

Znaczna koncentracja budynków mieszkalnych wiąże się bezpośrednio z dużą liczbą ludności na danym obszarze. To z kolei, rodzić może wiele problemów, które opisano przy okazji analizy wskaźnika gęstości zaludnienia w gminie Sosnowica. Do najpoważniejszych należą: utrata lokalnej bioróżnorodności i zaburzenie ładu przestrzennego (w tym zakłócenia krajobrazu), które zagrażają obszarom chronionym i rolniczemu charakterowi ośrodka.

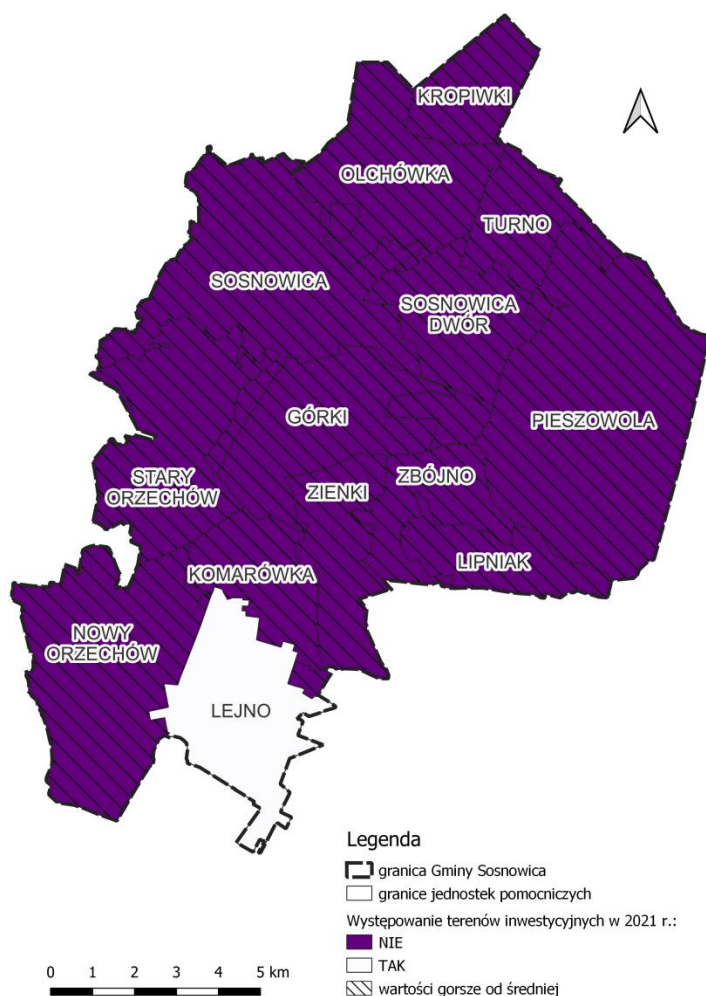
Gmina Sosnowica położona jest w rejonie, gdzie występują liczne formy ochrony przyrody i

krajobrazu. Ponad 87% jej powierzchni zajmują obszary prawnie chronione, w tym m.in. Park Krajobrazowy Pojezierze Łęczyńskie, Poleski Park Narodowy i Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu. W takich warunkach, wysoka intensywność zabudowy mieszkaniowej wiąże się z ryzykiem wystąpienia negatywnej antropopresji, a co za tym idzie – zanieczyszczeniem środowiska, utratą bioróżnorodności oraz zaburzeniem krajobrazu.

Wysoka intensywność zabudowy mieszkaniowej wypada ponadto niekorzystnie w stosunku do opisanego powyżej wskaźnika dot. liczby osób przypadającej na 1 mieszkanie. Rozpatrując ją w tym kontekście stwierdza się, iż koncentracja gospodarstw domowych w gminie Sosnowica wiąże się z nagromadzeniem w bliskim sąsiedztwie licznych zdegradowanych budynków mieszkalnych, w efekcie czego występuje ryzyko znacznej i szybkiej degradacji przestrzeni.

Podsumowując, gmina Sosnowica wbrew powszechnemu przekonaniu, nie powinna usilnie dążyć do zagęszczenia zabudowy na jej terenie. Szczególną potrzebą rozproszenia budynków w obrębie wsi cechują się przede wszystkim Sosnowica Dwór, Sosnowica, Zienki oraz Turno.

Wskaźnik delimitacyjny: Występowanie terenów inwestycyjnych (tak/nie)

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	NIE
Komarówka	NIE
Kropiwiki	NIE
Lejno	TAK
Lipniak	NIE
Nowy Orzechów	NIE
Olchówka	NIE
Pieszowola	NIE
Sosnowica	NIE
Sosnowica Dwór	NIE
Stary Orzechów	NIE
Turno	NIE
Zbójno	NIE
Zienki	NIE
Gmina	TAK

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Pod pojęciem „teren inwestycyjny” rozumie się obszar, na którym można zrealizować jakąś inwestycję infrastrukturalną – wybudować budynek usługowy, biurowy, halę produkcyjną lub magazynową, obiekt sportowy itp. Owa inwestycja powinna służyć lokalnej społeczności np. poprzez świadczenie konkretnych usług, ofertę produktową czy zapewnienie miejsc pracy, rekreacji lub wypoczynku.

Występowanie terenów inwestycyjnych w gminie stanowi bardzo ważny element lokalnej gospodarki, przesądzający o atrakcyjności ośrodka. Duża ich liczba, w połączeniu z komfortową lokalizacją (w pobliżu uczęszczanych szlaków komunikacyjnych), przyciąga zewnętrznych inwestorów, którzy napędzają miejscowy rynek. Brak terenów pod inwestycje równoznaczny jest więc ze stagnacją gospodarczą i zahamowaniem rozwoju w tym zakresie.

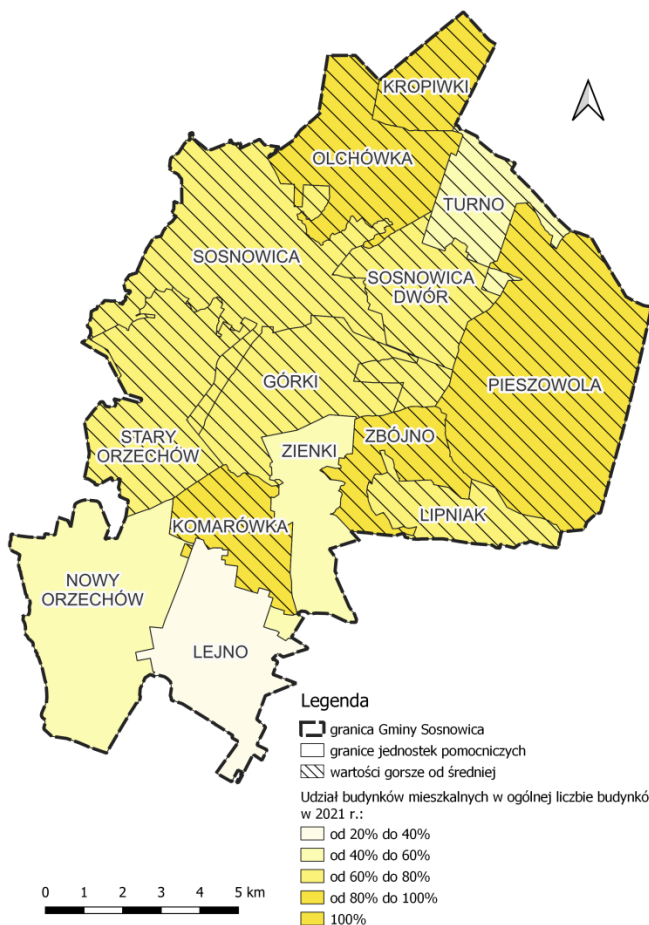
Na terenie gminy Sosnowica, wg danych na 2021 r., tylko jedna terytorialna jednostka pomocnicza posiada w swoich granicach tereny inwestycyjne. Miejscowością tą jest Lejno, zlokalizowane na południu ośrodka. Ciekawostką jest, iż przez ten rejon nie przebiega żadna droga wyższej rangi (wojewódzka lub krajowa), a całość jednostki leży w obrębie Poleskiego Parku Narodowego. Pozostałe wsie, mimo z pozoru bardziej sprzyjających warunków do lokalizowania nowych funkcji, nie posiadają wyznaczonych terenów inwestycyjnych.

Biorąc pod uwagę powyższe, stwierdza się konieczność wydzielenia w obrębie gminy nowych terenów inwestycyjnych. Jednostkami najbardziej predysponowanymi ku temu są miejscowości położone wzdłuż dróg wojewódzkich DW 819 i DW 820, tj. Sosnowica, Sosnowica Dwór, Pieszowola oraz Stary i Nowy Orzechów. Duże znaczenie ma ponadto rodzaj inwestycji, na jakie owe nowopowstałe tereny będą przeznaczone – w związku z występowaniem licznych form ochrony środowiska i krajobrazu najbardziej odpowiednimi będą przedsięwzięcia z zakresu usług turystycznych, w tym dot. turystyki aktywnej.

Ustawa o rewitalizacji, rozdział 3 Art. 9.1. określa konkretne negatywne zjawiska, które muszą być przeanalizowane na wyznaczonym obszarze zdegradowanym. Do tych zjawisk należy m.in. **zagadnienie dostępności** w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Niestety ze względu na brak możliwości podziału danych na jednostki pomocnicze przyjęte w niniejszym dokumencie, nie było możliwości oceny zagadnienia dostępności w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Dane nie przysłużyły się do identyfikacji obszaru zdegradowanego, dlatego nie umieszczono ich w dokumencie.

4.4 Analiza problemów w sferze technicznej

Wskaźnik delimitacyjny: Udział budynków mieszkalnych w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	66,99%
Komarówka	100,00%
Kropiwki	83,33%
Lejno	21,84%
Lipniak	80,00%
Nowy Orzechów	50,00%
Olchówka	89,29%
Pieszowola	87,39%
Sosnowica	68,12%
Sosnowica Dwór	61,97%
Stary Orzechów	71,84%
Turno	59,26%
Zbójno	90,00%
Zienki	52,94%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	57,73%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Wskaźnik udziału budynków mieszkalnych w ogólnej liczbie budynków jest bezpośrednio powiązany z opisanymi powyżej: gęstością zaludnienia oraz intensywnością zabudowy mieszkaniowej. Z uwagi na ten fakt przyjmuje się tożsame z ww. zagadnieniami podejście do rozważań, tj. uznanie za stan kryzysowy sytuacji, w której liczba budynków mieszkalnych w danej jednostce pomocniczej przewyższa średnią wartość dla gminy. Tak prowadzony tok rozumowania umożliwia zdiagnozowanie nieoczywistych, choć niezwykle kluczowych dla przyszłego rozwoju, problemów.

Znaczny udział budynków mieszkalnych w zabudowie ogółem oznacza przede wszystkim deficyt innych obiektów w najbliższym sąsiedztwie. Szczególnie problemowy w tej kwestii okazuje się brak podstawowych usług, takich jak sklepy spożywcze, zakłady fryzjerskie czy apteki. Wieś uboga w infrastrukturę tego typu przyjmuje wyłącznie funkcję sypialnianą względem okolicznych, lepiej prosperujących miejscowości. W celu zaspokojenia codziennych potrzeb mieszkańcy zmuszeni są pokonywać niejednokrotnie znaczne odległości, co z kolei w sposób negatywny przekłada się na jakość ich życia.

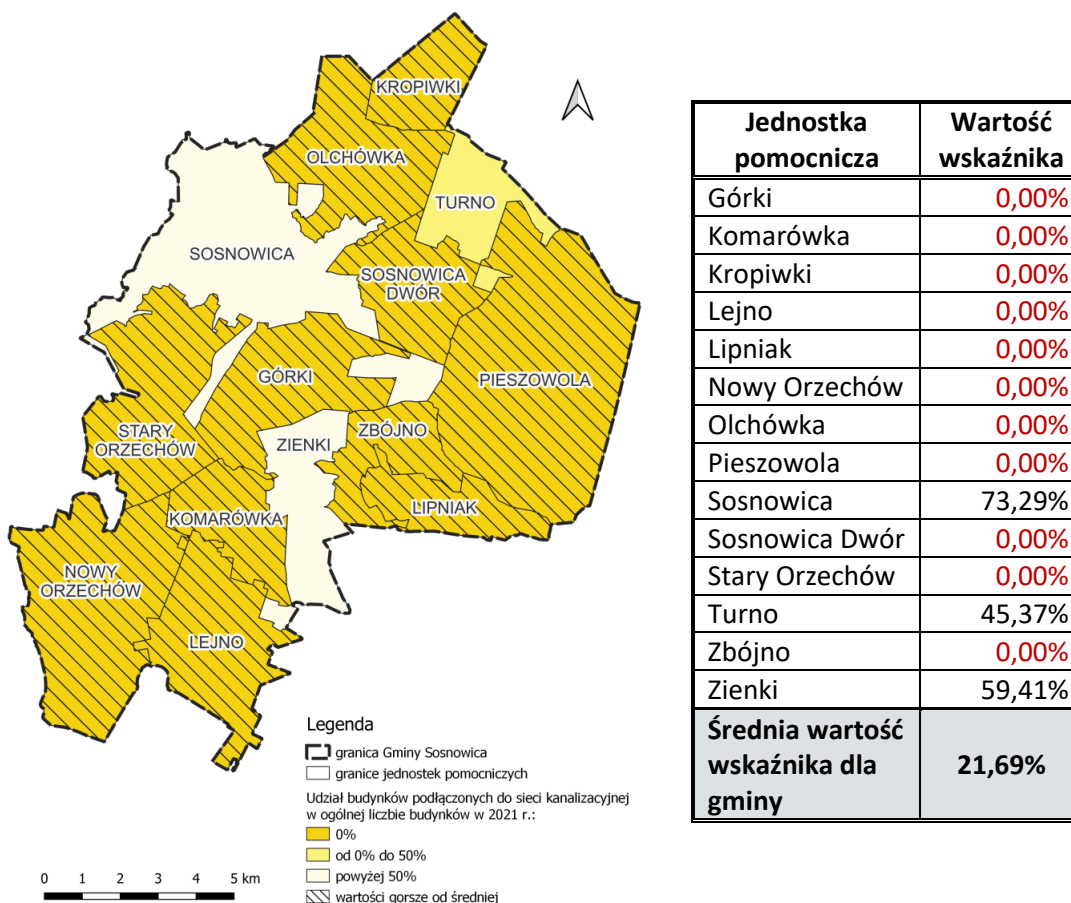
Na uwagę zasługuje również zestawienie wysokich wartości niniejszego wskaźnika z rozważaniami nt. liczby osób przypadających na 1 mieszkanie. Jednostki, na terenie których zabudowa mieszkaniowa znacząco dominuje nad jej pozostałymi rodzajami, przy jednoczesnym stwierdzeniu w ich granicach stosunkowo niewielkich wartości drugiego miernika, z dużym prawdopodobieństwem borykają się z problem degradacji przestrzennej. Funkcjonowanie we wsi większej liczby budynków mieszkalnych, niż wskazuje na to aktualne zapotrzebowanie to także niepotrzebne obciążenie

finansowe dla gminy, związane z zapewnieniem infrastruktury technicznej oraz utrzymaniem i/lub likwidacją poszczególnych obiektów.

W gminie Sosnowica udział budynków mieszkalnych w ogólnej liczbie budynków wyniósł w 2021 r. 57,73%. Wartości niższe od tej średniej odnotowano jedynie w trzech terytorialnych jednostkach pomocniczych (Lejno, Nowy Orzechów i Zienki). Na pozostałym obszarze zabudowa mieszkaniowa znacząco dominuje nad innymi funkcjami, w związku z czym rejon ten uznano za znajdujące się w stanie kryzysowym. W najgorszej sytuacji znajduje się obecnie Komarówka, gdzie 100% budynków to obiekty mieszkalne.

Przeciwdziałanie ww. problemom w granicach gminy Sosnowica może odbywać się jedynie poprzez działania infrastrukturalne, związane z lokalizowaniem w obszarach kryzysowych funkcji innych niż mieszkaniowa. Szczególnie pożądane są usługi podstawowe z zakresu handlu i opieki zdrowotnej oraz wszelkiego rodzaju obiekty rekreacyjno - sportowe.

Wskaźnik delimitacyjny: Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Infrastruktura techniczna, jako część majątku narodowego, stanowi nieodzowny element funkcjonowania obszarów zabudowanych (miast i wsi). Jej budowa i utrzymanie w dobrym stanie należą do zadań własnych gminy, w ramach odpowiedzi na kluczowe potrzeby społeczności lokalnej. Pod pojęciem „infrastruktury technicznej” rozumie się wszelkie urządzenia, sieci przesyłowe i związane z nimi obiekty, świadczące usługi z zakresu energetyki, ciepła, wody, gospodarki ściekowej, transportu czy teletechniki. Na potrzeby analizy niniejszego wskaźnika określenie to będzie stosowane jednak przede wszystkim w odniesieniu do sieci kanalizacyjnej.

Z perspektywy jednostki samorządu terytorialnego, prawidłowe wykonywanie jej zadań własnych

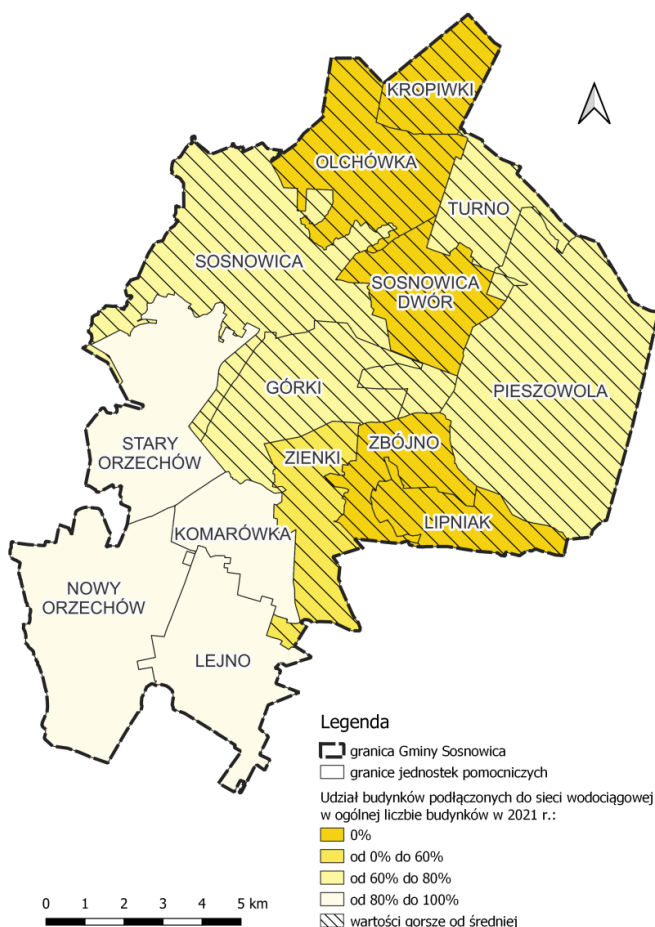
z zakresu infrastruktury technicznej niesie za sobą wielopłaszczyznowe, pozytywne efekty. Gmina, która inwestuje w sieć kanalizacyjną zapewnia prawidłowe funkcjonowanie całego ośrodka oraz poprawę jakości życia mieszkańców. Sprawna i efektywnie działająca sieć przekłada się więc na wysoce pożądane zjawisko, jakim jest wzrost atrakcyjności osiedleńczej ośrodka.

Oceny jakości działania JST w kwestiach związanych z infrastrukturą techniczną dokonać można m.in. przy pomocy wskaźnika udziału budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków w danym roku. W gminie Sosnowica, pod uwagę wzięto dane na rok 2021, z których wynika niepokojąca sytuacja – przeważająca większość miejscowości odnotowuje wartości na poziomie 0%, co świadczy o całkowitym braku infrastruktury ściekowej na tych obszarach. W granicach ośrodka funkcjonują tylko trzy jednostki pomocnicze wyposażone w sieć kanalizacyjną. Są to: Sosnowica, Turno oraz Zienki.

Infrastruktura techniczna ulega zmianom w czasie, a pewne jej elementy przestają odpowiadać współczesnym standardom, czy to w zakresie świadczonych usług, czy zużycia. W wielu wypadkach okazuje się, że istniejąca sieć nie nadąża za postępem (np. zasiedlaniem), w wyniku czego jej zużycie ulega spotęgowaniu i prowadzi do szybkiej degradacji. To z kolei może skutkować nie tylko koniecznością naprawy/modernizacji systemu, ale i wypłaty odszkodowań jego użytkownikom. Obniżeniu ulega wówczas również jakość życia i związana z nią atrakcyjność ośrodka.

Celem podniesienia atrakcyjności gminy Sosnowica oraz przeciwdziałania ww. problemom infrastrukturalnym, zaleca się zwrócenie większej uwagi i przeznaczenie większych środków finansowych na gospodarkę ściekową. Okres tworzenia i realizacji GPR jest idealnym czasem na podjęcie inwestycji w tym kierunku.

Wskaźnik delimitacyjny: Udział budynków podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	72,82%
Komarówka	100,00%
Kropiwiki	0,00%
Lejno	100,00%
Lipniak	0,00%
Nowy Orzechów	95,95%
Olchówka	0,00%
Pieszowola	76,47%
Sosnowica	73,29%
Sosnowica Dwór	0,00%
Stary Orzechów	100,00%
Turno	70,37%
Zbójno	0,00%
Zienki	59,41%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	85,41%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Sieć wodociągowa (tzw. system zaopatrzenia w wodę) to zespół urządzeń służących do zaopatrzenia każdego odbiorcy w wodę w odpowiedniej ilości, o dobrej jakości i pod odpowiednim ciśnieniem. Infrastruktura techniczna w postaci wodociągów stanowi ważny element funkcjonowania gminy, w istotny sposób wpływający na jakość zamieszkiwania i osiedleńczo - inwestycyjną atrakcyjność obszaru.

Sieć wodociągowa odgrywa znaczącą rolę w postępowaniu procesu dywersyfikacji gospodarki obszarów wiejskich. Istnieją wyraźne zależności pomiędzy waloryzacją wsi pod kątem ich nasycenia infrastrukturą techniczną, a zróżnicowaniem prowadzonej przez mieszkańców działalności. Miejscowości, w których ułatwiony jest dostęp do wody, cechują się z reguły wyższą atrakcyjnością inwestycyjną. Obszary słabo wyposażone w urządzenia infrastruktury technicznej wykazują natomiast tendencje do silnego odpływu migracyjnego.

W gminie Sosnowica poziom nasycenia infrastrukturą techniczną jest dość mocno zróżnicowany. W południowo-zachodniej części ośrodka, udział budynków podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r. wyniósł nawet 100%; w tym samym roku, odnotowano również pięć miejscowości, gdzie wartości niniejszego wskaźnika wynosiły 0% (Kropiwki, Lipniak, Olchówka, Sosnowica Dwór i Zbójno). Generalnie, przeważająca część ośrodka posiada jednak dostęp do wodociągu, zatem przyczyn niewielkiego odsetka podłączonych doń budynków szukać należy w innych źródłach.

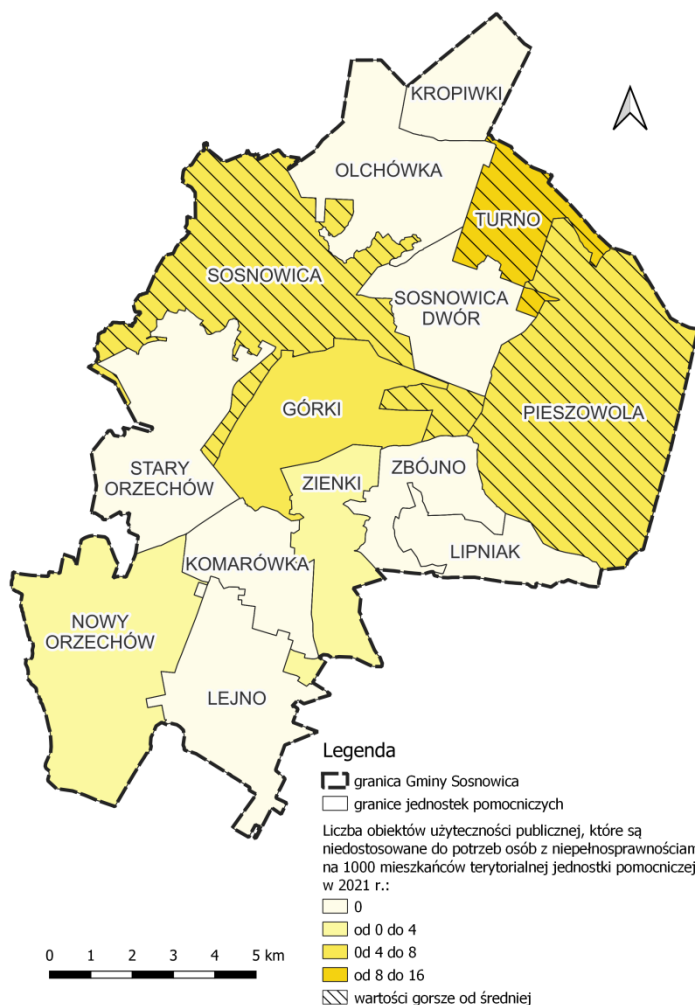
Doprowadzenie do budynku wody z sieci wodociągowej jest popularnym i wygodnym rozwiązaniem. Gwarantuje ono bezpieczeństwo dostawy oraz odpowiednią jakość płynu. Woda z sieci musi spełniać odgórne wymogi, w związku z czym podlega stałej kontroli jej jakości. Decyzja o podłączeniu budynku do zewnętrznej sieci wodociągowej wiąże się jednak z obowiązkiem pokrycia przez interesanta kosztów budowy przyłącza.

Obecnie coraz częściej obserwuje się trend budowy domów niezależnych od zewnętrznej infrastruktury, wyposażonych we własne studnie głębinowe. Koszt tego typu inwestycji jest porównywalny z opłatami związanymi z korzystaniem z wodociągu, a daje poczucie autonomiczności. Takie rozwiązanie cenią sobie przede wszystkim mieszkańcy posiadający duże ogrody, wymagające częstego nawadniania.

Sytuacja, w której pomimo istnienia czynnej sieci wodociągowej, niewielu właścicieli budynków decyduje się na wykonanie przyłącza jest niekorzystna z punktu widzenia gminy. Samorząd lokalny, jako organ odpowiedzialny za potrzeby społeczności lokalnej, ponosi bowiem niemałe koszty związane z utrzymaniem infrastruktury technicznej. Te, nie zwrócą się w przypadku braku jej eksploatacji.

Biorąc pod uwagę powyższe, gminie Sosnowica rekomenduje się wdrożenie działań promujących zalety korzystania z zewnętrznej sieci wodociągowej na obszarach, gdzie infrastruktura ta już funkcjonuje. Rejon południowo- zachodni wymaga natomiast budowy systemu zaopatrzenia w wodę.

Wskaźnik delimitacyjny: Liczba obiektów użyteczności publicznej, które są niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	4,33
Komarówka	0,00
Kropiwiki	0,00
Lejno	0,00
Lipniak	0,00
Nowy Orzechów	3,44
Olchówka	0,00
Pieszowola	4,50
Sosnowica	5,46
Sosnowica Dwór	0,00
Stary Orzechów	0,00
Turno	16,04
Zbójno	0,00
Zienki	3,86
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	4,34

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Według Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, przy modernizacji istniejących obiektów użyteczności publicznej lub realizacji nowych projektów należy zwrócić szczególną uwagę na ich dostosowanie do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Polskie Prawo budowlane zobowiązuje inwestorów i wykonawców do uniwersalnego projektowania budynków, jako dostępnych i bezpiecznych dla wszystkich użytkowników, również osób niepełnosprawnych. Niestety, większość obiektów publicznych (zwłaszcza na obszarach wiejskich) wybudowana została wiele lat temu i nie przechodziła w ostatnim czasie modernizacji, w związku z czym nie spełnia obecnych wymogów.

Dostępna przestrzeń, zarówno w sferze domowej jak i publicznej, stanowi podstawowy warunek samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych oraz ich integracji społecznej. Umożliwia im m.in. pełnowymiarowe korzystanie z opieki medycznej, usług kultury oraz sportu i rekreacji, daje możliwość zatrudnienia czy uczestniczenia w życiu religijnym. Takie podejście do planowania przestrzeni publicznej to prospołeczna polityka wyrównywania szans, czyli postrzeganie osób z niepełnosprawnościami jako obywateli, mających te same prawa co pozostali członkowie społeczności. Brak tych środków uniemożliwia społeczne włączenie grupy ludzi ze szczególnymi potrzebami.

W gminie Sosnowica, średnia liczba obiektów użyteczności publicznej, które są niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, w przeliczeniu na 1000 mieszkańców terytorialnej jednostki pomocniczej, wynosi 4,34. Wyższe wartości odnotowano w trzech miejscowościach – Pieszowola,

Sosnowica i Turno. Ostatnia, z wartością 16,04, charakteryzuje się najpoważniejszym natężeniem sytuacji kryzysowej.

Odpowiedzialność za jakość obiektów i przestrzeni publicznych spoczywa na samorządzie lokalnym, który pełni rolę delegata interesów wszystkich mieszkańców, a w szczególności tych, mających mniejsze szanse zaistnienia. Władze na szczeblu gminnym, za pośrednictwem posiadanych narzędzi w postaci uchwalania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego czy kontroli wydawania pozwoleń na budowę, mogą regulacjami prawnymi ograniczyć powstawanie barier przestrzennych. Co więcej, Polska jako jedno z nielicznych państw UE nie wypracowała jak dotąd pełnych standardów dostępności, które obowiązywałyby na terenie całego kraju. Oznacza to, że gminy mogą samodzielnie ustanawiać odpowiednie zarządzenia. Przykładowo, realizując inwestycje związane z obiektami użyteczności publicznej na terenie danego ośrodka, warunkiem obligatoryjnym może być uwzględnienie wymogów projektowania uniwersalnego oraz szeroko pojętej dostępności.

Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, gminie Sosnowica rekomenduje się powzięcie działań, na rzecz dostosowania istniejących obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. W tym celu niezbędne będą odpowiednie regulacje prawne, a także projekty infrastrukturalne, związane z usuwaniem barier przestrzennych i zastosowaniem specjalnych udogodnień (windy, podjazdy itp.).

Wskaźnik delimitacyjny: Udział obiektów o charakterze zabytkowym w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górkki	2,91%
Komarówka	0,00%
Kropiwiki	0,00%
Lejno	0,00%
Lipniak	60,00%
Nowy Orzechów	0,68%
Olchówka	0,00%
Piesszowola	1,68%
Sosnowica	1,66%
Sosnowica Dwór	2,82%
Stary Orzechów	1,94%
Turno	0,00%
Zbójno	0,00%
Zienki	0,59%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	1,24%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Pojęcie obiektów o charakterze zabytkowym jest bardzo szerokie i trudne do jednoznacznego zdefiniowania. Zabytkiem stać się może bowiem każda budowla, mająca znaczenie z historycznego, naukowego lub artystycznego punktu widzenia, bez względu na czas jej powstania, estetykę czy funkcję. Najczęściej pojęcie to stosuje się jednak w odniesieniu do nieruchomości, stanowiących

świadczenie minionych epok, nie młodszych niż 50 lat, których zachowanie leży w interesie społecznym.

Obiekty o charakterze zabytkowym mają istotne znaczenie dla rozwoju przestrzennego. Występowanie zabytków na obszarze danej jednostki czyni ją bowiem bardziej zróżnicowaną w kontekście architektonicznym i historycznym, podnosząc tym samym jej atrakcyjność. W ostatnich latach, na popularności zyskuje budowanie marketingu terytorialnego w oparciu o historycznie cenne obiekty – nieruchomości traktuje się wówczas jako lokalny produkt flagowy, przyciągający turystów i potencjalnych inwestorów.

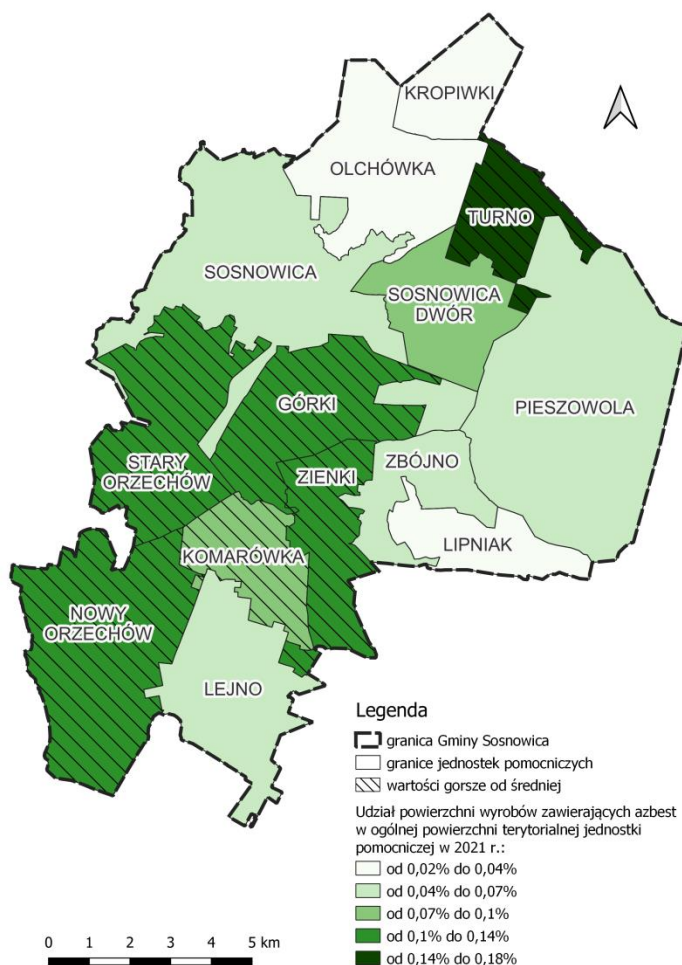
Niestety, zbyt duża liczba zabytkowych budynków na danym terenie może okazać się problemem, hamującym jego rozwój. Obiekty tego typu zazwyczaj podlegają bowiem ścisłej ochronie konserwatorskiej, w związku z czym wszelkie zmiany w nich dokonywane muszą być zgodne z odgórnie narzuconymi wytycznymi. Ta konieczność potrafi skutecznie zniechęcić właścicieli zabytkowych nieruchomości (w tym gminy) do inwestowania w nie. Ponadto, utrzymanie obiektów zabytkowych zwykle wiąże się z ogromnymi nakładami finansowymi, na które większość samorządów nie może sobie pozwolić. W rezultacie budynki ulegają coraz większym zniszczeniom, wpływając negatywnie na estetykę przestrzeni. Biorąc pod uwagę powyższe, za stan kryzysowy uznano sytuację, w której liczba budynków zabytkowych przewyższa średnią wartość dla gminy.

W gminie Sosnowica, udział obiektów o charakterze zabytkowym w ogólnej liczbie budynków, wyniósł w 2021 roku 1,24%. Generalnie nie można zatem mówić o kryzysie w omawianym aspekcie. Niemniej jednak analiza wykazała przekroczenia owej wartości w aż sześciu terytorialnych jednostkach pomocniczych: Górki, Lipniak, Pieszowola, Sosnowica, Sosnowica Dwór oraz Stary Orzechów. To, w połączeniu z faktem ogólnie niewielkiej liczby zabudowań na terenie gminy Sosnowica, czyni ww. obszary problemowymi pod względem kosztów utrzymania zabytków i ich postępującej degradacji. W najgorszej sytuacji znajduje się wieś Lipniak, gdzie obiekty o charakterze zabytkowym stanowią aż 60% miejscowych zabudowań.

Chcąc uniknąć sytuacji spowolnienia rozwoju ośrodka, uwarunkowanego zbyt dużą liczbą zabytków, gmina Sosnowica powinna przeanalizować potrzeby remontowe posiadanych nieruchomości i wystąpić o dofinansowanie na ich wykonanie, w ramach GPR. Rozpatrzenia wart jest również pomysł wypracowania marketingu miejsca w oparciu o wybrane, historycznie cenne budynki, celem podniesienia atrakcyjności ośrodka.

4.5 Analiza problemów w sferze środowiskowej

Wskaźnik delimitacyjny: Udział powierzchni wyrobów zawierających azbest w ogólnej powierzchni terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	0,12%
Komarówka	0,09%
Kropiwiki	0,04%
Lejno	0,07%
Lipniak	0,04%
Nowy Orzechów	0,13%
Olchówka	0,02%
Pieszowola	0,07%
Sosnowica	0,07%
Sosnowica Dwór	0,09%
Stary Orzechów	0,11%
Turno	0,18%
Zbójno	0,07%
Zienki	0,14%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	0,09%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Azbest to nazwa odnosząca się do grupy szkodliwych dla człowieka i środowiska minerałów włóknistych o udowodnionym działaniu rakotwórczym i toksycznym. Ze względu na wyjątkowe właściwości fizyczne, m.in. trwałość, elastyczność czy dźwiękochłonność do 1998 r. stosowany był powszechnie w budownictwie, energetyce, transporcie i przemyśle chemicznym. Powstałe w tym czasie wyroby po dziś dzień funkcjonują w przestrzeni miast i wsi.

Wyroby zawierające azbest można podzielić na miękkie i twarde. Pierwsze charakteryzują się dużym procentowym udziałem azbestu i najczęściej spotykane są w obiektach przemysłowych (elektrociepłownie, huty). Ze względu na swoją strukturę łatwo ulegają uszkodzeniom, powodując tym samym znaczną emisję szkodliwego dla zdrowia pyłu azbestowego. Wyroby twarde z kolei cechuje duży stopień zwięzłości oraz stosunkowo niska zawartość azbestu (zwykle 5-20%). Występują powszechnie w krajowym budownictwie, m.in. w pokryciach dachów, płytach elewacyjnych, rurach kanalizacyjnych i wodociągowych czy przewodach wentylacyjnych. W przeciwieństwie do wyrobów miękkich, przez długi okres emitują do powietrza jedynie nieznaczne ilości włókien azbestowych, przez co uważane są za mniej groźne, niemniej jednak to właśnie ten rodzaj dominuje w otoczeniu człowieka, w związku z czym w największym stopniu oddziałuje na jego zdrowie.

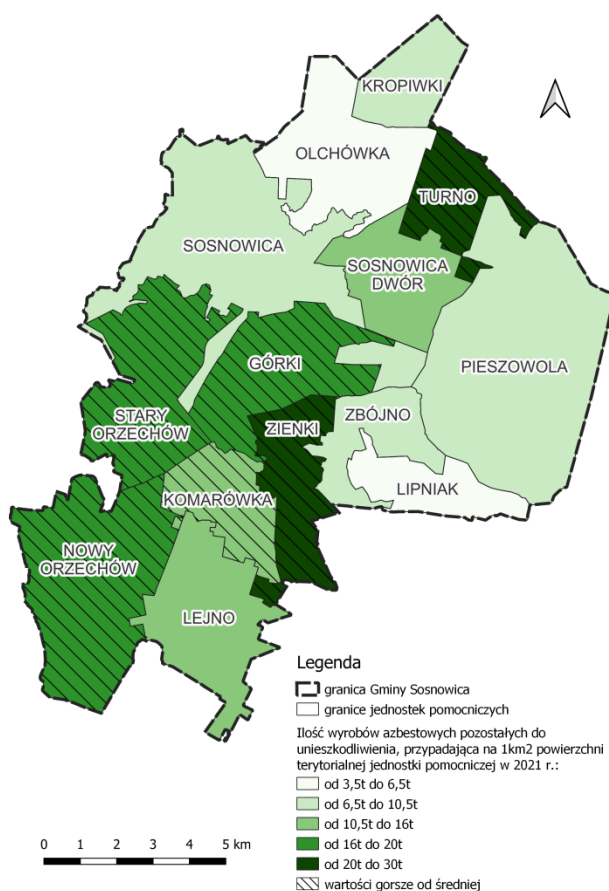
Azbest zaliczany jest do najpoważniejszych zanieczyszczeń na Ziemi, a jego włókna są praktycznie

niezniszczalne. Obecnie wiadomo, że jest szkodliwy dla zdrowia człowieka – niewidzialny gołym okiem pył, wdychany z powietrzem do płuc, stanowi ryzyko poważnych chorób układu oddechowego, w tym nowotworów. Do emisji owego pyłu dochodzić może podczas uszkodzeń mechanicznych wyrobów azbestowych, jak również w trakcie trwania destrukcji danego materiału, np. starych pokryć dachowych, o naruszonej przez czynniki atmosferyczne powierzchni zewnętrznej. Wówczas szkodliwe włókna dostają się nie tylko do powietrza, ale także – za pośrednictwem wody opadowej – odprowadzane są do gruntu.

W gminie Sosnowica, wg stanu na rok 2021, udział powierzchni wyrobów zawierających azbest w ogólnej powierzchni terytorialnej jednostki pomocniczej wyniósł 0,09%, a więc stosunkowo niewiele. Wartości gorsze (wyższe) od tej średniej odnotowano przede wszystkim w Turnie. Z problemem znacznej emisji włókien azbestowych borykają ponadto: Górki, Komarówka Stary i Nowy Orzechów oraz Zienki, gdzie wartości przedmiotowego wskaźnika wahają się w przedziale 0,09% – 0,14%.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdza się, iż w gminie Sosnowica, według stanu na dzień sporządzania niniejszej analizy, zagrożenie spowodowane pyleniem azbestu jest stosunkowo niewielkie. Mimo to, samorząd lokalny zobowiązany jest do dalszego realizowania programu usuwania wyrobów azbestowych, celem ich całkowitej neutralizacji. Ważną kwestią jest ponadto podnoszenie świadomości ekologicznej i zdrowotnej mieszkańców gminy, które może być realizowane w ramach GPR.

Wskaźnik delimitacyjny: Ilość wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia, przypadająca na 1km² powierzchni terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	18,60t
Komarówka	13,59t
Kropiwki	6,52t
Lejno	10,71t
Lipniak	5,27t
Nowy Orzechów	19,16t
Olchówka	3,52t
Pieszowola	10,34t
Sosnowica	10,22t
Sosnowica Dwór	13,01t
Stary Orzechów	16,01t
Turno	27,57t
Zbójno	10,16t
Zienki	20,37t
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	13,22t

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Unieszkodliwianie wyrobów azbestowych w Polsce odbywa się poprzez jego składowanie. Jest to najbardziej powszechna i jednocześnie najskuteczniejsza metoda. Materiały zawierające azbest nie mogą bowiem być poddawane odzyskowi czy innemu wykorzystaniu. Zgodnie z obowiązującymi

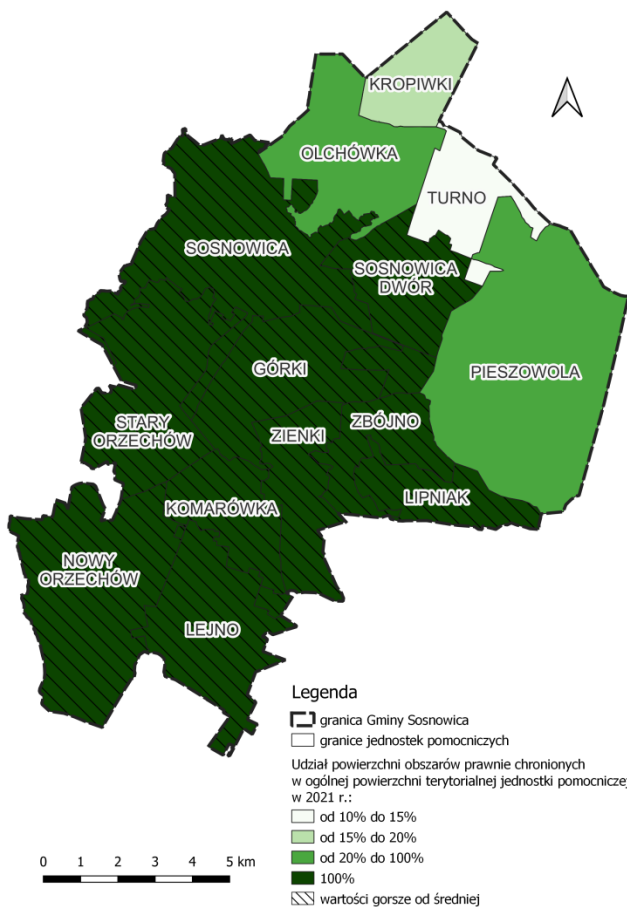
przepisami prawa, należy gromadzić je na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub w wydzielonych kwaterach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne. Ponadto, ich deponowanie powinno być prowadzone w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza.

Zadania związane z usuwaniem wyrobów azbestowych mogą realizować wyłącznie firmy, które mają odpowiednie wyposażenie techniczne oraz zatrudniają osoby przeszkolone w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy z azbestem. Nadrzędną zasadą przy prowadzeniu takich prac jest bowiem zapewnienie bezpieczeństwa pracowników i minimalizacja emisji włókien azbestowych do otoczenia. To, w połączeniu z ogólnie wysokim poziomem trwałości materiałów wykonanych z azbestu sprawia, że ich unieszkodliwianie postępuje wolno, a mieszkańcy, posiadający wyroby azbestowe na swoich nieruchomościach, niechętnie podejmują działania w tym zakresie.

Na terenie gminy Sosnowica, wg stanu na rok 2021, do unieszkodliwienia pozostało łącznie 185 ton wyrobów azbestowych. Średnio jest to 13,22t na jednostkę pomocniczą. Najgorsza sytuacja panuje obecnie w Turnie i Zienkach, gdzie ilość materiałów zawierających azbest przekracza 20 ton. Wartości wyższe od średniej wykazują ponadto: Górki, Komarówka oraz Stary i Nowy Orzechów.

Gmina Sosnowica posiada aktualnie obowiązujący Program Usuwania Wyrobów Azbestowych. Celem zwiększenia tempa unieszkodliwiania tego surowca konieczne jest jednak wsparcie ww. programu rzetelnie prowadzoną bazą danych nt. ilości i miejsc występowania tego niebezpiecznego materiału. Rozważenia wymaga ponadto kwestia dofinansowania demontażu i transportu wyrobów zawierających azbest, jak również zakupu nowego, bezpiecznego materiału zastępczego. Prognozuje się, że takie działanie stanowiłoby istotną zachętę dla mieszkańców gminy do wymiany pokryć dachowych wykonanych z eternitu.

Wskaźnik delimitacyjny: Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni terytorialnej jednostki pomocniczej w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górki	100%
Komarówka	100%
Kropiwki	16,87%
Lejno	100%
Lipniak	100%
Nowy Orzechów	100%
Olchówka	87,28%
Pieszowola	67,68%
Sosnowica	100%
Sosnowica Dwór	100%
Stary Orzechów	100%
Turno	10,95%
Zbójno	100%
Zienki	100%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	87,44%

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

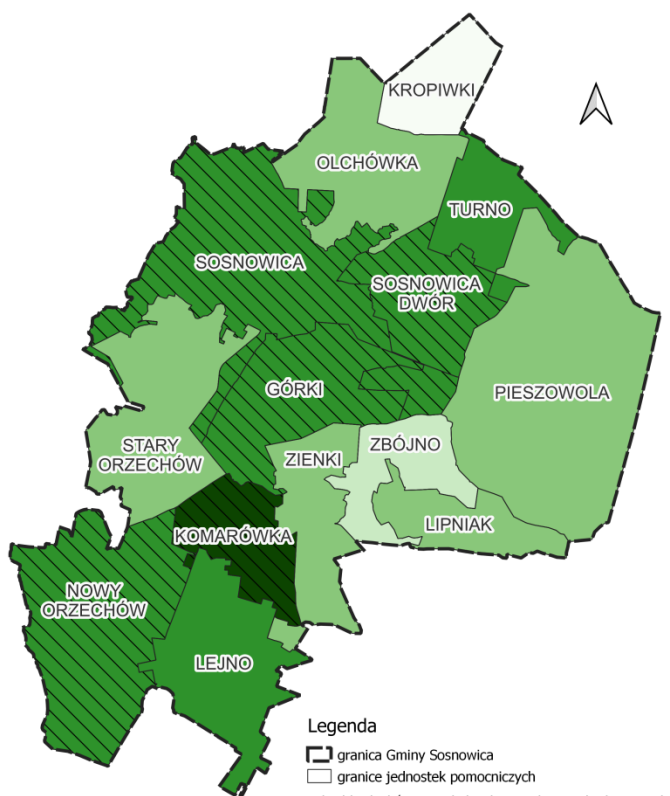
W sferze środowiskowej istotny potencjał stanowi atrakcyjność przestrzeni, rozumiana jako występowanie terenów zielonych, w tym również objętych ochroną prawną. Posiadanie w granicach gminy cennych pod względem przyrodniczym terenów traktowane jest z reguły jako znaczący atut. Duży udział naturalnych terenów zielonych, takich jak lasy czy parki (w tym także obszary prawnie chronione), przynosi bowiem korzyści zarówno dla społeczności lokalnej, wpływając na poczucie wysokiej jakości życia, jak i miejscowej gospodarki – profity materialne. Niestety, z występowaniem tego typu obszarów w gminie związane są także pewne problemy formalno-prawne. Znaczny ich udział w ogólnej powierzchni jednostki może stanowić barierę dla rozwoju niektórych branż działalności gospodarczej, np. odnawialnych źródeł energii. Ponadto, duże powierzchnie terenów objętych ochroną środowiska wymagają większych nakładów finansowych, w celu ich utrzymania i ochrony przed negatywną antropopresją.

Antropopresja, zgodnie z definicją, stanowi całokształt oddziaływania człowieka na środowisko naturalne. Co do zasady może ona mieć zarówno wydźwięk pozytywny jak i pejoratywny. Jej skutkiem są zmiany następujące w przyrodzie, przy czym znacznie częściej obserwuje się te negatywne, np. zanieczyszczenie gleb i wód czy szeroko pojętą utratę bioróżnorodności. W kontekście procesu rewitalizacji ważne jest zatem, aby ukierunkować działania na rejonach o wysokich walorach przyrodniczych, skupiając się na ich ochronie, w tym zapobieganiu destrukcyjnej działalności ludzkiej.

Gmina Sosnowica niemalże w całości leży w granicach Parku Krajobrazowego Pojezierze Łęczyńskie. Jej terytorium częściowo pokrywa się także z zasięgiem Poleskiego Parku Narodowego i Poleskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W części zachodniej znajduje się Rezerwat Przyrody „Torfowisko przy Jeziorze Czarnym”. Funkcjonują tu ponadto Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (Polesie i Lasy Parczewskie) oraz Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk: Ostoja Poleska i Wrzosowisko w Orzechowie. Generalnie, powierzchnia obszarów prawnie chronionych zajmuje ponad 87% terenu gminy. Najmniejszym udziałem terenów objętych ochroną środowiska cechuje się Turno (10,95% ogółu powierzchni terenów zielonych), a dalej Kropiwki i Pieszowola. 100% pokrycie obszarami chronionymi dot. całej południowej i centralnej części gminy.

W związku z tak licznym występowaniem form ochrony przyrody i krajobrazu na terenie gminy Sosnowica rekomenduje się podejmowanie działań przeciwdziałających negatywnej antropopresji i edukujących mieszkańców w kwestii dbałości o środowisko naturalne. Pod względem gospodarczym kluczowe będzie z kolei ukierunkowanie lokalnego rynku na rozwój branży turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki aktywnej.

Wskaźnik delimitacyjny: Udział budynków mieszkalnych z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.

Jednostka pomocnicza	Wartość wskaźnika
Górkki	44,93%
Komarówka	83,33%
Kropiwki	0,00%
Lejno	39,13%
Lipniak	25,00%
Nowy Orzechów	47,30%
Olchówka	32,00%
Pieszowola	30,77%
Sosnowica	43,16%
Sosnowica Dwór	45,45%
Stary Orzechów	32,43%
Turno	37,50%
Zbójno	16,67%
Zienki	26,67%
Średnia wartość wskaźnika dla gminy	39,74%

Legenda

- ▭ granica Gminy Sosnowica
- ▭ granice jednostek pomocniczych
- Udział budynków mieszkalnych z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.:
- 0%
- od 0% do 20%
- od 20% do 35%
- od 35% do 50%
- od 50% do 100%
- ▨ wartości gorsze od średniej

Źródło: dane Urzędu Gminy Sosnowica

Jedną z głównych przyczyn problemów środowiskowych w Polsce – a więc i w gminie Sosnowica – jest nieodpowiedni dobór źródeł ciepła. Pomimo rosnącej świadomości ekologicznej Polaków, duża część budynków mieszkalnych w dalszym ciągu ogrzewana jest przy pomocy przestarzałych kotłów węglowych. Te, stanowią bezpośrednie źródło znacznej emisji dwutlenku węgla i innych gazów cieplarnianych do atmosfery (zwłaszcza w sezonie grzewczym) oraz stanowią podłoże dla innych problemów z tym związanych m.in. ogólnego zanieczyszczenia powietrza, niskiego komfortu życia czy też kłopotów zdrowotnych ludności.

Przestarzałe urządzenia grzewcze w dużym stopniu wpływają na występowanie zjawiska tzw. niskiej emisji. Termin ten oznacza zanieczyszczenia, które wydzielają źródła znajdujące się na wysokości nie większej niż 40m. Pochodzą one zatem głównie z transportu bądź nieprawidłowego spalania złej jakości materiału opałowego w domowych piecach czy lokalnych kotłowniach. To właśnie niska emisja jest najbardziej szkodliwa dla człowieka, ze względu na fakt rozprzestrzeniania pyłów w najbliższej okolicy emitera. Podczas palenia wydzielane są duże ilości dymu, zawierającego tlenki węgla, azotu i siarki, a także inne substancje, w tym metale ciężkie. Są one niebezpieczne dla zdrowia – stanowią zagrożenie zarówno dla ludzi jak i środowiska.

W gminie Sosnowica poddano analizie wskaźnik udziału budynków mieszkalnych z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 roku. Z badania wynika, iż najwięcej obiektów ogrzewanych w ten sposób funkcjonuje w Komarówce (ponad 83%). Sytuacja gorsza od średniej panuje także w Górkach, Nowym Orzechowie, Sosnowicy oraz Sosnowicy Dworze. Najlepiej zaprezentowały się Kropiwki, gdzie nie zidentyfikowano żadnego budynku mieszkalnego ogrzewanego w sposób nie ekologiczny.

Celem poprawy warunków środowiskowych, a tym samym jakości zamieszkiwania na terenie gminy Sosnowica zaleca się uznanie ww. obszarów za priorytetowe w kontekście działań proekologicznych. Działalność w tym zakresie nabiera szczególnego znaczenia w związku z występowaniem w rejonie znacznej liczby terenów objętych ochroną prawną. Wobec powyższych konieczne jest niezwłoczne wdrożenie programu wymiany przestarzałych źródeł ogrzewania tak, by maksymalnie zminimalizować emisję zanieczyszczeń pyłowych jeszcze przed sezonem grzewczym.

5. Włączenie społeczeństwa w działania diagnostyczne – analiza jakościowa

5.1 Ankietyzacja

Zważając na fakt, iż dane statystyczne nie zawsze w pełni oddają sytuację badanego obszaru - jako że obarczone są marginesem błędu, w trakcie prac nad wyznaczeniem obszarów zdegradowanych i obszaru do rewitalizacji analizę wielokryterialną pogłębiono posługując się analizą jakościową.

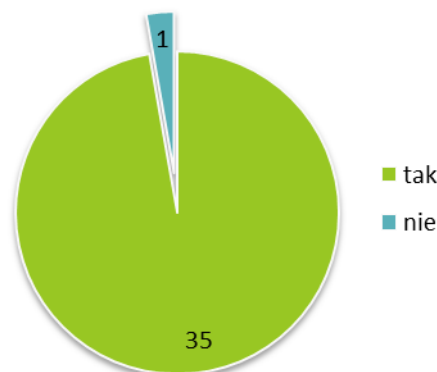
Chcąc zapoznać się z informacjami odnośnie sytuacji w gminie z bezpośredniego i najlepszego źródła – od mieszkańców gminy Sosnowica, posłużono się ankietą, jako jedną ze skuteczniejszych form badania większej grupy respondentów. Przeprowadzona w taki sposób analiza jakościowa jest ponadto narzędziem angażowania społeczności lokalnej w budowanie przyszłości gminy, dając możliwość bezpośredniego wypowiedzenia się, co daje możliwość współdecydowania o rozwoju gminy, którą zamieszkują.

Badanie przeprowadzono za pomocą ankiety on-line (dostępnej na stronie internetowej gminy Sosnowica: <https://nowa.sosnowica.pl/2023/05/08/ankieta-dotyczaca-nowo-opracowywanego-gminnego-programu-rewitalizacji-dla-gminy-sosnowica-na-lata-2024-2030/>) oraz w formie papierowej w maju 2023 roku.

Takie podejście pozwoliło dotrzeć do jak największej liczby mieszkańców. Badanie rozpoczęto od krótkiego wstępu uzasadniającego cel badania, a także kwestie merytoryczne i terminologię związaną z procesem delimitacji obszarów zdegradowanych i obszarów do rewitalizacji oraz nowotworzonego dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji.

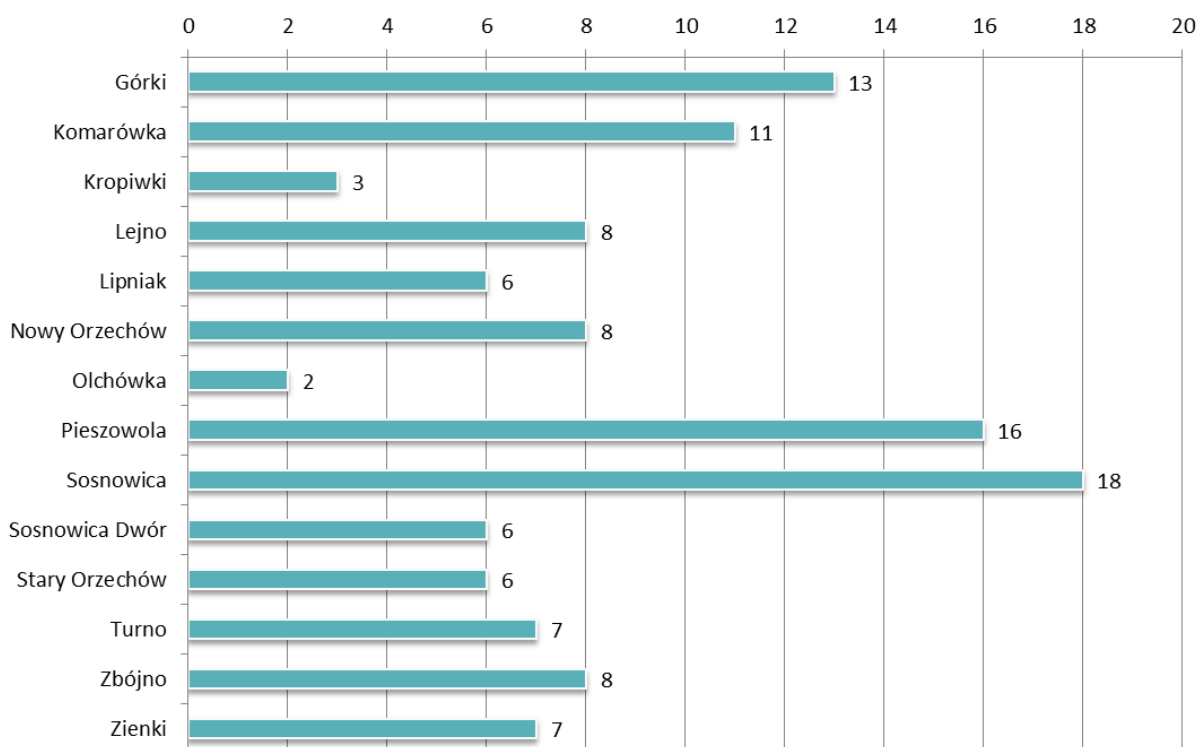
W pierwszym pytaniu poproszono respondentów o ocenę, czy gmina potrzebuje programu ożywienia społeczno-gospodarczego, realizowanego w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji. Znaczna większość badanych udzieliła odpowiedzi TAK (97,22% respondentów).

Wykres 1. Liczba odpowiedzi ankietowanych na pytanie 1. Czy Pani/Pana zdaniem gmina potrzebuje programu ożywienia społeczno-gospodarczego, realizowanego w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji?

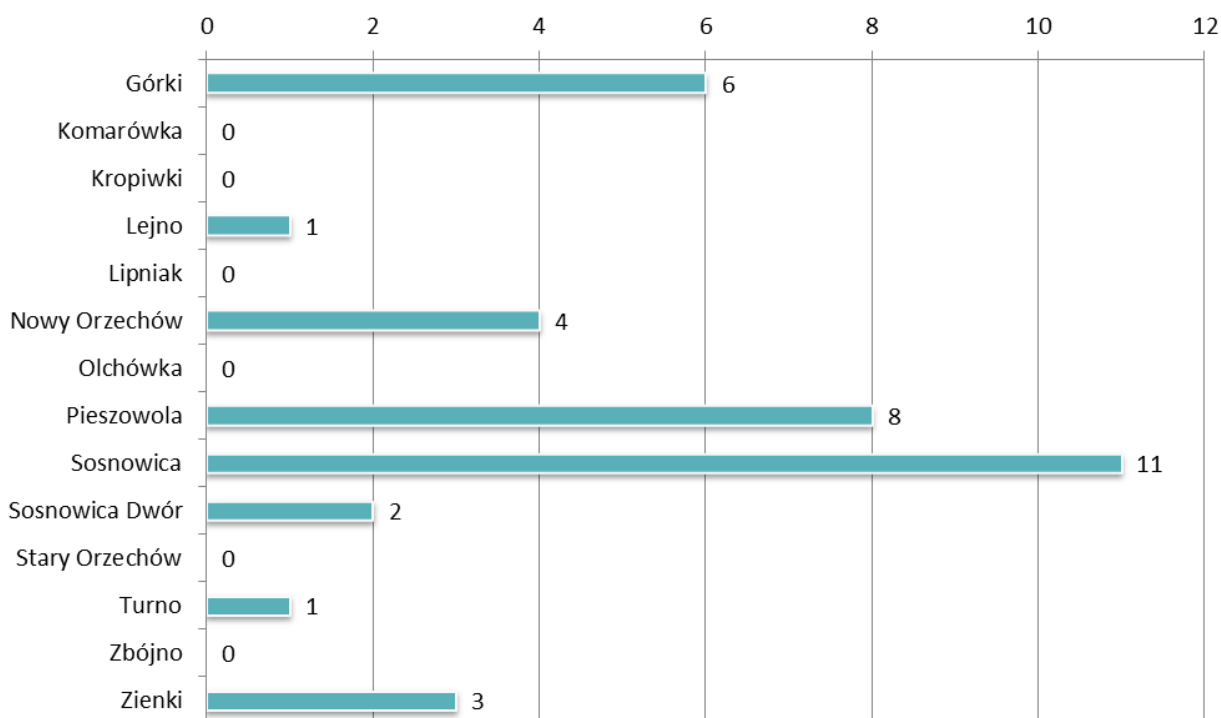
W drugim pytaniu mieszkańcy poproszeni zostali o wskazanie jednostek pomocniczych, które cechują się największym nagromadzeniem różnego rodzaju problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej. Ankietowani mogli wskazać maksymalnie 5 obszarów. Ankietowani najczęściej wskazywali jednostki pomocnicze: Sosnowica, Pieszowola oraz Górki.

Wykres 2. Liczba odpowiedzi na pytanie 2. Które z obszarów gminy Sosnowica Pani/Pana zdaniem, cechują się największym nagromadzeniem różnego rodzaju problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej?

W trzecim pytaniu mieszkańcy musieli wskazać tylko jedną z wymienionych wcześniej jednostek pomocniczych, która powinna zostać poddana procesowi rewitalizacji. Najczęściej wskazywano Sosnowicę. Nie wskazano natomiast jednostek pomocniczych: Komarówka, Kropiwki, Lipniak, Olchówka, Stary Orzechów, Zbójno.

Wykres 3. Liczba odpowiedzi na pytanie 3. Spośród sołectw wybranych w pytaniu nr 2 proszę wskazać to, które Pani/Pana zdaniem powinno zostać poddane procesowi rewitalizacji w pierwszej kolejności.

W następnym etapie ankiety, mieszkańcy odpowiedzieli na pytania dotyczące tylko obszaru wskazanego w pytaniu poprzednim. Zatem niewskazane w pytaniu trzecim jednostki pomocnicze: Komarówka, Kropiwki, Lipniak, Olchówka, Stary Orzechów, Zbójno zostały wyłączone z dalszej ankietyzacji.

Odpowiedzi na pytania numer 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 10 zostały zbiorczo przedstawione w podziale na jednostki pomocnicze w poniższych tabelach.

Tabela 2. Odpowiedzi na pytania 4-10. Jakiego rodzaju problemy i w jakim natężeniu (skali) występują w jednostce pomocniczej Górk.

Jednostka pomocnicza Górk						
	Rodzaj problemu	Natężenie (skala)				
		Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Wyższe natężenie	Wysokie natężenie
Strefa społeczna	bezrobocie				6	
	ubóstwo			3	3	
	przestępczość	1	4		1	
	alkoholizm			2	3	1
	przemoc w rodzinie	3	1	2		
	bezdomność	6				
	niepełnosprawność	1	4	1		
	starzenie się społeczeństwa			1	3	2
	brak dostępu do kultury			2	1	3
	niezaradność życiowa			3	2	1
	niski poziom integracji lokalnej			2	2	2
	uzależnienie od wsparcia finansowego z pomocy społecznej		1	2	2	1
	niski poziom edukacji			3	2	1
	niski poziom aktywności społecznej			2	3	1
emigracja ludzi młodych i wykształconych		1	2	2	1	
Strefa gospodarcza	niski poziom przedsiębiorczości			1	4	1
	niska jakość terenów inwestycyjnych				2	4
	zły wizerunek gminy w oczach inwestorów	1		1	2	2
	brak wsparcia dla nowych przedsiębiorców				3	3
	brak współpracy pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami		1	1	3	1
	niski poziom konkurencji na rynku lokalnym		1	2	3	
	brak źródeł finansowania dla przedsiębiorców			1	4	1
	niewystarczająca liczba miejsc pracy			1	1	4
	wysoki poziom bezrobocia			1	2	3
Strefa przestrzenno-funkcjonalna	utrudnienia w połączeniach z większymi ośrodkami				3	3
	niska jakość infrastruktury drogowej i pieszej				3	3
	niedostateczna dostępność chodników	1	1	2		2
	niedostateczna dostępność ścieżek rowerowych			1	1	4
	brak lub zły stan terenów zielonych (parki, skwery itp.)			1	1	4
	nieestetyczne otoczenie			2	1	3
	brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych			1	1	4
	wysoki poziom natężenia ruchu samochodowego	2	3	1		
	niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych			1	2	3
Strefa techniczna	brak wyposażenia w podstawowe media	1	1		1	3
	zły stan budynków mieszkalnych		1	2	1	2
	zły stan obiektów zabytkowych			1	2	3
	duża liczba obiektów zdegradowanych	1		1	2	2
Strefa środowiskowa	zanieczyszczenie zbiorników i cieków wodnych	4	1	1		
	zanieczyszczenie gleb, w tym dzięki wysypiska śmieci	2	1	2		1
	wysoki poziom natężenia hałasu	4	2			
	zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	4	1	1		
	Znaczna ilość wyrobów zawierających azbest		2	3	1	
Pytanie 9. Co wyróżnia wybrany obszar na tle innych, potencjały w wybranej jednostce pomocniczej	- Duża liczba bardzo żywiołowych dzieci, które potrzebują miejsca do wspólnej zabawy - Prężnie działające KGW - W lesie po między Górkami, a Sosnowicą jest bardzo piękne miejsce - krzywy "bajkowy" las - Pole bitwy w 1863r. przy drodze do Sosnowicy, na północ od wsi - Cicha i spokojna miejscowość (możliwość rozwoju agroturystyki)					

Pytanie 10: Inne istotne informacje z punktu widzenia opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Sosnowica	- Potrzeba nowoczesnej świetlicy (świetlica niewyremontowana), w której mógłby działać klub seniora - Potrzeba odnowy i modernizacji placu zabaw - Potrzeba uzupełnienia infrastruktury drogowej - Dzikie wysypiska śmieci w lasach

Tabela 3. Odpowiedzi na pytania 4-10. Jakiego rodzaju problemy i w jakim natężeniu (skali) występują w jednostce pomocniczej Lejno.

Jednostka pomocnicza Lejno						
	Rodzaj problemu	Natężenie (skala)				
		Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Wyższe natężenie	Wysokie natężenie
Strefa społeczna	bezrobocie				1	
	ubóstwo					1
	przestępczość		1			
	alkoholizm				1	
	przemoc w rodzinie	1				
	bezdomność	1				
	niepełnosprawność			1		
	starzenie się społeczeństwa					1
	brak dostępu do kultury					1
	niezaradność życiowa				1	
	niski poziom integracji lokalnej					1
	uzależnienie od wsparcia finansowego z pomocy społecznej			1		
	niski poziom edukacji					1
	niski poziom aktywności społecznej					1
emigracja ludzi młodych i wykształconych					1	
Strefa gospodarcza	niski poziom przedsiębiorczości					1
	niska jakość terenów inwestycyjnych	1				
	zły wizerunek gminy w oczach inwestorów			1		
	brak wsparcia dla nowych przedsiębiorców				1	
	brak współpracy pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami				1	
	niski poziom konkurencji na rynku lokalnym	1				
	brak źródeł finansowania dla przedsiębiorców					1
	niewystarczająca liczba miejsc pracy					1
wysoki poziom bezrobocia			1			
Strefa przestrzenno-funkcjonalna	utrudnienia w połączeniach z większymi ośrodkami					1
	niska jakość infrastruktury drogowej i pieszej					1
	niedostateczna dostępność chodników					1
	niedostateczna dostępność ścieżek rowerowych					1
	brak lub zły stan terenów zielonych (parki, skwery itp.)					1
	nieestetyczne otoczenie				1	
	brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych	1				
	wysoki poziom natężenia ruchu samochodowego			1		
niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych	1					
Strefa techniczna	brak wyposażenia w podstawowe media			1		
	zły stan budynków mieszkalnych					1
	zły stan obiektów zabytkowych				1	
	duża liczba obiektów zdegradowanych				1	
Strefa środowiskowa	zanieczyszczenie zbiorników i cieków wodnych			1		
	zanieczyszczenie gleb, w tym dzikie wysypiska śmieci				1	
	wysoki poziom natężenia hałasu				1	
	zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego		1			

	Znaczna ilość wyrobów zawierających azbest		1		
Pytanie 9. Co wyróżnia wybrany obszar na tle innych, potencjały w wybranej jednostce pomocniczej	-				
Pytanie 10: Inne istotne informacje z punktu widzenia opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Sosnowica	-				

Tabela 4. Odpowiedzi na pytania 4-10. Jakiego rodzaju problemy i w jakim natężeniu (skali) występują w jednostce pomocniczej Nowy Orzechów.

Jednostka pomocnicza Nowy Orzechów						
	Rodzaj problemu	Natężenie (skala)				
		Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Wyższe natężenie	Wysokie natężenie
Strefa społeczna	bezrobocie		1	1	1	1
	ubóstwo		1	1	2	
	przestępczość		2	2		
	alkoholizm			3	1	
	przemoc w rodzinie	3	1			
	bezdomność	4				
	niepełnosprawność	1	2	1		
	starzenie się społeczeństwa			1	3	
	brak dostępu do kultury			2	2	
	niezaradność życiowa		2	2		
	niski poziom integracji lokalnej				2	2
	uzależnienie od wsparcia finansowego z pomocy społecznej		1	1	2	
	niski poziom edukacji		1	2	1	
	niski poziom aktywności społecznej				3	1
emigracja ludzi młodych i wykształconych				2	2	
Strefa gospodarcza	niski poziom przedsiębiorczości			1	1	2
	niska jakość terenów inwestycyjnych			2		2
	zły wizerunek gminy w oczach inwestorów			3		1
	brak wsparcia dla nowych przedsiębiorców			2	1	1
	brak współpracy pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami			2		2
	niski poziom konkurencji na rynku lokalnym			2	2	
	brak źródeł finansowania dla przedsiębiorców			2	2	
	niewystarczająca liczba miejsc pracy			1	2	1
wysoki poziom bezrobocia			3	1		
Strefa przestrzennie-funkcjonalna	utrudnienia w połączeniach z większymi ośrodkami				1	3
	niska jakość infrastruktury drogowej i pieszej				1	3
	niedostateczna dostępność chodników					4
	niedostateczna dostępność ścieżek rowerowych					4
	brak lub zły stan terenów zielonych (parki, skwery itp.)				2	2
	nieestetyczne otoczenie				3	1
	brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych				2	2
	wysoki poziom natężenia ruchu samochodowego					4
	niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych					4
Strefa techniczna	brak wyposażenia w podstawowe media		1	3		
	zły stan budynków mieszkalnych			4		
	zły stan obiektów zabytkowych			4		
	duża liczba obiektów zdegradowanych		1	3		
Strefa środowiskowa	zanieczyszczenie zbiorników i cieków wodnych		1	1	2	
	zanieczyszczenie gleb, w tym dzięki wysypiska śmieci		1		3	
	wysoki poziom natężenia hałasu			1		3
	zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	1		1	1	1

	Znaczna ilość wyrobów zawierających azbest	1			3
Pytanie 9. Co wyróżnia wybrany obszar na tle innych, potencjały w wybranej jednostce pomocniczej		– Duże sołectwo, bliski dostęp do kilku jezior i lasów – Duża miejscowość, możliwość założenia agroturystyki – Zlokalizowany przy trasie wojewódzkiej			
Pytanie 10: Inne istotne informacje z punktu widzenia opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Sosnowica		– Brak kanalizacji – Możliwość rozwoju turystyki – Potrzeba działań integrujących społeczność			

Tabela 5. Odpowiedzi na pytania 4-10. Jakiego rodzaju problemy i w jakim natężeniu (skali) występują w jednostce pomocniczej Pieszowola.

Jednostka pomocnicza Pieszowola						
	Rodzaj problemu	Natężenie (skala)				
		Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Wyższe natężenie	Wysokie natężenie
Strefa społeczna	bezrobocie		2	2	3	1
	ubóstwo	1	1	2	2	2
	przestępczość	2	3	3		
	alkoholizm			2	2	4
	przemoc w rodzinie		2	4	1	1
	bezdomność	3	3	2		
	niepełnosprawność		3	4	1	
	starzenie się społeczeństwa		1	1	2	4
	brak dostępu do kultury			1	1	6
	niezaradność życiowa		2	1	1	4
	niski poziom integracji lokalnej			3	3	2
	uzależnienie od wsparcia finansowego z pomocy społecznej		1	3	1	3
	niski poziom edukacji		1	3	1	3
	niski poziom aktywności społecznej		1	2	1	4
emigracja ludzi młodych i wykształconych		1	2	1	4	
Strefa gospodarcza	niski poziom przedsiębiorczości	1	3	3		1
	niska jakość terenów inwestycyjnych		1	3	2	2
	zły wizerunek gminy w oczach inwestorów	1	2	2	2	1
	brak wsparcia dla nowych przedsiębiorców		1	3	2	2
	brak współpracy pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami			4	1	3
	niski poziom konkurencji na rynku lokalnym		1	3	1	3
	brak źródeł finansowania dla przedsiębiorców		1	3	3	1
	niewystarczająca liczba miejsc pracy			4	2	2
wysoki poziom bezrobocia		1	4		3	
Strefa przestrzenno-funkcjonalna	utrudnienia w połączeniach z większymi ośrodkami			1	2	5
	niska jakość infrastruktury drogowej i pieszej			1		7
	niedostateczna dostępność chodników			2		6
	niedostateczna dostępność ścieżek rowerowych					8
	brak lub zły stan terenów zielonych (parki, skwery itp.)		1	1	1	5
	nieestetyczne otoczenie		1	1	2	4
	brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych	2	1	3	1	1
	wysoki poziom natężenia ruchu samochodowego	1	1	2	3	1
	niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych					8
Strefa techniczna	brak wyposażenia w podstawowe media	2	2	2	1	1
	zły stan budynków mieszkalnych		3	5		
	zły stan obiektów zabytkowych		1	2		5
	duża liczba obiektów zdegradowanych		3	3		2
Strefa środowiskowa	zanieczyszczenie zbiorników i cieków wodnych		3	4		1
	zanieczyszczenie gleb, w tym dzięki wysypiska śmieci		2	3		3

	wysoki poziom natężenia hałasu		2	5		1
	zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	1	3	2	2	
	Znaczna ilość wyrobów zawierających azbest		1	4	2	1
Pytanie 9. Co wyróżnia wybrany obszar na tle innych, potencjały w wybranej jednostce pomocniczej	- Zaangażowanie Koła Gospodyń Wiejskich w integrację społeczeństwa - Rekreacja, turystyka związana z Poleskim Parkiem Narodowym - Piękne krajobrazy - Las, stawy - Piękny budynek starej szkoły (obecnie niszczeje)					
Pytanie 10: Inne istotne informacje z punktu widzenia opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Sosnowica	- Rejon świetlicy wiejskiej w Pieszowoli, brak zaplecza sportowego, brak placu zabaw dla dzieci - Brak: ścieżki rowerowej, chodników oraz kanalizacji, zły stan dróg - Brak punktów widokowych, brak publicznych parkingów i miejsc postojowych, brak infrastruktury dla turystyki pieszej, brak gospodarstw ekologicznych i zachęty do tworzenia tego rodzaju gospodarstw					

Tabela 6. Odpowiedzi na pytania 4-10. Jakiego rodzaju problemy i w jakim natężeniu (skali) występują w jednostce pomocniczej Sosnowica.

Jednostka pomocnicza Sosnowica						
	Rodzaj problemu	Natężenie (skala)				
		Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Wyższe natężenie	Wysokie natężenie
Strefa społeczna	bezrobocie		1	6	3	1
	ubóstwo		2	6	3	
	przestępczość	3	5	1	2	
	alkoholizm		2	4	5	
	przemoc w rodzinie	1	3	6	1	
	bezdomność	8	3			
	niepełnosprawność	1	4	4	2	
	starzenie się społeczeństwa		1	1	4	5
	brak dostępu do kultury	1	8	1		1
	niezaradność życiowa		2	6	3	
	niski poziom integracji lokalnej		2	5	2	2
	uzależnienie od wsparcia finansowego z pomocy społecznej		1	2	6	2
	niski poziom edukacji	1	5	3	1	1
	niski poziom aktywności społecznej	1	2	5	1	2
	emigracja ludzi młodych i wykształconych		1	1	4	5
Strefa gospodarcza	niski poziom przedsiębiorczości		1	5	2	3
	niska jakość terenów inwestycyjnych	1	1	3	2	4
	zły wizerunek gminy w oczach inwestorów	4		4	1	2
	brak wsparcia dla nowych przedsiębiorców		2	3	2	4
	brak współpracy pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami			5	4	2
	niski poziom konkurencji na rynku lokalnym		1	5	4	1
	brak źródeł finansowania dla przedsiębiorców		1	2	6	2
	niewystarczająca liczba miejsc pracy		1	3	5	2
wysoki poziom bezrobocia		2	5	2	2	
Strefa przestrzennie-funkcjonalna	utrudnienia w połączeniach z większymi ośrodkami			1	5	5
	niska jakość infrastruktury drogowej i pieszej			1	4	6
	niedostateczna dostępność chodników	1	3	2	3	2
	niedostateczna dostępność ścieżek rowerowych			1	3	7
	brak lub zły stan terenów zielonych (parki, skwery itp.)		4	1	3	3
	nieestetyczne otoczenie	5	2		2	2
	brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych	4	3		2	2
	wysoki poziom natężenia ruchu samochodowego	4	1	3	2	1
	niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych			1	3	7

Strefa techniczna	brak wyposażenia w podstawowe media	2	2	4	3	
	zły stan budynków mieszkalnych	1	4	5	1	
	zły stan obiektów zabytkowych	2	1	4	4	
	duża liczba obiektów zdegradowanych	2	3	3	1	2
Strefa środowiskowa	zanieczyszczenie zbiorników i cieków wodnych	4	2	3	2	
	zanieczyszczenie gleb, w tym dzięki wysypiska śmieci	3	3	4	1	
	wysoki poziom natężenia hałasu	6	2	3		
	zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	7	3	1		
	Znaczna ilość wyrobów zawierających azbest	2	3	5		1
Pytanie 9. Co wyróżnia wybrany obszar na tle innych, potencjały w wybranej jednostce pomocniczej		– Położenie przy drodze wojewódzkiej, w centrum gminy – Bliskie sąsiedztwo do ośrodków/bazy turystycznej – Centrum społeczno- kulturowe. Znajduje się tu wiele ważnych obiektów: urząd gminy, szkoła, gminny ośrodek kultury, biblioteka, śds, bank, apteki, przedszkola, sklepy, zaplecze kulinarne, rekreacyjne, kulturalne, punkt informacji turystycznej – tereny rekreacyjne przyjazne turystom, otoczenie lasów, jezior i parku krajobrazowego – Dziedzictwo historyczne – Obszary objęte ochroną konserwatorską				
Pytanie 10: Inne istotne informacje z punktu widzenia opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Sosnowica		– Jednostka pomocnicza jest gęsto zaludniona, koncentrują się tu negatywne zjawiska społeczne, a dodatkowo występują tu tereny i obiekty użyteczności publicznej, których modernizacja / zagospodarowanie przyczyni się do rozwiązania problemów społecznych. – Potrzeba modernizacji oczyszczalni ścieków – Ograniczony dostęp do baz noclegowych – brak ścieżek rowerowych i edukacyjnych – rozproszona zabudowa, dużo wolnych przestrzeni niezagospodarowanych lub nie możliwych aktualnie do zagospodarowania z uwagi na stan prawny(rozdrobienie własności) oraz regulacje prawne(wąskie ulice, brak planu zagospodarowania) – potrzeba inwestycji w infrastrukturę turystyczną i drogową (droga Sosnowica – Pieszowola)				

Tabela 7. Odpowiedzi na pytania 4-10. Jakiego rodzaju problemy i w jakim natężeniu (skali) występują w jednostce pomocniczej Sosnowica Dwór.

Jednostka pomocnicza Sosnowica Dwór						
	Rodzaj problemu	Natężenie (skala)				
		Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Wyższe natężenie	Wysokie natężenie
Strefa społeczna	bezrobocie	1	1			
	ubóstwo			2		
	przestępczość		1			1
	alkoholizm		1	1		
	przemoc w rodzinie	1	1			
	bezdomność	1		1		
	niepełnosprawność				1	1
	starzenie się społeczeństwa			1		1
	brak dostępu do kultury			1	1	
	niezaradność życiowa			1	1	
	niski poziom integracji lokalnej			1	1	
	uzależnienie od wsparcia finansowego z pomocy społecznej			1		1
	niski poziom edukacji			1	1	
	niski poziom aktywności społecznej			1	1	
emigracja ludzi młodych i wykształconych			1		1	
Strefa gospodarcza	niski poziom przedsiębiorczości					2
	niska jakość terenów inwestycyjnych			1	1	
	zły wizerunek gminy w oczach inwestorów			1	1	
	brak wsparcia dla nowych przedsiębiorców					2

	brak współpracy pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami			1	1	
	niski poziom konkurencji na rynku lokalnym			2		
	brak źródeł finansowania dla przedsiębiorców					2
	niewystarczająca liczba miejsc pracy			2		
	wysoki poziom bezrobocia				1	1
Strefa przestrzenno-funkcjonalna	utrudnienia w połączeniach z większymi ośrodkami				1	1
	niska jakość infrastruktury drogowej i pieszej				1	1
	niedostateczna dostępność chodników			1	1	
	niedostateczna dostępność ścieżek rowerowych				2	
	brak lub zły stan terenów zielonych (parki, skwery itp.)			1	1	
	nieestetyczne otoczenie			2		
	brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych		1		1	
	wysoki poziom natężenia ruchu samochodowego	2				
	niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych	1				1
Strefa techniczna	brak wyposażenia w podstawowe media				1	1
	zły stan budynków mieszkalnych				2	
	zły stan obiektów zabytkowych			1	1	
	duża liczba obiektów zdegradowanych			1		1
Strefa środowiskowa	zanieczyszczenie zbiorników i cieków wodnych	2				
	zanieczyszczenie gleb, w tym dzięki wysypiska śmieci	2				
	wysoki poziom natężenia hałasu	2				
	zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	2				
	Znaczna ilość wyrobów zawierających azbest	1	1			
Pytanie 9. Co wyróżnia wybrany obszar na tle innych, potencjały w wybranej jednostce pomocniczej	- Walory turystyczne i rekreacyjne - Czyste środowisko przyrodnicze					
Pytanie 10: Inne istotne informacje z punktu widzenia opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Sosnowica	- Zły stan dróg - Zły stan rowów melioracyjnych					

Tabela 8. Odpowiedzi na pytania 4-10. Jakiego rodzaju problemy i w jakim natężeniu (skali) występują w jednostce pomocniczej Turno.

Jednostka pomocnicza Turno						
	Rodzaj problemu	Natężenie (skala)				
		Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Wyższe natężenie	Wysokie natężenie
Strefa społeczna	bezrobocie			1		
	ubóstwo	1				
	przestępczość	1				
	alkoholizm		1			
	przemoc w rodzinie	1				
	bezdromność	1				
	niepełnosprawność		1			
	starzenie się społeczeństwa					1
	brak dostępu do kultury					1
	niezaradność życiowa		1			
	niski poziom integracji lokalnej		1			
	uzależnienie od wsparcia finansowego z pomocy społecznej		1			
	niski poziom edukacji					1
	niski poziom aktywności społecznej					1
emigracja ludzi młodych i wykształconych					1	
Strefa gospodarcza	niski poziom przedsiębiorczości	1				
	niska jakość terenów inwestycyjnych					1
	zły wizerunek gminy w oczach inwestorów					1

	brak wsparcia dla nowych przedsiębiorców			1		
	brak współpracy pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami		1			
	niski poziom konkurencji na rynku lokalnym		1			
	brak źródeł finansowania dla przedsiębiorców		1			
	niewystarczająca liczba miejsc pracy					1
	wysoki poziom bezrobocia					1
Strefa przestrzenno-funkcjonalna	utrudnienia w połączeniach z większymi ośrodkami					1
	niska jakość infrastruktury drogowej i pieszej					1
	niedostateczna dostępność chodników					1
	niedostateczna dostępność ścieżek rowerowych					1
	brak lub zły stan terenów zielonych (parki, skwery itp.)	1				
	nieestetyczne otoczenie	1				
	brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych	1				
	wysoki poziom natężenia ruchu samochodowego		1			
	niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych					1
Strefa techniczna	brak wyposażenia w podstawowe media	1				
	zły stan budynków mieszkalnych			1		
	zły stan obiektów zabytkowych	1				
	duża liczba obiektów zdegradowanych					1
Strefa środowiskowa	zanieczyszczenie zbiorników i cieków wodnych		1			
	zanieczyszczenie gleb, w tym dzięki wysypiska śmieci		1			
	wysoki poziom natężenia hałasu	1				
	zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego		1			
	Znaczna ilość wyrobów zawierających azbest		1			
Pytanie 9. Co wyróżnia wybrany obszar na tle innych, potencjały w wybranej jednostce pomocniczej		-				
Pytanie 10: Inne istotne informacje z punktu widzenia opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Sosnowica		- Bardzo zły stan dróg - Brak komunikacji z innymi sołectwami i miastami				

Tabela 9. Odpowiedzi na pytania 4-10. Jakiego rodzaju problemy i w jakim natężeniu (skali) występują w jednostce pomocniczej Zienki.

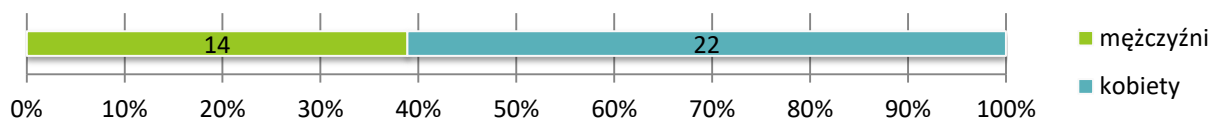
Jednostka pomocnicza Zienki						
	Rodzaj problemu	Natężenie (skala)				
		Brak problemu	Niskie natężenie	Średnie natężenie	Wyższe natężenie	Wysokie natężenie
Strefa społeczna	bezrobocie				1	2
	ubóstwo			1	1	1
	przestępczość		1	1		1
	alkoholizm			1		2
	przemoc w rodzinie				1	2
	bezdomność		1		1	1
	niepełnosprawność			1	1	1
	starzenie się społeczeństwa				1	2
	brak dostępu do kultury		1	1		1
	niezaradność życiowa			1		2
	niski poziom integracji lokalnej			2		1
	uzależnienie od wsparcia finansowego z pomocy społecznej				1	2
	niski poziom edukacji			1	1	1
	niski poziom aktywności społecznej			1	1	1
	emigracja ludzi młodych i wykształconych					3
Strefa gospodarcza	niski poziom przedsiębiorczości			2		1
	niska jakość terenów inwestycyjnych			1		2

	zły wizerunek gminy w oczach inwestorów		2			1
	brak wsparcia dla nowych przedsiębiorców			1	1	1
	brak współpracy pomiędzy lokalnymi przedsiębiorcami			2		1
	niski poziom konkurencji na rynku lokalnym			2		1
	brak źródeł finansowania dla przedsiębiorców			2		1
	niewystarczająca liczba miejsc pracy				1	2
	wysoki poziom bezrobocia			1		2
Strefa przestrzenno-funkcjonalna	utrudnienia w połączeniach z większymi ośrodkami				1	2
	niska jakość infrastruktury drogowej i pieszej			1		2
	niedostateczna dostępność chodników				1	2
	niedostateczna dostępność ścieżek rowerowych			1		2
	brak lub zły stan terenów zielonych (parki, skwery itp.)			1	1	1
	nieestetyczne otoczenie			2		1
	brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych			1	1	1
	wysoki poziom natężenia ruchu samochodowego		1	1		1
	niewystarczająca liczba połączeń komunikacyjnych				1	2
Strefa techniczna	brak wyposażenia w podstawowe media			2	1	
	zły stan budynków mieszkalnych			2	1	
	zły stan obiektów zabytkowych		1		2	
	duża liczba obiektów zdegradowanych			3		
Strefa środowiskowa	zanieczyszczenie zbiorników i cieków wodnych			2		1
	zanieczyszczenie gleb, w tym dzięki wysypiska śmieci				2	1
	wysoki poziom natężenia hałasu			3		
	zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego			1	2	
	Znaczna ilość wyrobów zawierających azbest		1	2		
Pytanie 9. Co wyróżnia wybrany obszar na tle innych, potencjały w wybranej jednostce pomocniczej	– Duża liczba mieszkańców, duża liczba młodzieży					
Pytanie 10: Inne istotne informacje z punktu widzenia opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Sosnowica	– Brak dodatkowych zajęć dla młodzieży i osób starszych – Zły stan dróg – Potrzebne nowe miejsca pracy					

Metryczka

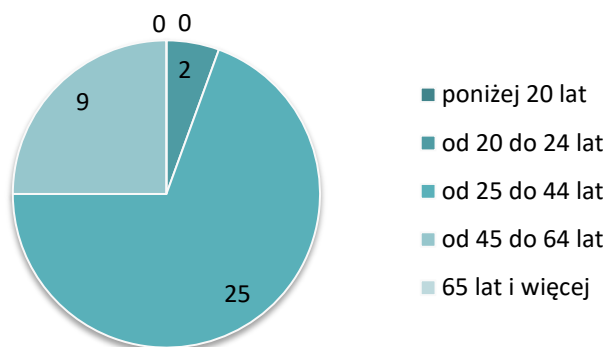
W ankiecie wzięło udział 36 osób, w tym 22 kobiety (61,1% ankietowanych) oraz 14 mężczyzn (38,9%).

Wykres 4. Płeć respondentów

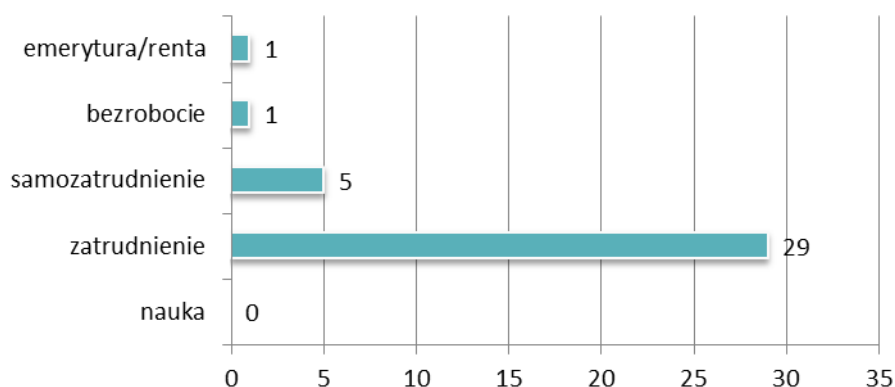
Wśród osób ankietowanych najliczniejszą grupę stanowili mieszkańcy w wieku od 25 do 44 lat. W badaniu wzięło też udział 9 osób w wieku od 45 do 64 lat oraz 2 osoby w wieku od 20 do 24 lat. W badaniu nie wzięły udziału osoby w wieku poniżej 20 roku życia oraz powyżej 65 roku życia.

Wykres 5. Wiek respondentów (liczba ankietowanych)

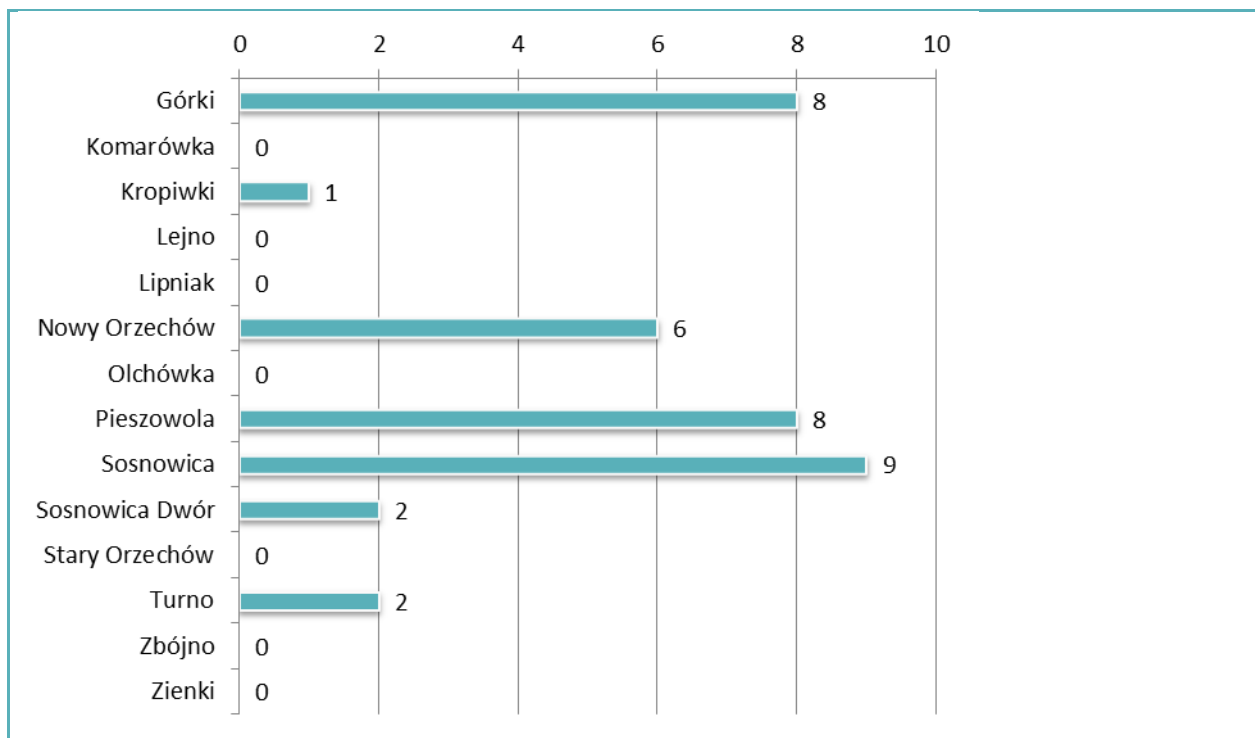
Analizując status zawodowy respondentów przeważającą liczbę ankietowanych stanowiły osoby zatrudnione (80,6% respondentów). Kolejną grupę pod względem liczebności stanowią osoby samozatrudnione (13,9%). W badaniu wzięła udział jedna osoba na emeryturze/ rencie oraz 1 osoba bezrobotna.

Wykres 6. Sytuacja zawodowa respondentów

Dzięki analizie miejsca zamieszkania respondentów można przeanalizować, czy mieszkańcy gminy wskazali głównie problemy w sołectwie swojego zamieszkania. Duża grupa ankietowanych, jako teren wymagający podjęcia działań rewitalizacyjnych wybrała sołectwo, w którym mieszka. Pozwala to przypuszczać, że wskazywane przez respondentów problemy zauważane są przez okolicznych mieszkańców. Jednakże byli też ankietowani, którzy zauważali kryzysową sytuację w innym sołectwie niż miejsce zamieszkania. Najwięcej ankietowanych zamieszkuje sołectwa: Sosnowica, Pieszowola i Górki.

Wykres 7. Miejsce zamieszkania respondentów

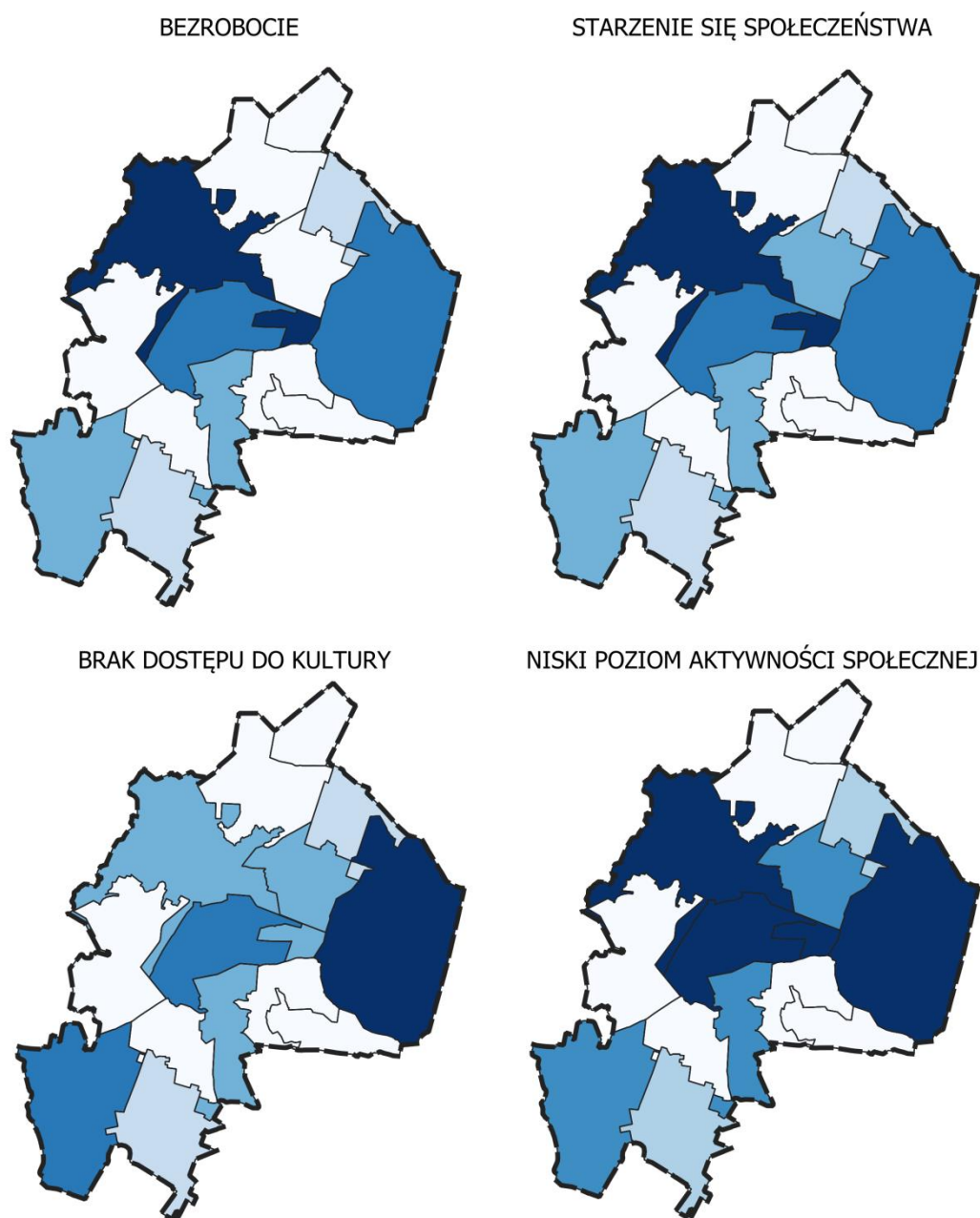

W celu graficznego zaprezentowania wyników analizy jakościowej stworzono kartogramy obrazujące problemy wskazane przez mieszkańców podczas ankietyzacji w poszczególnych sferach. Zobrazowane zjawiska to problemy społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne i środowiskowe, które zdaniem mieszkańców cechują się największym natężeniem (skalą).

Przyjęto założenie, iż określenie średniego, wyższego i wysokiego natężenia problemu jest stanem niepokojącym, sugerującym kryzys w danym obszarze. Na kartogramach zaprezentowano, zatem te problemy, co do których padło najwięcej odpowiedzi w kategoriach „średnie natężenie”, „wyższe natężenie” oraz „wysokie natężenie”, grupując je następująco.

Po przeanalizowaniu wyników ankiety stwierdza się, iż zagadnienia związane ze sferą społeczną mają szczególne znaczenie dla społeczności lokalnej, a problemy pojawiające się w tym wymiarze są wyjątkowo mocno odczuwalne. Najczęściej zgłaszanym zjawiskiem negatywnym, występującym w gminie jest starzenie się społeczeństwa, które w największym stopniu doskwiera mieszkańcom Sosnowicy. Pod względem obszarowym zdecydowanie najpoważniejszym problemem pozostaje natomiast niski poziom aktywności społecznej, z którym borykają się przede wszystkim: Sosnowica, Górki i Pieszowola. Sytuacją kryzysową charakteryzują się ponadto kwestie bezrobocia oraz dostępu do kultury. Generalnie, największym natężeniem problemów w sferze społecznej charakteryzują się jednostki takie jak: Sosnowica, Pieszowola, Górki, a także Nowy Orzechów i Zienki.

Ryc. 5. Natężenie sytuacji kryzysowej w sferze społecznej wg odpowiedzi ankietowanych

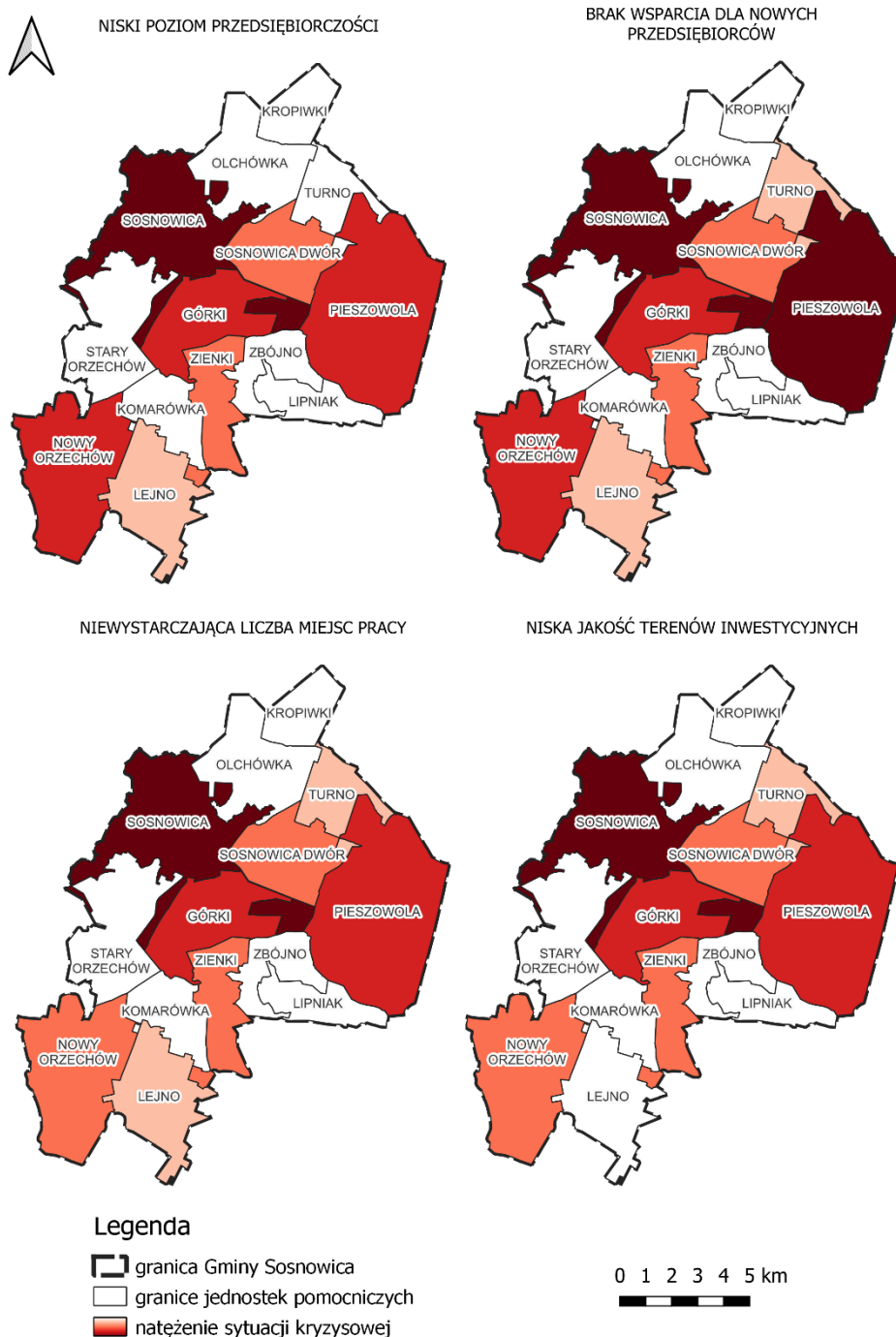
Źródło: Opracowanie własne

W wymiarze gospodarczym za najbardziej dotkliwe problemy mieszkańcy uznali niewystarczającą liczbę miejsc pracy oraz brak wsparcia dla nowych przedsiębiorców. Liczba odpowiedzi w ankietach w obu przypadkach była bardzo zbliżona, a jako sołectwa o największym natężeniu sytuacji kryzysowej w tym zakresie wskazano: Sosnowicę, Pieszowolę oraz Górki. Ankietowani poruszyli również niepokojącą kwestię niskiej atrakcyjności terenów inwestycyjnych, dotyczącą przede wszystkim Sosnowicy, a także ogólnie niskiego poziomu przedsiębiorczości.

Co istotne problemy te wpływają bezpośrednio na poziom życia mieszkańców, a ich wysokie natężenie może prowadzić do pogłębiania się towarzyszących im zjawisk negatywnych w wymiarze społecznym, takich jak ubóstwo, uzależnienie od pomocy społecznej czy szerzenie się patologii społecznych. Ponadto, problemy te przekładają się na rozwój gospodarczy całego obszaru gminy, hamując

możliwość lokalizowania nowych przedsiębiorstw, które mogłyby napędzać lokalną gospodarkę i przyciągać kolejnych inwestorów.

Ryc. 6. Natężenie sytuacji kryzysowej w sferze gospodarczej wg odpowiedzi ankietowanych

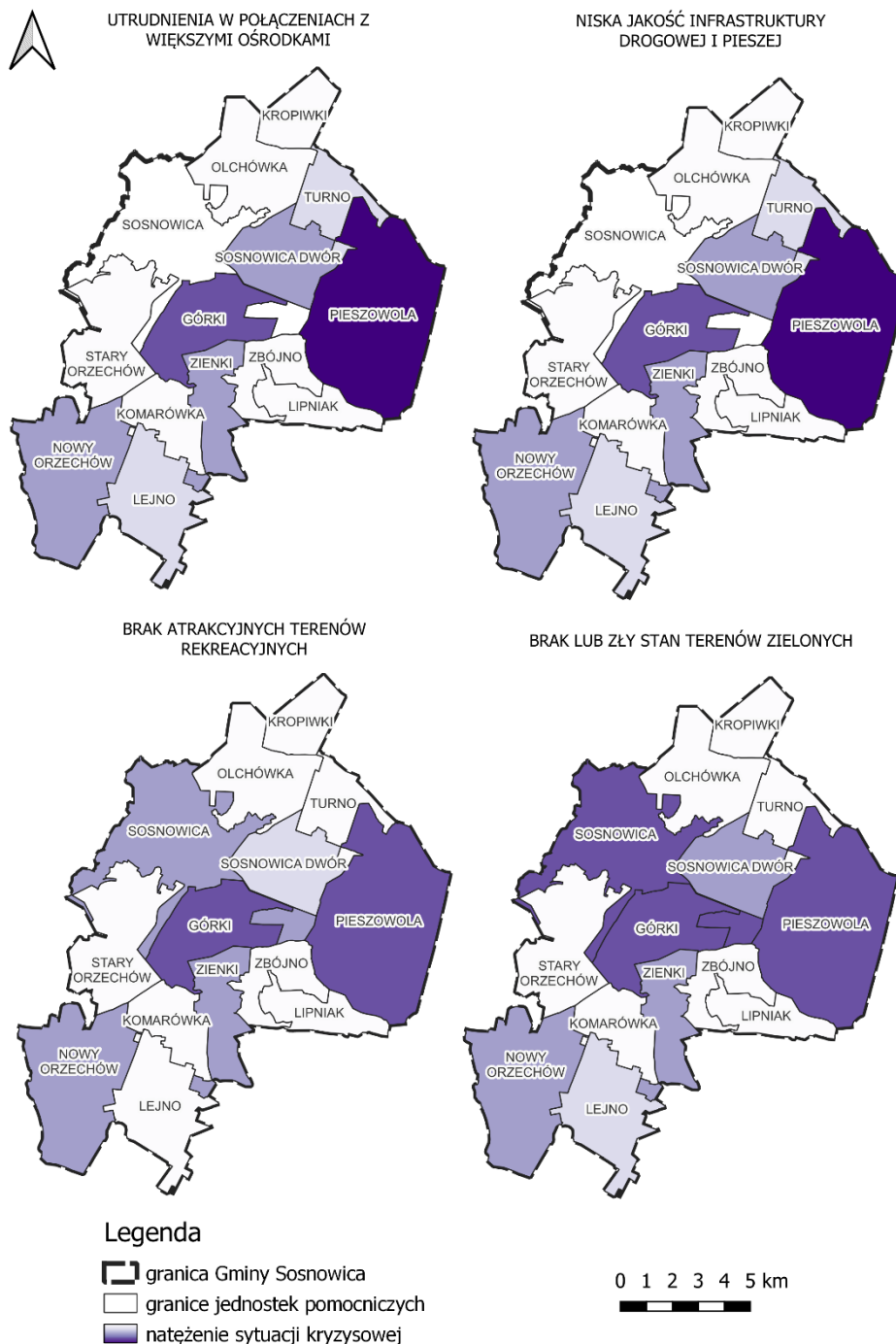

Źródło: Opracowanie własne

Pod względem przestrzenno-funkcyjnym największą liczbę odpowiedzi wskazujących na średni i wysoki stopień natężenia problemu otrzymały zagadnienia dot. utrudnień w połączeniach z większymi ośrodkami oraz niskiej jakości infrastruktura drogowa i piesza. Obszarem, na którym występuje najsilniejsza kumulacja owych negatywnych zjawisk jest Pieszowola. Poza problemami związanymi z komunikacją i bezpieczeństwem na drogach, mieszkańcy zgłaszali również brak atrakcyjnych terenów rekreacyjnych oraz zły stan terenów zielonych. Tego rodzaju deficyty mają znaczący wpływ na

możliwości rozwojowe gminy, przekładając się w sposób bezpośredni na spadek poziomu atrakcyjności inwestycyjnej. To z kolei pogłębiać będzie problem bezrobocia i niewystarczającej liczby miejsc pracy, a także niższe wpływy z podatków do budżetu gminy.

Ryc. 7. Natężenie sytuacji kryzysowej w sferze przestrzenno-funkcjonalnej wg odpowiedzi ankietowanych

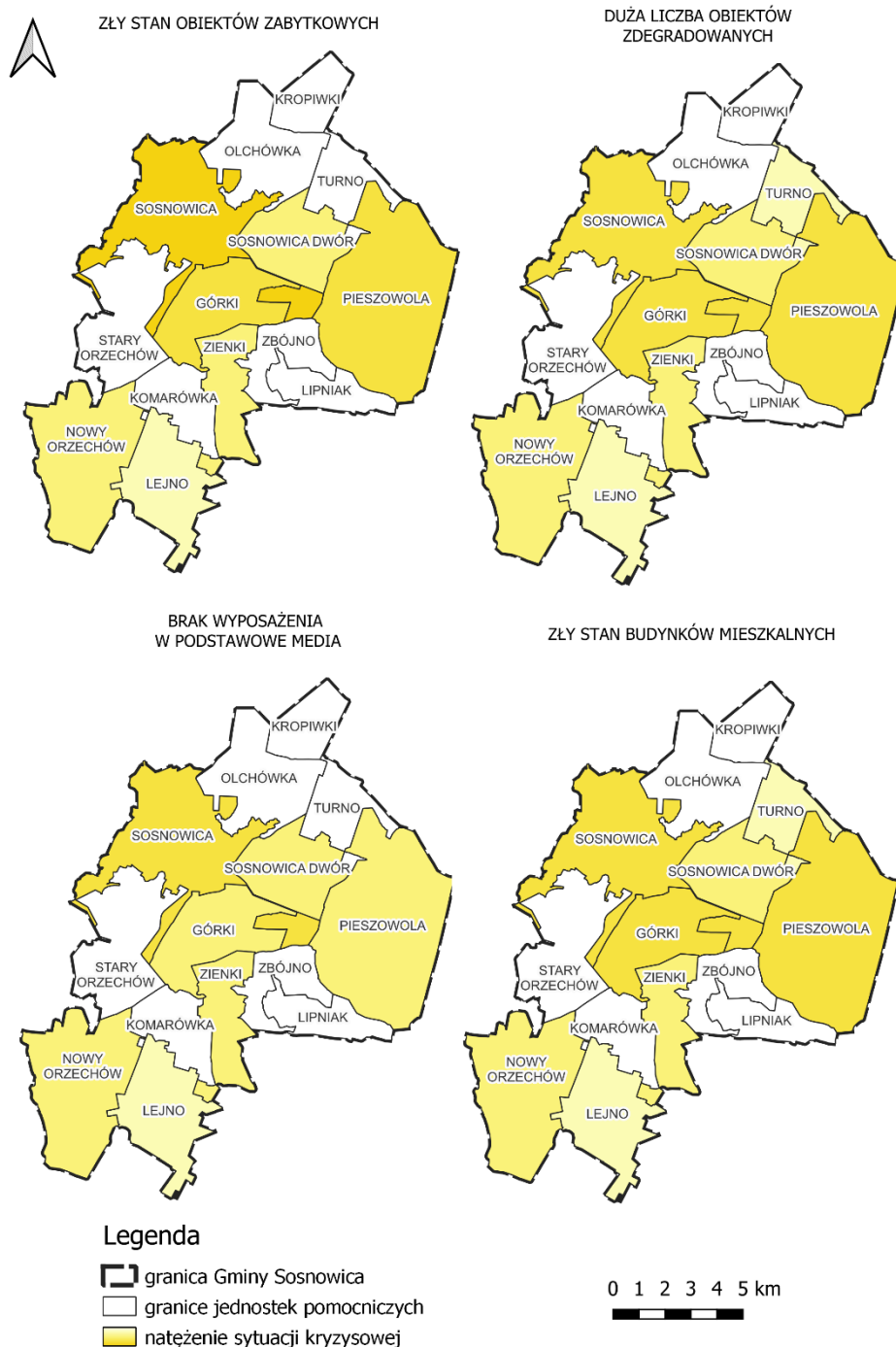

Źródło: Opracowanie własne

W sferze technicznej za kwestię najbardziej dotkliwą dla gminy mieszkańcy uznali zły stan obiektów zabytkowych. Sytuację kryzysową związaną z tym zagadnieniem odnotowano przede wszystkim w Sosnowicy, Pieszowoli i Górkach. Ankietowani licznie głosy oddali również na problemy związane ze złym stanem budynków mieszkalnych oraz dużą liczbą obiektów zdegradowanych. W ujęciu ogólnym

stwierdza się więc, że dla lokalnej społeczności szczególnie istotne znaczenie ma estetyka otoczenia związana z wyglądem i stanem technicznym miejscowej zabudowy.

Ryc. 8. Natężenie sytuacji kryzysowej w sferze technicznej wg odpowiedzi ankietowanych

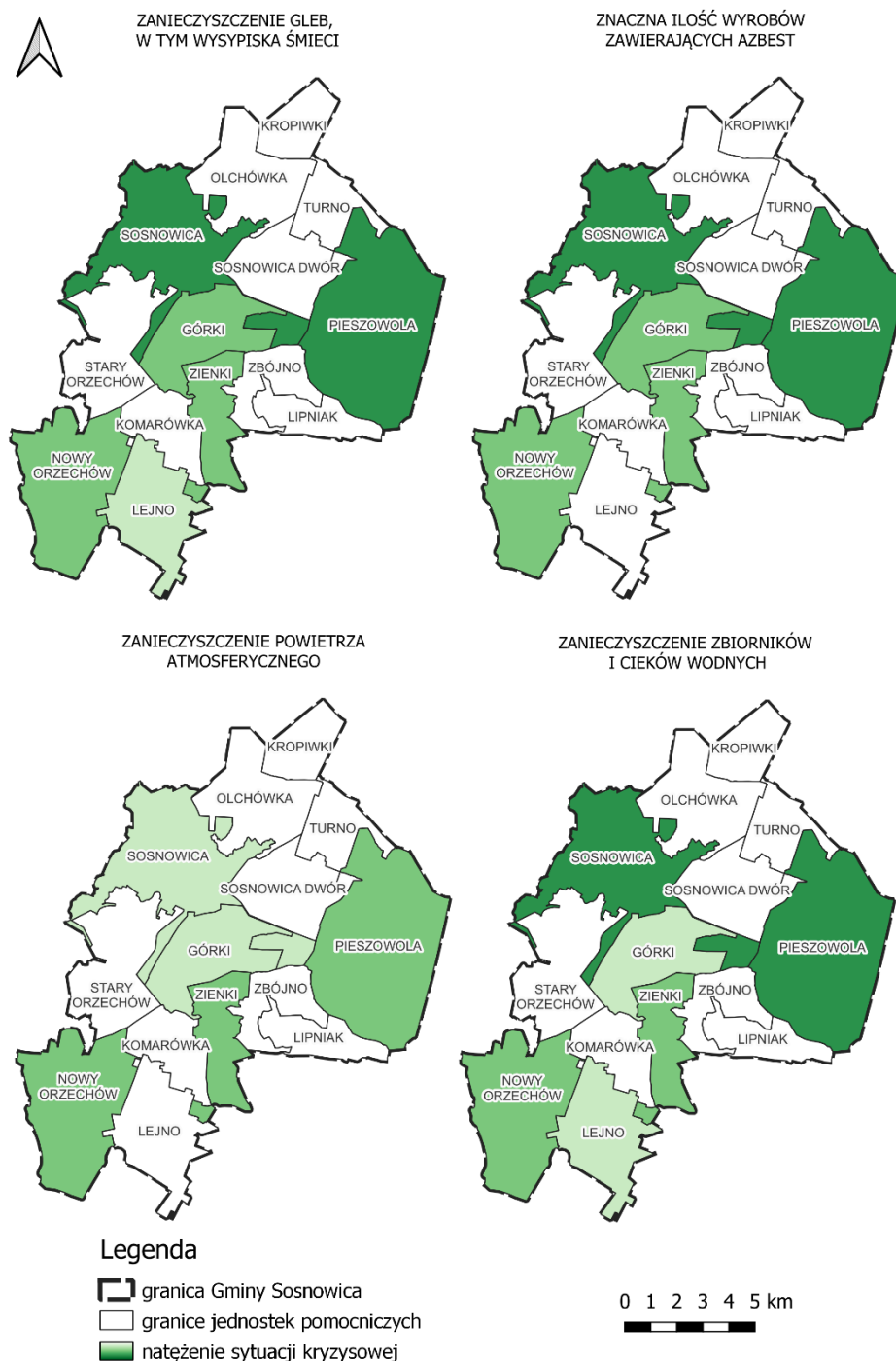

Źródło: Opracowanie własne

Za najpoważniejszy problem w wymiarze środowiskowym ankietowani uznali znaczną ilość wyrobów zawierających azbest na terenie gminy. Zbliżoną liczbę głosów oddano również na problem zanieczyszczenia gleb, w tym wysypiska śmieci. Zjawiska te dot. przede wszystkim Sosnowicy i Pieszowoli, a w mniejszym stopniu także jednostek: Górkki, Zienki i Nowy Orzechów.

Problemy sfery środowiskowej stanowią ważny czynnik, mający wpływ na rozwój gminy bądź jego zahamowanie. Stan środowiska naturalnego jest czynnikiem, który z roku na rok zyskuje na znaczeniu w oczach lokalnych społeczności. Jego jakość determinuje bowiem atrakcyjność osiedleńczą obszaru, przekładając się na poziom życia w danym rejonie.

Ryc. 9. Stężenie sytuacji kryzysowej w sferze środowiskowej wg odpowiedzi ankietowanych

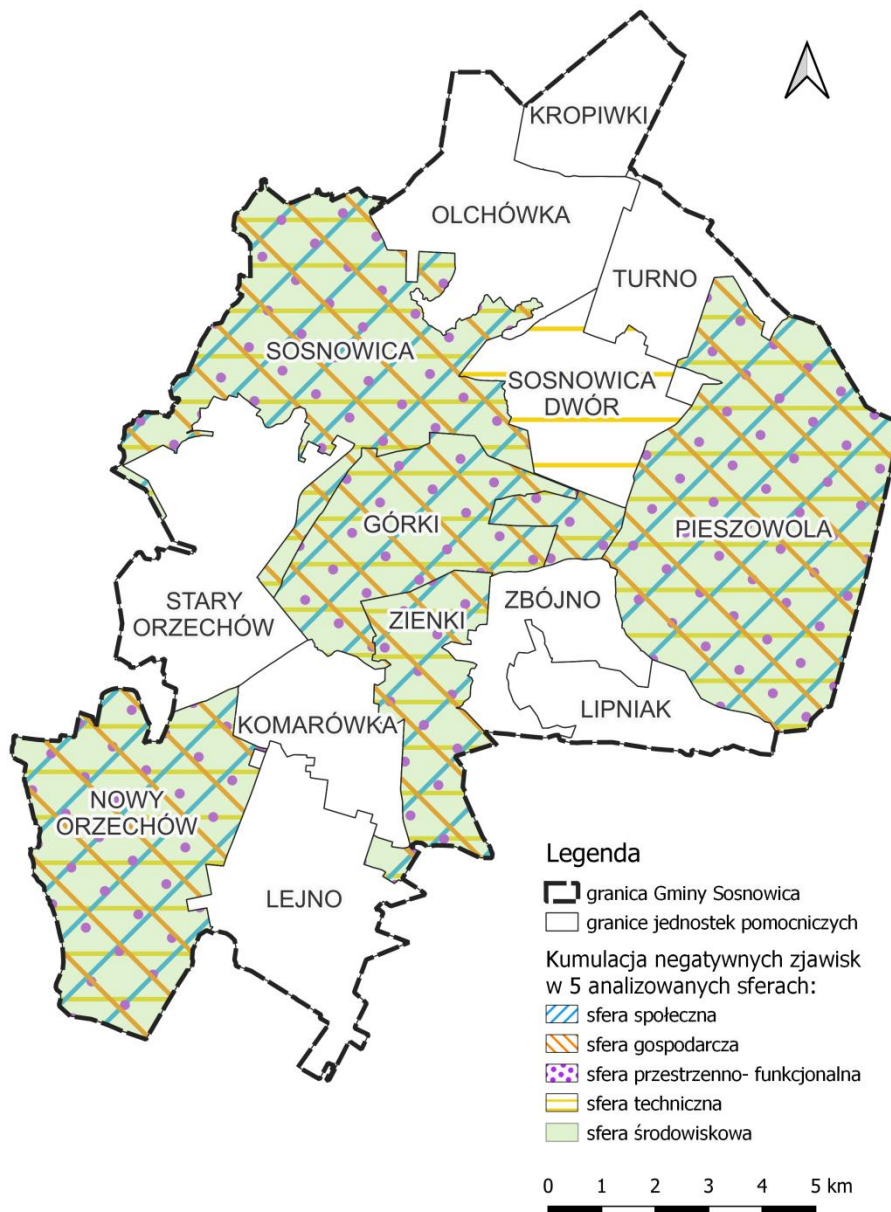

Źródło: Opracowanie własne

Przeprowadzona analiza jakościowa pozwala na wskazanie jednostek pomocniczych gminy Sosnowica, które zdaniem społeczności lokalnej powinny zostać włączone (w pierwszej kolejności) w proces rewitalizacji, ze względu na kumulację problemów w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcyjnej i technicznej. Zestawiając wyniki ankiet i analizując najczęściej wskazywane

obszary kryzysowe, otrzymano obraz natężenia problemów we wszystkich analizowanych sferach, który prezentuje rycina poniżej.

Ryc. 10. Kumulacja problemów w analizowanych 5 sferach wg odpowiedzi ankietowanych

Źródło: Opracowanie własne

W pytaniu otwartym skierowanym do mieszkańców, w którym ankietowani mogli wypowiedzieć się w zakresie innych istotnych informacji z punktu widzenia opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji gminy Sosnowica odpowiedzi tam udzielone potwierdzają wnioski wysunięte ze wskazań w poprzednich pytaniach. Mieszkańcy wprost wskazują potrzebę stworzenia miejsc w przestrzeni publicznej skierowanych do dzieci i seniorów, m.in. place zabaw, siłownie na świeżym powietrzu (szczególnie w jednostce pomocniczej Górki, Pieszowola). Mieszkańcy wskazują na potrzebę utworzenia świetlicy o odpowiednim standardzie z wydarzeniami skierowanymi do dzieci i seniorów (m.in. klub seniora – jednostka pomocnicza Górki). Wielu ankietowanych zwraca uwagę na możliwość wykorzystania walorów gminy do rozwoju, takich jak budowle historyczne do odrestaurowania, możliwość wyróżnienia miejsca bitwy oraz rozpromowania historii poszczególnych miejscowości czy możliwość rozwoju agroturystyki i turystyki (obszary chronione, lasy, jeziora, piękne widoki), co

wpływie pozytywnie na rozwój gospodarczy i pośrednio wspomaga rozwiązywanie problemów społecznych (jednostki pomocnicze: Górki, Nowy Orzechów, Pieszowola, Sosnowica). Jednocześnie ankietowani zauważają za małą liczbę miejsc noclegowych skierowanych do turystów oraz słabo rozwinięte zaplecze turystyczne (ścieżki rowerowe, edukacyjne, trasy turystyczne). Duże znaczenie dla ankietowanych mają również działania zmierzające do integracji mieszkańców (Górki, Nowy Orzechów, Pieszowola). Znacznym problemem jest również zły stan dróg i brak komunikacji publicznej (Pieszowola, Sosnowica Dwór, Turno, Zienki). Ankietowani zauważają również za małą liczbę atrakcyjnych miejsc pracy (Zienki).

Zdaniem autorów, analiza jakościowa była niezbędną dla przeprowadzenia poszerzonej diagnozy sytuacji gminy, ponieważ pozwoliła ona na szersze spojrzenie na problemy we wszystkich analizowanych sferach, ujawniając te, które są trudne do zmierzenia przy pomocy analizy wskaźnikowej. Bardzo istotnym faktem jest, iż wybrana metodyka analizy pozwoliła na korzystanie z bardzo cennego źródła wiedzy o sytuacji gminy – doświadczeń i wiedzy jej mieszkańców.

5.2 Pogłębiony wywiad indywidualny

Rolą badania IDI – pogłębionego wywiadu indywidualnego (z ang. Individual In-Depth Interview), jest zaczerpnięcie przez osobę prowadzącą wywiad bardziej szczegółowych informacji od interlokutora podczas wnikliwej rozmowy według określonego scenariusza bez obecności osób trzecich. Badanie zostało przeprowadzone w celu dodatkowego uszczegółowienia informacji uzyskanych na bazie wcześniejszego procesu ankietyzacji oraz analizy wskaźnikowej. Wywiad oparty został na podstawie scenariusza składającego się wyłącznie z pytań otwartych, których celem było wskazanie problemu i rozjaśnienie genezy wskazanych problemów. Zgodnie z zasadami przeprowadzania badania IDI rola moderatora polegała wyłącznie na słuchaniu i ewentualnym dopytywaniu rozmówcy. Najważniejsze podczas przeprowadzania badania było zapewnienie swobodnej atmosfery pozwalającej na uzyskanie szczerych wypowiedzi osób badanych, co pozwoliło poznać rzeczywiste poglądy i opinie mieszkańców. Zrealizowanie indywidualnych pogłębionych wywiadów z mieszkańcami umożliwiło otrzymanie szczegółowych informacji o analizowanej rzeczywistości w gminie oraz pogłębienie wiedzy o obszarze rewitalizacji. Wywiady przeprowadzane były w czerwcu 2023 r. z mieszkańcami: aktywnymi członkami społeczności i przedstawicielami różnych środowisk społeczno-zawodowych. W badaniu wzięło udział 12 osób, wytypowanych ze względu na posiadaną wiedzę o lokalnych problemach gminy. Obszerna wiedza oraz opinie badanych pozwoliły na określenie problemów i potencjałów wyznaczonych jednostek pomocniczych gminy, co umożliwiło wskazanie obszarów o najwyższej koncentracji negatywnych zjawisk.

Badanie podzielono na trzy główne bloki, w ramach których respondenci odpowiadali na pytania dotyczące kwestii problemów, z jakimi borykają się poszczególne jednostki pomocnicze gminy Sosnowica (blok I) oraz ich potencjałów, jakie zauważają mieszkańcy (blok II). Ostatni blok pozostawiał otwartą dla badanego przestrzeń do wypowiedzi, w zakresie w jakim sam chciał uzupełnić przekazane wcześniej informacje.

Analiza udzielonych odpowiedzi pozwala zauważyć, iż mieszkańcy odnosili się głównie do obszaru jednostki pomocniczej Sosnowica.

W ramach pierwszego pytania poproszono o wypowiedzenie się na temat potrzeb poszczególnych jednostek pomocniczych w zakresie: rewitalizacji społecznej, ale także w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Mieszkańcy uczestniczący w badaniu odnosili

się do obszaru Sosnowicy, wskazując bardzo konkretne potrzeby. Mieszkańcy zauważyli potrzebę rewitalizacji, często jako palący problem wskazywano konieczność remontu i modernizacji Gminnego Ośrodka Kultury. Wśród potrzeb interlokutorów pojawiły się takie elementy jak remont salki muzycznej z której korzystają ognisko muzyczne oraz zespoły ludowe, czy potrzeba zagospodarowania przestrzeni wokół budynku. Zgłaszano pomysły takie jak siłownia zewnętrzna, plac zabaw dla dzieci, boisko. Z wypowiedzi wyraźnie widać, iż obiekt GOK-u jest istotnym elementem w przestrzeni publicznej Sosnowicy, również jako miejsce integracji, edukacji, rozwoju pasji i aktywnie spędzanego czasu wolnego. Budynek wymaga również przeprowadzenia prac dostosowawczych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Mieszkańcy zwrócili również uwagę na potrzebę rozwoju sfery sportowej i rekreacyjnej. Dostrzeżono brak dużej hali sportowej i brak miejsc dających możliwość uprawiania sportów przez cały rok.

„Potrzebne nam są miejsca do wypoczynku, rekreacji i aktywności sportowej”.

Jedną z najczęściej wymienianych sfer, w której mieszkańcy zgłaszają potrzebę rozwoju jest sfera kulturalna oraz konieczność tworzenia nowych miejsc, w których można rozwojowo spędzać wolny czas jak również się rozwijać znajomości i integrować się w społeczności lokalnej. Wyraźnie zaznacza się potrzeba rozwoju potencjału integracji i tworzenia wspólnoty.

„Niezwykle ważne w każdej społeczności jest miejsce dla mieszkańców (zarówno dla dzieci, młodzieży jak i dorosłych), w którym można się spotkać, spędzić razem czas, realizować swoje pasje i zainteresowania”.

Pytanie drugie i trzecie dotyczyło kwestii największej koncentracji negatywnych zjawisk i obszarów Gminy, które zdaniem badanych powinny zostać objęte działaniami rewitalizacyjnymi w pierwszej kolejności. W przypadku obydwu pytań mieszkańcy uczestniczący w badaniu wypowiedzieli się podobnie. Wszyscy interlokutorzy, jako obszar wymagający podjęcia działań rewitalizacyjnych jako pierwszy, wskazywali miejscowość Sosnowica. Jako częste uzasadnienie wyboru obszaru wskazywano, iż Sosnowica stanowi centrum Gminy. Zwrócono uwagę na problem bezrobocia oraz braku miejsc integracji i wypoczynku dla osób w wieku poprodukcyjnym. Jednym z kolejnych aspektów poruszonych przez interlokutorów jest konieczność prowadzenia działań w kierunku rozwoju turystyki i infrastruktury skierowanej do turystów.

„Sosnowica, jako największe skupisko mieszkańców wykazuje się dużym problemem bezrobocia wśród młodych ludzi, ale także rakiem miejsca dostosowanego do spotkań dla osób starszych”.

W kolejnym pytaniu zwrócono szczególną uwagę na kwestie problemów społecznych, których występowanie zauważają mieszkańcy uczestniczący w badaniu. Odpowiedzi badanych były zbieżne z udzielanymi wcześniej.

Ostatnie pytanie bloku pierwszego dotyczyło kwestii występowania miejsc publicznych sprzyjających integracji społecznej, aktywizacji kulturalnej i społecznej mieszkańców, na których niski poziom zwracali szczególną uwagę mieszkańcy gminy Sosnowica w badaniu ankietowym. Badani wskazywali najczęściej, że takie miejsca zauważają, natomiast jest ich za mało. Te, które aktualnie są dostępne mieszkańcy opisują, jako niedoinwestowane zarówno pod kątem wielkości, oferty jak i potrzeb osób z niepełnosprawnościami, odbiegające od oczekiwań. Przykłady takich wypowiedzi zacytowano poniżej:

„Istnieją boiska, świetlice, jednak wymagają one odnowienia i prac modernizacyjnych”.

„Doinwestowania wymagają takie miejsca jak GOK, teren wokół boiska. Bardzo brakuje placu zabaw czy placu rekreacyjnego”.

„W sołectwie Sosnowica istnieje miejsce, które jest bardzo potrzebne i cieszy się dużym zainteresowaniem, ale niestety jest zaniedbane i niespełniające wymogów społecznych, infrastrukturalnych i kulturalnych – Gminny Ośrodek Kultury wymaga dużego wsparcia w tej materii”.

W ramach bloku drugiego badania zapytano respondentów o obszar, w którym upatrują największy potencjał rozwojowy w kontekście rozwoju całej Gminy. W miejscowości Sosnowica mieszkańcy upatrują przede wszystkim największy potencjał kulturowo-historyczny, przestrzenny, dogodne położenie, możliwość nowych inwestycji w kulturę.

Przeprowadzone wywiady pogłębione pozwoliły na poznanie opinii mieszkańców, co do sytuacji w gminie Sosnowica oraz ich ocen w zakresie dalszych możliwości rozwojowych. Mieszkańcy najwięcej potrzeb w zakresie rewitalizacji, a także potencjału rozwojowego zauważają na obszarze jednostki pomocniczej Sosnowica. Ze względu na to, iż jest to miejscowość stanowiąca ośrodek gminy Sosnowica jest to często spotykane zjawisko, bowiem obszar ośrodka gminy stanowi naturalne centrum życia, z którego aktywnie korzystają mieszkańcy całego obszaru gminy. Sosnowica stanowi naturalne centrum życia lokalnej społeczności skupiając miejsca pracy, usług publicznych, edukacji, kultury i miejsc spędzania czasu wolnego.

6. Obszar rewitalizacji w gminie Sosnowica

6.1 Podsumowanie analiz – koncentracja negatywnych zjawisk

Wykonane na potrzeby stworzenia dokumentu delimitacji analizy: wielokryterialna i uzupełniająca analiza jakościowa, dały możliwość wydzielenie obszarów gminy Sosnowica, które charakteryzują się znaczną koncentracją negatywnych zjawisk w badanych sferach (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej).

Aby najlepiej zaprezentować zasięg negatywnych zjawisk posłużono się narzędziami GIS do przygotowania wizualizacji wyników w postaci map dla każdej ze sfer. W ten sposób zobrazowano największą koncentrację negatywnych zjawisk.

Zgodnie z wytycznymi ustawowymi, jednostki pomocnicze znajdujące się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, ale nieoparte sytuacją kryzysową, w choć jednej z pozostałych sfer, nie mogą się zaliczać do obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji. W gminie Sosnowica tego typu sytuacja nie miała miejsca, w związku z czym wszystkie terytorialne jednostki pomocnicze były brane pod uwagę w procesie wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Tabela 10. Koncentracja negatywnych zjawisk w poszczególnych sferach wykazanych za pomocą analizy wielokryterialnej i jakościowej

	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	Sfera środowiskowa	RAZEM	Analiza jakościowa	
							Wskazania w ankiecie	Wskazania w wywiadzie
Górki	14	2	2	3	4	25	101	0
Komarówka	10	1	2	2	4	19	0	0
Kropiwki	6	2	1	3	0	12	0	0
Lejno	12	2	1	1	1	17	16	0
Lipniak	5	3	1	4	1	14	0	0
Nowy Orzechów	10	1	1	1	4	17	73	0
Olchówka	5	1	1	3	0	10	0	0
Pieszowola	8	1	1	5	0	15	124	0
Sosnowica	15	2	3	4	2	26	145	12
Sosnowica Dwór	10	2	2	4	2	20	29	0
Stary Orzechów	10	2	1	3	3	19	0	0
Turno	11	1	3	3	2	20	11	0
Zbójno	12	3	1	3	1	20	0	0
Zienki	14	3	2	1	3	23	57	0

Źródło: Opracowanie własne

W tabeli przedstawiono sumę liczbę negatywnych zidentyfikowanych zjawisk w trakcie prowadzonych analiz dla poszczególnych jednostek pomocniczych. Dodatkowo, poza analizą wielokryterialną, przedstawiono również wyniki analizy jakościowej. Przedstawiono również liczbę wskazań danych jednostek zarówno w ankietach jak i wywiadzie pogłębionym, które zostały przeprowadzone wśród mieszkańców gminy Sosnowica w trakcie prac nad niniejszym dokumentem. Jako sytuację niekorzystną uznawano taką, gdy wartość wskaźnika w danej jednostce pomocniczej była gorsza od średniej wartości dla gminy. Natomiast w wypadku wskaźników analizujących dynamikę zmian pod uwagę brano spadkowe wartości wskaźnika. Aby najlepiej przedstawić sytuację kryzysową w gminie Sosnowica z poszczególnych sfer wybrane zostały te sołectwa, które wykazują się sytuacją kryzysową w ponad 50% wskaźników w danej sferze. Ze względu na liczbę ujętych w analizie wskaźników wyjątek stanowi sfera społeczna. W tej sferze sytuacja kryzysowa na terenie sołectwa musi zostać wykazana w **ponad 45%** wskaźników (≤ 10 wskaźników).

Ryc. 11. Sytuacja kryzysowa w poszczególnych sferach wykazana na podstawie analizy wielokryterialnej

Źródło: Opracowanie własne

Wykonane analizy pozwoliły zdiagnozować jednostki pomocnicze, w których występuje kumulacja negatywnych zjawisk przedstawiająca stan kryzysowy. Głównymi aspektami branymi pod uwagę przy wyznaczeniu obszaru zdegradowanego są: najwyższa koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, występowanie minimum jednego dodatkowego negatywnego zjawiska w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej. Zwrócono również uwagę na wyniki analizy jakościowej (ankieta dla mieszkańców, wywiad pogłębiony z lokalnymi działaczami społecznymi) oraz na tereny charakteryzujące się wysoką liczbą mieszkańców ze szczególnymi potrzebami.

Jednostki finalnie tworzące **obszar zdegradowany** na terenie gminy Sosnowica to: **Górki, Komarówka, Sosnowica, Sosnowica Dwór, Stary Orzechów, Turno, Zbójno oraz Zienki**. Tak wyznaczony obszar zdegradowany obejmuje 8 jednostek pomocniczych, zajmuje powierzchnię 8 713 ha, co stanowi 50,66% powierzchni całkowitej gminy i zamieszkały jest przez 1789 osób (70,54% wszystkich mieszkańców).

Ryc. 12. Obszar zdegradowany w gminie Sosnowica

Źródło: opracowanie własne

6.2 Obszar rewitalizacji

Ustawa o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., narzuca warunek, iż obszar rewitalizacji nie może zajmować więcej niż 20% powierzchni gminy oraz być zamieszkałym przez więcej niż 30% jej ludności. W związku z powyższym nastąpiła konieczność wydzielenia obszaru rewitalizacji w ramach obszaru zdegradowanego. W tym celu ponownie przyjrano się obszarom problemowym, dokonując ich szczegółowej analizy w kontekście kumulacji zjawisk negatywnych oraz znaczenia dla rozwoju lokalnego.

Ostatecznie jako **obszar rewitalizacji** wytypowano jednostkę, w której obserwuje się największą kumulację negatywnych zjawisk, tak w samej sferze społecznej, jak i łącznie. Miejscowością tą jest **Sosnowica**, zamieszkała przez 732 osoby (28,86% ludności gminy) i zajmująca 3 052,48 ha (17,81% całkowitej powierzchni ośrodka).

Ryc. 13. Obszar rewitalizacji w gminie Sosnowica

Źródło: opracowanie własne

Obszar rewitalizacji - Sosnowica

Obszar Sosnowica charakteryzuje się niskim *udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności sołectwa*. Tylko dwie jednostki pomocnicze charakteryzowały się niższą wartością tego wskaźnika. Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowią bardzo ważną część społeczności lokalnej. Od tego jak liczna jest ta grupa zależy potencjał demograficzny, który warunkuje przyszłe możliwości rozwojowe jednostki. Jednocześnie Sosnowica charakteryzuje się wysoką wartością wskaźnika *dynamika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021*. Starzenie się populacji pociąga za sobą liczne konsekwencje w wymiarze społeczno-ekonomicznym. Zjawisko to oznacza przede wszystkim kurczenie się zasobów siły roboczej oraz wzrost liczby osób nieaktywnych zawodowo (emerytów i rencistów). Również wskaźnik *dynamika zmiany liczby ludności w Sosnowicy w latach 2015-2021* osiąga ujemne wartości. Analiza wskaźnikowa pozwoliła na unaocznienie znacznego problemu starzenia się społeczeństwa na terenie obszaru rewitalizacji jak również odpływu ludności młodej. W wyniku postępującego wyludniania się Sosnowica traci swój największy potencjał – kapitał ludzki. Na wyprowadzkę decydują się bowiem głównie osoby młode, wykształcone, o wyższych dochodach i dynamicznie działające na rynku gospodarczym. W dłuższej perspektywie czasu wpływa to na rozwój i szeroko pojętą atrakcyjność ośrodka.

Problemem a obszarze rewitalizacji jest również znaczny wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby. Wartość wskaźnika *dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej i ciężkiej choroby w latach 2020-2021* jest niemal najwyższa w całej gminie. Obrazuje to wzrost liczby osób chorych w analizowanym przedziale czasu, co wiąże się z występowaniem w danym rejonie negatywnych zjawisk w wymiarze społecznym. Przede wszystkim człowiek ciężko chory uzależniony jest od innych, w kwestii zaspokajania podstawowych potrzeb. Również opiekun takiej osoby może doświadczyć wielu problemów, związanych m.in. z kosztami opieki, ograniczeniem kontaktów społecznych czy nawet koniecznością przerwania swojej pracy zawodowej. Występowanie poważnych chorób przyczynia się również do wzrostu poczucia strachu, zarówno indywidualnego jak i ogólnospołecznego. Pogłębia się również ryzyko wykluczenia społecznego osoby chorej oraz opiekuna.

Analiza wskaźnikowa wykazała również występowanie problemów w zakresie bezpieczeństwa. Wskaźnik *dynamika zmiany liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w latach 2015-2021* osiągnął wartości dodatnie. Co prawda nie są to bardzo wysokie wartości na tle gminy, jednakże zauważalny jest problem. Wykroczenia i przestępstwa, popełniane licznie na danym obszarze, w sposób negatywny wpływają na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, rzutując na ich jakość życia i rozwój. Niestety Sosnowica charakteryzuje się najwyższą w gminie wartością wskaźnika *udział kradzieży i przywłaszczeń w ogólnej liczbie przestępstw odnotowanych w 2021 roku*. Występowanie w otoczeniu znacznej liczby kradzieży i przywłaszczeń wpływa negatywnie na jakość zamieszkiwania na danym terenie. Przede wszystkim obniżeniu ulega poziom bezpieczeństwa publicznego. Pojawia się ogólnospołeczny lęk przed utratą mienia, w związku z czym mieszkańcy niechętnie opuszczają swoje domy i przestają angażować się w życie kulturalne. To z kolei przekładać się może na mniejszą aktywność społeczną mieszkańców. Również *stosunek odnotowanych wykroczeń dotyczących kierowania w stanie nietrzeźwości do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w 2021 roku* charakteryzuje się jedną z najwyższych wartości w gminie. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu zazwyczaj nie jest sytuacją jednorazową – istnieje wysokie prawdopodobieństwo, że nietrzeźwy kierowca na co dzień zmagają się z problemem choroby alkoholowej.

Poważnym problemem Sosnowicy jest wysoki poziom bezrobocia, w tym znaczna liczba osób po 50 roku życia borykających się z tym problemem oraz udział bezrobotnych z niskim wykształceniem. Może być to jedną z przyczyn niskiej atrakcyjności osiedleńczej obszaru i dość wysokiego natężenia problemu emigracji ludzi młodych i wykształconych, wskazywanego przez mieszkańców w badaniu ankietowym. Są to poważne problemy z pogranicza sfery społecznej i gospodarczej, które rzutować będą na możliwości rozwojowe gminy Sosnowica. Występowanie na danym obszarze znacznej liczby niewykształconych osób bezrobotnych sprawia, że lokalna gospodarka boryka się z dużym

obciążeniem, w kwestii utrzymania niepracującej części społeczeństwa. Bezrobocie w kontekście ludności powyżej 50 roku życia jest poważnym problemem społecznym, wyjątkowo trudnym do zniwelowania. W Sosnowicy udział osób 50+ w ogólnej liczbie bezrobotnych w 2021 r. wyniósł 47,37%. Oznacza to, że blisko połowa mieszkańców, pozostających bez pracy, to ludzie w podeszłym wieku. Mieszkańcy bierni pod względem edukacyjnym i zawodowym stanowią istotny problem natury społeczno-ekonomicznej, znacząco obniżając poziom konkurencyjności ośrodka poprzez stymulowanie popytu na niskiej jakości produkty i usługi. W rezultacie w miejsce oczekiwanego rozwoju pojawia się regres gospodarczy.

Wyniki analizy wskaźnikowej potwierdziła analiza jakościowa, w której mieszkańcy jako problemy o najwyższym natężeniu wskazywali właśnie bezrobocie. Podkreślanym przez mieszkańców problemem jest również wykluczenie społeczne oraz brak wystarczającej liczby miejsc integracji społecznej w przestrzeni publicznej. Mieszkańcy w wywiadach pogłębionych oraz ankietach zwracają uwagę na potrzebę prowadzenia działań polegających na zagospodarowaniu przestrzeni wokół Gminnego Ośrodka Kultury.

Sosnowica boryka się także z problemami w sferze gospodarczej, technicznej, przestrzennej i środowiskowej. Sosnowica charakteryzuje się niską *liczbą nowo zarejestrowanych prywatnych podmiotów gospodarczych na 1000 ludności sołectwa*. Świadczy to o małym upowszechnieniu przedsiębiorczości. Niepokojąca jest również ujemna wartość wskaźnika *dynamiki zmiany średniej powierzchni gospodarstw rolnych w latach 2015-2021* poniżej wartości średniej dla gminy. Znaczne rozdrobnienie gospodarstw rolnych niejednokrotnie wiąże się natomiast ze zmniejszeniem ich rentowności, a w związku z tym obniżeniem czerpanych z nich dochodów. Rodziny, których głównym źródłem utrzymania jest rolnictwo, borykają się z pogorszeniem sytuacji finansowej, czego naturalnymi konsekwencjami są: ubożenie społeczeństwa oraz wzrost bezrobocia, w tym tzw. bezrobocia ukrytego.

Elementem, który wiąże się z rozwojem gospodarczym są tereny inwestycyjne. Na podobszarze II nie występują wyznaczone tereny inwestycyjne. Problem ten został również zauważony przez uczestników ankiety.

W Sosnowicy zauważalny jest problem niedostosowania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dostępna przestrzeń, zarówno w sferze domowej jak i publicznej, stanowi podstawowy warunek samodzielnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych oraz ich integracji społecznej.

W strefie środowiskowej natomiast wysoką wartością charakteryzuje się wskaźnik *udział budynków z węglowymi kotłami ciepła w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.* Kotły ciepła stanowią bezpośrednie źródło znacznej emisji dwutlenku węgla i innych gazów cieplarnianych do atmosfery (zwłaszcza w sezonie grzewczym) oraz stanowią podłoże dla innych problemów z tym związanych m.in. ogólnego zanieczyszczenia powietrza, niskiego komfortu życia czy też kłopotów zdrowotnych ludności.

Podkreślenia wymaga fakt, iż Sosnowica jest największą wsią gminy stanowiącą siedzibę władz gminnych jak również nadleśnictwa Parczew. Podstawową funkcją tej miejscowości jest funkcja usługowo – mieszkalna ukierunkowana na turystykę, z występującym rolnictwem. Jest jednocześnie ośrodkiem administracyjnym o wielkich tradycjach historycznych i kulturowych z największym nagromadzeniem obiektów zabytkowych (m.in. zespół kościelny z lat 1797 – 1804, prawosławna cerkiew pod wezwaniem Świętych Apostołów Piotra i Pawła, zespół rezydencyjny). Znajdują się tu również dwa parki podworskie oraz Jezioro Czarne Sosnowickie, które co prawda nie posiada stałych obiektów turystycznych, ale znajduje się tu wyposażone pole namiotowe. W Sosnowicy funkcjonuje sieć szlaków turystycznych, biegnących przez najciekawsze przyrodniczo i historyczne miejsca. Zlokalizowana jest tutaj siedziba Gminnego Ośrodka Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej. Atutem podobszaru jest ponadto zaangażowanie mieszkańców w sprawy lokalne, funkcjonują tu liczne organizacje społeczne, kulturalne i sportowe. Dodatkowo znaczącym elementem są walory przyrodnicze.

7. Metodyka wyliczania wartości wskaźników

Zgodnie z art. 4 ust. 1 Ustawy o rewitalizacji, w celu opracowania diagnoz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji gmina prowadziła analizy, w których wykorzystano obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.

WSKAŹNIK	ŹRÓDŁO DANYCH	METODYKA
Sfera społeczna		
Gęstość zaludnienia w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica – ewidencja ludności	Iloraz liczby mieszkańców na terenie jednostki pomocniczej oraz powierzchni danej jednostki pomocniczej
Dynamika zmiany liczby ludności w latach 2015-2021	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica – ewidencja ludności	Iloraz liczby mieszkańców danej jednostki pomocniczej w 2021 roku i liczby mieszkańców danej jednostki pomocniczej w 2015 roku odjąć jeden i pomnożony przez 100
Współczynnik feminizacji	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica – ewidencja ludności	Iloraz liczby kobiet na terenie jednostki pomocniczej i liczby mężczyzn w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 100
Udział osób w wieku przedprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica – ewidencja ludności	Iloraz liczby dzieci do 3 r.ż. na terenie jednostki pomocniczej i liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 100
Dynamika zmiany liczby osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2015-2021	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica – ewidencja ludności	Iloraz liczby osób w wieku poprodukcyjnym w danej jednostce pomocniczej w 2021 roku i liczby osób w wieku poprodukcyjnym w danej jednostce pomocniczej w 2015 roku odjąć jeden i pomnożony przez 100
Udział dzieci do 3 r.ż. w ogólnej liczbie osób w wieku przedprodukcyjnym w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica – ewidencja ludności	Iloraz liczby dzieci do 3 r.ż. na terenie jednostki pomocniczej i liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 100
Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w latach 2020-2021	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby osób korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w danej jednostce pomocniczej w 2021 roku i liczby osób korzystających z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w danej jednostce pomocniczej w 2020 roku odjąć jeden i pomnożony przez 100
Dynamika zmiany liczby osób korzystających z pomocy	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy	Iloraz liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w

społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby ² w latach 2020-2021	Społecznej w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	2021 roku i liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w danej jednostce pomocniczej w 2020 roku odjąć jeden i pomnożony przez 100
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na 1000 mieszkańców w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego na terenie jednostki pomocniczej i liczby ludności ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 1000
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności ³ na 1000 mieszkańców w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na terenie jednostki pomocniczej i liczby ludności ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 1000
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 1000 mieszkańców w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na terenie jednostki pomocniczej i liczby ludności ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 1000
Liczba „niebieskich kart” na 1000 mieszkańców w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby „niebieskich kart” na terenie jednostki pomocniczej i liczby ludności ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 1000
Dynamika zmiany liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w latach 2015-2021	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Komisariatu Policji w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w danej jednostce pomocniczej w 2021 roku i liczby odnotowanych wykroczeń i przestępstw w danej jednostce pomocniczej w 2015 roku odjąć jeden i pomnożony przez 100
Udział uczniów z problemami w nauce w ogólnej liczbie uczniów w roku szkolnym 2020-2021	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane ze Szkoły Podstawowej w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby uczniów z problemami w nauce na terenie jednostki pomocniczej i liczby uczniów ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez

² Osoby korzystające ze świadczenia z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby. Zasady określa Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2004 Nr 64 poz. 593 z późn. zm.);

³ Definicja osoby niepełnosprawnej - Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 1997 Nr 123 poz. 776 z późn. zm.);

		1000
Liczba zarejestrowanych w KRS organizacji pozarządowych ⁴ na 1000 mieszkańców w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz liczby zarejestrowanych w KRS organizacji pozarządowych na terenie jednostki pomocniczej i liczby ludności ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 1000
Udział osób długotrwale bezrobotnych ⁵ w liczbie bezrobotnych ogółem w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby osób długotrwale bezrobotnych na terenie jednostki pomocniczej i liczby bezrobotnych ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 100
Udział bezrobotnych w wieku 50+ w liczbie bezrobotnych ogółem w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby osób bezrobotnych w wieku 50+ na terenie jednostki pomocniczej i liczby bezrobotnych ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 100
Udział bezrobotnych uprawnionych do zasiłku w liczbie bezrobotnych ogółem w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby osób bezrobotnych uprawnionych do zasiłku na terenie jednostki pomocniczej i liczby bezrobotnych ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 100
Udział bezrobotnych z niskim wykształceniem w liczbie bezrobotnych ogółem w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Powiatowego Urzędu Pracy w Parczewie Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby osób bezrobotnych z niskim wykształceniem na terenie jednostki pomocniczej i liczby bezrobotnych ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 100
Liczba czytelników bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Gminnej Biblioteki Publicznej w Sosnowicy i filii Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby czytelników bibliotek publicznych na terenie jednostki pomocniczej i liczby ludności ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 1000
Udział kradzieży i przywłaszczeń w ogólnej liczbie przestępstw odnotowanych w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Komisariatu Policji w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby kradzieży i przywłaszczeń w podziale na jednostki pomocnicze i ogólnej liczby przestępstw odnotowanych na terenie danej jednostki pomocniczej pomnożony przez 100
Stosunek odnotowanych wykroczeń dot. kierowania w stanie nietrzeźwości do liczby osób korzystających z pomocy społecznej z powodu	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Komisariatu Policji w Sosnowicy i przekazane przez Urząd Gminy Sosnowica	Iloraz liczby odnotowanych wykroczeń dotyczących kierowania w stanie nietrzeźwości w podziale na jednostki pomocnicze oraz liczby osób korzystających z pomocy

⁴ Definicja organizacji pozarządowych – Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2003 Nr 96 poz. 873 z późn. zm.);

⁵ Definicja bezrobotnych – Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2022 poz. 690);

alkoholizmu w 2021 r.		społecznej z powodu alkoholizmu w podziale na jednostki pomocnicze
Sfera gospodarcza		
Liczba nowo zarejestrowanych prywatnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica (CEIDG).	Iloraz liczby nowo zarejestrowanych prywatnych podmiotów gospodarczych na terenie jednostki pomocniczej i liczby ludności ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 1000
Liczba wyrejestrowanych prywatnych podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica (CEIDG).	Iloraz liczby wyrejestrowanych prywatnych podmiotów gospodarczych na terenie jednostki pomocniczej i liczby ludności ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 1000
Dynamika zmiany średniej powierzchni gospodarstw rolnych w latach 2015-2021	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz średniej powierzchni gospodarstw rolnych w danej jednostce pomocniczej w 2021 roku i średniej powierzchni gospodarstw rolnych w danej jednostce pomocniczej w 2015 roku odjąć jeden i pomnożony przez 100
Dynamika zmiany liczby gospodarstw rolnych w latach 2015-2021	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz liczby gospodarstw rolnych w danej jednostce pomocniczej w 2021 roku i liczby gospodarstw rolnych w danej jednostce pomocniczej w 2015 roku odjąć jeden i pomnożony przez 100
Sfera przestrzenno-funkcjonalna		
Liczba osób na mieszkanie w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz liczby mieszkańców w 2021 roku w podziale na jednostki pomocnicze i liczby mieszkań w podziale na jednostki pomocnicze w 2021
Intensywność zabudowy mieszkaniowej w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz liczby budynków mieszkalnych w podziale na jednostki pomocnicze i wartości powierzchni jednostek pomocniczych wyrażonej w km ²
Występowanie terenów inwestycyjnych (tak/nie)	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Analiza występowania terenów inwestycyjnych w 2021 roku w podziale na jednostki pomocnicze
Sfera techniczna		
Udział budynków podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz liczby budynków podłączonych do sieci wodociągowej z 2021 roku w podziale na jednostki pomocnicze i liczby budynków ogółem w 2021 roku w jednostkach pomocniczych pomnożony przez 100

Udział budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz liczby budynków podłączonych do sieci kanalizacyjnej z 2021 roku w podziale na jednostki pomocnicze i liczby budynków ogółem w 2021 roku w jednostkach pomocniczych pomnożony przez 100
Udział budynków mieszkalnych w ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz liczby budynków mieszkalnych w podziale na jednostki pomocnicze i liczby budynków ogółem w jednostkach pomocniczych pomnożony przez 100
Liczba obiektów użyteczności publicznej ⁶ , które są niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami na 1000 mieszkańców w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz liczby obiektów użyteczności publicznej, które są niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w podziale na jednostki pomocnicze i liczby ludności ogółem w danej jednostce pomocniczej pomnożony przez 1000
Udział obiektów o charakterze zabytkowym w budynkach ogółem w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz liczby obiektów o charakterze zabytkowym w podziale na jednostki pomocnicze i liczby budynków ogółem w jednostkach pomocniczych pomnożony przez 100
Sfera środowiskowa		
Udział powierzchni wyrobów zawierających azbest ⁷ w ogólnej powierzchni jednostki pomocniczej w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z bazy azbestowej bazaazbestowa.gov.pl	Iloraz liczby wyrobów zawierających azbest (w m ²) z 2021 roku w podziale na jednostki pomocnicze i wartości powierzchni jednostek pomocniczych wyrażonej w m ² pomnożony przez 100
Ilość wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na 1 km ² powierzchni jednostki pomocniczej w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z bazy azbestowej bazaazbestowa.gov.pl	Iloraz liczby wyrobów azbestowych pozostałych do unieszkodliwienia na terenie jednostki pomocniczej (stan na 2020 r.) i wartości powierzchni jednostek pomocniczych wyrażonej w km ²
Udział powierzchni obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni jednostki pomocniczej w 2021 r.	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z Urzędu Gminy Sosnowica	Iloraz powierzchni obszarów prawnie chronionych (w ha) z 2021 r. w podziale na jednostki pomocnicze i wartości powierzchni jednostek pomocniczych wyrażonej w ha pomnożony przez 100
Udział budynków z węglowymi kotłami ciepła w	Potrzebne dane do wyliczenia wskaźnika zostały pozyskane z	Iloraz liczby budynków mieszkalnych z węglowymi kotłami

⁶ Definicja budynku użyteczności publicznej - ROZPORZĄDZENIE MINISTRA INFRASTRUKTURY z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie.

⁷ Definicja azbestu – www.bazaazbestowa.gov.pl;

ogólnej liczbie budynków w 2021 r.	Urzędu Gminy Sosnowica	ciepła w podziale na jednostki pomocnicze (szt.) i liczby budynków mieszkalnych w podziale na jednostki pomocnicze (szt.) pomnożony przez 100